Ministerie van Buitenlandse Zaken

Mensenrechtenrapportage 2020

Inzet en resultaten Nederlands buitenlands mensenrechtenbeleid

Foto voorzijde: ©: EPA/LYNN BO BO.

Voorwoord

2020 was wereldwijd een zwaar jaar voor mensenrechtenverdedigers en het maatschappelijk middenveld. Verschillende overheden hebben de COVID-19-pandemie gebruikt om het leven van deze groepen zwaarder te maken met censuur, geweld en vrijheidsberoving. Sommige landen, zoals Wit-Rusland, hadden deze dekmantel niet eens nodig om de staatsrepressie angstaanjagend op te voeren.

Eind mei 2021 bezocht de Wit-Russische oppositieleider Svetlana Tichanovskaja Nederland. Haar man is gevangengezet omdat hij zich kandidaat had durven stellen voor het presidentschap. Haar kinderen zijn vanwege bedreigingen in Litouwen ondergebracht. In haar rondreis door de Europese Unie (EU) vroeg Tichanovskaja om steun voor de strijd tegen de dictatuur in haar land. Op de vraag wat de EU kan doen om haar situatie te verbeteren gaf zij telkens hetzelfde antwoord: "druk op de ketel houden" en "wees vocaal". Want als de druk hoog blijft, bijvoorbeeld door het uitbreiden van sancties, wordt het regime uiteindelijk naar de onderhandelingstafel gedwongen.

Vocaal blijven en druk houden zijn dan ook twee pijlers van het Nederlandse mensenrechtenbeleid. Nederland combineert publieke druk met een stille inzet achter de schermen. Leidend daarbij is wat effectief is. Via allerlei wegen zetten diplomaten en beleidsmedewerkers van Buitenlandse Zaken zich samen met collega's uit andere landen en onze maatschappelijke partners in voor concrete resultaten op mensenrechtengebied, overal ter wereld. Want als het gaat om het handhaven van de mensenrechtennormen en het voorkomen van mensenrechtenschendingen zijn er nou eenmaal geen eenvoudige, duidelijke richtlijnen voor het handelen in de praktijk. Soms moet je gebruik maken van stille diplomatie en achter de schermen werken binnen grotere instituties; andere keren is een openlijk protest of forse druk noodzakelijk.

Zo hebben veel Nederlandse diplomaten zich het afgelopen jaar achter de schermen ingezet voor bedreigde mensenrechtenverdedigers uit onder andere Egypte, Wit-Rusland, Saoedi-Arabië, Cuba, China en Rusland, en stelden we in de Mensenrechtenraad van de VN de situatie in landen als Myanmar, Jemen, China en Eritrea aan de kaak. Tegelijkertijd maakte Nederland publiekelijk bekend Syrië aansprakelijk te stellen voor het schenden van het VN-antifolterverdrag. Hierop gaf het Syrische regime aan bereid te zijn tot een dialoog. Hieraan geeft Nederland in samenwerking met Canada opvolging. Dit zijn slechts de eerste stappen op een lange weg naar gerechtigheid, maar ze zijn wel betekenisvol.

Nederland heeft een grondwettelijke taak om zich in te spannen voor de internationale rechtsorde. Daarom hebben wij ons ook hard gemaakt voor een internationaal, onpartijdig en onafhankelijke bewijzenbank in Syrië, en voor een onafhankelijk onderzoeksmechanisme voor Myanmar. Met deze initiatieven kunnen bewijzen van oorlogsmisdaden worden verzameld, waardoor misdadigers ook daadwerkelijk berecht kunnen worden. Want zonder de erkenning van diep onrecht is een stabiele toekomst moeilijk te bereiken. Vrede kan niet zonder verantwoording.

Ook spande Nederland zich succesvol in voor een wereldwijd EU-sanctieregime waarmee mensenrechtenschenders de toegang tot Europa kan worden ontzegd en er beslag gelegd kan worden op hun bezittingen en banktegoeden. Nederland speelde een leidende rol in de onderhandelingen hierover, die eind 2020 werden afgerond. Inmiddels zijn de eerste sancties opgelegd. Hiermee heeft de EU een belangrijk politiek signaal afgegeven: dat het schenden van mensenrechten niet zonder gevolgen blijft.

Daarnaast hebben wij opnieuw de mensenrechtentulp en een bedrag van 100.000 euro uitgereikt aan een bijzondere mensenrechtenverdediger. Dit jaar viel de eer toe aan Lilit Martirosyan, de eerste geregistreerde transgendervrouw in Armenië. Met deze prijs en dit geldbedrag helpt Nederland haar om een veilig thuis, met juridische en geestelijke ondersteuning, te bieden aan LHBTI-personen en sekswerkers in Armenië en omstreken. Tot slot organiseerde Nederland de World Press Freedom Conference 2020, een internationale conferentie over persvrijheid waar duizenden mensen digitaal aan deelnamen, evenals ministers uit 58 landen. De gezamenlijke slotverklaring, de The Hague Commitment to increase the Safety of Journalists gaf een duidelijk signaal af dat journalisten wereldwijd beter beschermd moeten worden.

Dit zijn slechts enkele voorbeelden van de activiteiten, programma's en inspanningen die in deze rapportage uiteengezet worden. Met deze inspanningen tracht Nederland bij te dragen aan een sterkere internationale rechtsorde en een veiliger klimaat voor mensenrechtenverdedigers wereldwijd. De werkelijkheid is echter weerbarstig, en deze inspanningen leiden niet altijd tot onmiddellijk of concreet resultaat. Juist daarom is het belangrijk om ons in te blijven spannen. Want juist in die landen waar vrijheid en mensenrechten niet vanzelfsprekend zijn kunnen dappere mensenrechtenverdedigers onze hulp het hardst gebruiken.

Vrij naar de woorden van Svetlana Tichanovskaja: we moeten ons blijven uitspreken en druk blijven zetten. We moeten ons inspannen voor diegenen die het aandurven om te strijden voor waarden en waardigheid. Deze rapportage laat zien dat Nederland die verantwoordelijkheid niet uit de weg gaat.

Sigrid Kaag
Minister van Buitenlandse Zaken

Inhoudsopgave

Voorwoord 3

Inleiding 6

1. Mensenrechteninzet wereldwijd en multilateraal 7

2. Vrijheid van meningsuiting & internetvrijheid 13

3. Vrijheid van religie en levensovertuiging 19

4. Gelijke rechten voor LHBTI's 24

5. Mensenrechtenverdedigers en versterking van het maatschappelijk middenveld 29

6. Gelijke rechten voor vrouwen en meisjes 35

7. Strijd tegen straffeloosheid van de meest ernstige misdrijven 40

8. Mensenrechtenbenadering in Buitenlandse Handel en Ontwikkelingssamenwerking 45

9. Vrede, Veiligheid en Mensenrechten 51

Financiële bijlagen: Overzicht uitgaven per thema 54

Inleiding

"The coronavirus outbreak is a test of our systems, values and humanity."- Michelle Bachelet, Hoge Commissaris voor de mensenrechten van de VN en Filippo Grandi, Hoge Commissaris voor de Vluchtelingen van de VN.

Kort na de wereldwijde uitbraak van het coronavirus bespreken Michelle Bachelet en Filippo Grandi in een gezamenlijk artikel de vele manieren waarop de pandemie een beproeving wordt voor onze gedeelde systemen, waarden en menselijkheid. 'De verspreiding van het virus gaat gepaard met de verbreiding van angst en ongerustheid', waarschuwen zij. 'En waar angst, onzekerheid en onderling wantrouwen de overhand krijgen, ontstaat een sterke neiging om zondebokken aan te wijzen. Repressieve maatregelen, sociale uitsluitingsmechanismen en discriminatie van gemarginaliseerde groepen liggen dan op de loer, net als een toenemende ongelijkheid.'
Dat de vooruitziende blik van Michelle Bachelet en Filippo Grandi in de loop van 2020 werkelijkheid werd, blijkt uit talloze voorbeelden:

- Religieuze minderheden werden aangewezen als veroorzakers van de verspreiding van het coronavirus.
- LHBTI-personen werd toegang tot de gezondheidszorg ontzegd.
- Er was sprake van een toename van huiselijk geweld tegen vrouwen tijdens perioden van *lockdown*.
- De vrije en onafhankelijke media kregen te maken met *internet-shutdowns* en willekeurige arrestaties van journalisten.

De mondiale pandemie heeft ook in het domein van de internationale mensenrechten duidelijke sporen achtergelaten. Tegen die achtergrond werd het Nederlandse buitenlandse mensenrechtenbeleid gevoerd. De voorliggende rapportage gaat over de belangrijkste resultaten van het kabinet op het terrein van mensenrechten in het buitenland in coronajaar 2020.

Leeswijzer

De rapportage richt zich op zes prioriteiten van het Nederlandse buitenlands mensenrechtenbeleid: vrijheid van meningsuiting en internetvrijheid, vrijheid van religie en levensovertuiging, gelijke rechten voor LHBTI's, mensenrechtenverdedigers en versterking van het maatschappelijk middenveld, gelijke rechten voor vrouwen en meisjes en de strijd tegen straffeloosheid van de meest ernstige misdrijven.

Daarnaast zijn er twee additionele thematische hoofdstukken opgenomen over de mensenrechtenbenadering in buitenlandse handel en ontwikkelingssamenwerking en over vrede, veiligheid en mensenrechten. Voor beide terreinen geldt dat mensenrechten stevig zijn verankerd in het beleid.

Elk thematisch hoofdstuk start met een weergave van enkele van de meest in het oog springende resultaten. Aan het begin van de hoofdstukken over de zes mensenrechtenprioriteiten wordt ook aangegeven hoeveel financiële middelen uit het mensenrechtenfonds en uit overige fondsen in 2020 zijn besteed aan dat thema. Daarnaast bevatten deze zes hoofdstukken een kader waarin een behaald resultaat wordt uitgelicht.

Deze acht thematische hoofdstukken worden voorafgegaan door een hoofdstuk waarin de thema-overstijgende inzet en resultaten van het kabinet worden toegelicht. Daarbij gaat het over de effecten van de wereldwijde COVID-19-pandemie op de naleving van mensenrechten, de versterking en het lidmaatschap van de VN-Mensenrechtenraad en multilaterale fora als de EU, de Raad van Europa en de Organisatie voor Veiligheid en Samenwerking in Europa (OVSE).

In de hoofdstukken wordt een niet-uitputtende indruk gegeven van de inspanningen en resultaten. Daartoe werd in 2020 een breed scala aan instrumenten en kanalen gebruikt, zoals bilaterale diplomatie, multilaterale onderhandelingen, nationale en gezamenlijke verklaringen, projectfinanciering uit het Mensenrechtenfonds en coalitievorming. In de tekst en in een bijlage staat aangegeven hoe Kamermoties en toezeggingen zijn uitgevoerd en verwerkt in de rapportage.

1. Mensenrechteninzet wereldwijd en multilateraal

Impact COVID-19

Het jaar 2020 was door de uitbraak van de COVID-19-pandemie een uitzonderlijk en uitdagend jaar, met enorme fysieke, psychische en sociaaleconomische gevolgen voor vrijwel de gehele wereldbevolking. De pandemie zette de bescherming van mensenrechten wereldwijd onder druk en vergrootte voor velen de risico's in hun al kwetsbare bestaan.

Uit het wereldwijde netwerk van ambassades kwamen zorgwekkende berichten over de toename van werkloosheid, armoede en ondervoeding als direct gevolg van lockdown-maatregelen en de consequenties daarvan voor de sociaal-economische weerbaarheid van samenlevingen. Naarmate de crisis voortduurde, verschenen steeds meer zorgelijke berichten over vergaande, soms willekeurige, beperkingen van fundamentele vrijheden. Een aantal regeringen zag, naast de bestrijding van het virus, gelegenheid om voor hen onwelgevallige geluiden en ontwikkelingen te bestrijden. Zo werden noodmaatregelen misbruikt, waardoor mensenrechtenverdedigers het werken onmogelijk werd gemaakt en journalisten niet of beperkt konden rapporteren.

Wereldwijd waren er ontwikkelingen waarneembaar die wezen op een toename van gendergerelateerd geweld. Ook kregen reeds gemarginaliseerde groepen, zoals LHBTI's en religieuze minderheden, te maken met vergaande discriminatie en stigmatisering. Die groepen werden bovendien geregeld ten onrechte beschuldigd als veroorzakers van de verspreiding van het virus. Mede hierdoor werd hen geregeld de toegang tot goede gezondheidszorg ontzegd. Ook werden maatregelen misbruikt om electorale processen te ondermijnen en dissidente geluiden te verzwakken. Mensenrechtenverdedigers, politieke activisten, advocaten, en soms zelfs medisch personeel, kregen te maken met vervolging, intimidatie en toezicht vanwege kritische uitlatingen over de respons van autoriteiten.

Het virus kreeg zo niet alleen grip op de gezondheid en economische omstandigheden van mensen, maar ook op hun fundamentele rechten en vrijheden. Reden voor Secretaris-Generaal van de Verenigde Naties (SGVN), António Guterres, om te spreken van 'een pandemie van mensenrechtenschendingen'. Voor Nederland was dit alles aanleiding om in 2020, waar mogelijk, extra inspanningen te leveren voor een internationale COVID-19-respons waarin mensenrechten worden gerespecteerd. Nederland heeft in internationale context structureel benadrukt dat beperkingen van mensenrechten die het resultaat zijn van maatregelen om de pandemie te bedwingen moeten voldoen aan de criteria zoals vastgelegd in de internationale mensenrechtenverdragen. Conform de motie-Van Ojik c.s. (Kamerstuk 32 735, nr. 291) heeft Nederland consequent uitgedragen dat noodmaatregelen tijdelijk moeten zijn, en zo spoedig mogelijk moeten worden ingetrokken. Daarnaast heeft Nederland in VN-verband geregeld aangedrongen op aandacht voor kwetsbare groepen in de COVID-19-respons. Beide punten zijn opgenomen in de omnibusresolutie over COVID-19 van de Algemene Vergadering van de VN (AVVN), mede door Nederland ingediend. De resolutie roept verder op tot intensivering van internationale samenwerking, solidariteit en een mensgerichte en genderinclusieve COVID-19-respons waarin mensenrechtenstandaarden worden gerespecteerd.

COVID-19 bevestigt het vitale belang van een mensenrechtenbenadering in reactie op crises, met o.a. gerichte aandacht voor de meest kwetsbare groepen en ruimte voor inspraak. Nederland grijpt de *Building Back Better*-agenda van de SGVN aan om de mensenrechtendimensies van de multilaterale ontwikkelingssamenwerking verder te versterken.

Naast de inzet op internationale samenwerking heeft Nederland ook actief beleid gevoerd om de praktische gevolgen van de pandemie voor reeds kwetsbare groepen te mitigeren. Nederlandse ambassades wereldwijd kregen extra mogelijkheden om actie te ondernemen om de gevolgen van COVID-19 voor reeds gemarginaliseerde groepen tegen te gaan. Zo werd in Kazachstan de toegang van LHBTI's tot goede gezondheidszorg en juridische dienstverlening op gang gehouden. Ook verzorgde een Colombiaanse maatschappelijke organisatie met Nederlandse steun een virtuele training aan gemeenschapsleiders om te kunnen voorzien in psychosociale ondersteuning van leden van lokale gemeenschappen.

Ook in Europees verband kregen de gevolgen van de pandemie voor de mensenrechten uitgebreid aandacht. Hoge Vertegenwoordiger Josep Borrell sprak de EU-boodschap uit dat mensenrechten centraal moeten staan in het gevecht tegen het virus en bij het wereldwijde herstel.

In december 2020 werd voorts een start gemaakt met EU-raadsconclusies over het belang van een op mensenrechten gebaseerd herstel na COVID-19. Deze zijn in februari 2021 aangenomen door de Raad Buitenlandse Zaken.[1]

Nederland zette zich er in dit verband onder meer voor in dat in het rapport opgenomen werd dat LHBTI-personen disproportioneel getroffen zijn door de pandemie, en dat noodmaatregelen tijdelijk, proportioneel en non-discriminatoir moeten zijn, absoluut noodzakelijk moeten zijn, en een wettelijke basis moeten hebben.

De Raad van Europa (RvE) had ook uitgebreid aandacht voor de impact van COVID-19. Kort na de uitbraak van de COVID-19-pandemie werd een *toolkit* uitgebracht voor nationale autoriteiten met handvatten voor de bestrijding van de pandemie. Eveneens werd benadrukt dat het Europees Verdrag voor de Rechten van de Mens (EVRM) van toepassing is op alle maatregelen die overheden nemen om de pandemie te bestrijden. De voorzitter van GREVIO, het comité dat toezicht houdt op het verdrag van Istanbul tegen geweld tegen vrouwen en huiselijk geweld, waarschuwde voor de impact van bewegingsbeperkingen juist voor vrouwen en kinderen die kwetsbaar zijn voor (huiselijk) geweld.

Europese Unie

Naast COVID-19 werd de EU-mensenrechtenagenda in 2020 gedomineerd door drie belangrijke onderhandelingsprocessen: over het EU-actieplan *Mensenrechten en Democratie 2020-2024*, over de instelling van een wereldwijd inzetbaar EU-mensenrechtensanctieregime, en over de inzet van de Unie op gendergelijkheid.

In de onderhandelingen over deze actieplannen, instrumentarium en raadsconclusies concentreerden de Nederlandse inspanningen zich ten eerste op een ambitieuze EU-mensenrechtenagenda met aandacht voor de Nederlandse mensenrechtenprioriteiten. Dit leidde, ondanks stevige tegendruk, tot een goede inbedding van de Nederlandse mensenrechtenprioriteiten 'vrijheid van religie en levensovertuiging', 'gelijke rechten voor LHBTI' en 'gendergelijkheid inclusief SRGR' in de aangenomen actieplannen en raadsconclusies.[2] Eveneens werd de centrale rol van maatschappelijke organisaties benadrukt. Dankzij inzet van Nederland tot op het niveau van minister-president Rutte, samen met gelijkgezinde EU-landen, zijn bestaande normen over gendergelijkheid, SRGR en gelijke rechten van LHBTI-personen in deze plannen, raadconclusies en andere relevante EU-documenten overeind gehouden.

Ten tweede was er mede door Nederlandse inbreng een positief resultaat op het gebied van het EU-mensenrechtensanctieregime. Op 7 december 2020 werden de intensieve, ruim twee jaar durende, politiek-diplomatieke inspanningen beloond met de instelling van het EU-mensenrechtensanctieregime (zie ook Kamerstuk 21501-02, nr. 225). Conform Nederlandse inzet biedt het regime een handvat om sancties in te stellen op grond van een breed spectrum van ernstige mensenrechtenschendingen. Deze sancties zijn gericht op het bewerkstelligen van gedragsverandering en het ontmoedigen van nieuwe mensenrechtenschendingen. Hiermee heeft de EU een belangrijk politiek signaal afgegeven: dat het schenden van mensenrechten niet zonder gevolgen blijft. Dankzij het thematische, wereldwijde karakter van het regime, is de EU voor het instellen van restrictieve maatregelen jegens mensenrechtenschenders niet langer afhankelijk van een geografisch sanctieregime en kunnen mensenrechtenschenders toegang tot het EU-grondgebied worden ontzegd en hun financiële tegoeden worden bevroren. Het mensenrechtensanctieregime is daarmee een belangrijke toevoeging aan het EU-mensenrechteninstrumentarium. Ook nu het EU-mensenrechtensanctieregime is aangenomen blijft Nederland actief om bestaande sanctieregimes in te zetten voor het bestrijden van mensenrechtenschendingen.

Raad van Europa

Afgelopen jaar stond de Raad van Europa stil bij de 70e verjaardag van het Europees Verdrag voor de Rechten van de Mens (EVRM). De inmiddels meer dan 20.000 uitspraken van het Europees Hof voor de Rechten van de Mens (EHRM) zijn van grote invloed op de bevordering van de internationale rechtsorde op het gehele Europese continent en dikwijls daarbuiten.

Op 10 juli 2020 besloot het kabinet bij het EHRM een interstatelijke klacht in te dienen tegen de Russische Federatie voor haar aandeel bij het neerhalen van vlucht MH17. Met deze stap ondersteunt het kabinet maximaal de individuele klachten van nabestaanden van de slachtoffers van vlucht MH17 bij het EHRM.

Nederland zette zich daarnaast in voor versterken van het systeem om naleving van het Europees Verdrag voor de Rechten van de Mens te bevorderen. In november werd de evaluatie van het Interlakenproces afgerond, waardoor de enorme zaaklast van het EHRM effectiever kan worden aangepakt. Nederland speelt daarbij een kritisch-constructieve rol in de vergadering van het Comité van Ministers van de Raad van Europa waarin toezicht wordt uitgeoefend op de tenuitvoerlegging van de uitspraken. Zo heeft Nederland zich actief opgesteld bij de bespreking van zaken zoals die van *Navalny tegen Rusland*, *Kavala tegen Turkije*, en *de Mammadov Group tegen Azerbeidzjan*.

[1] https://data.consilium.europa.eu/doc/document/ST-6324-2021-INIT/en/pdf
[2] https://www.consilium.europa.eu/media/46838/st12848-en20.pdf

De Mensenrechtencommissaris en andere autoriteiten van de Raad van Europa hebben afgelopen jaar geregeld stevige verklaringen uitgebracht en landen opgeroepen de internationale mensenrechtennormen te respecteren en uitspraken van het EHRM na te leven. Veel aandacht ging daarbij uit naar de onlusten in Belarus en het conflict in Nagorno-Karabach.

Nederland heeft ook afgelopen jaar ingezet op een bevordering van de samenwerking tussen de Raad van Europa en andere internationale spelers zoals EU, de Organisatie voor Veiligheid en Samenwerking in Europa (OVSE), de VN en de Organisatie voor Economische Samenwerking en Ontwikkeling (OESO). Het valt in dit licht te verwelkomen dat de Raad van Europa heeft bijgedragen aan de *Universal Periodic Review* (UPR) van de Mensenrechtenraad en het *Rule-of-law-jaarrapport* van de EU.

Organisatie voor Veiligheid en Samenwerking in Europa

De minister van Buitenlandse Zaken veroordeelde in zijn interventie bij de (virtuele) ministeriële bijeenkomst van de OVSE op 3 en 4 december het geweld tegen vreedzame betogers in Belarus. Hij riep de autoriteiten op om: mee te werken met de OVSE, de dialoog met de oppositie aan te gaan, en de aanbevelingen in het rapport in het kader van het Moskou Mechanisme, dat mede door Nederland werd ingeroepen, ter harte te nemen. Ten aanzien van de situatie in Nagorno-Karabach drong de minister aan op onafhankelijk onderzoek naar de inzet van fosfor, clustermunitie en buitenlandse strijders in het conflict, alsook op een onderzoek naar mogelijke oorlogsmisdaden en mensenrechtenschendingen. De ministeriële bijeenkomst werd verder aangegrepen voor een (virtuele) ronde tafel bijeenkomst met mensenrechtenverdedigers, dit jaar rondom het thema 'corruptie'. Een verslag ging de Kamer op 17 december 2020 toe (Kamerstuk 35570-V, nr. 64).

De jaarlijkse bijeenkomst in het kader van de derde pijler van de OVSE, de *Human Dimension Implementation Meeting* (HDIM), kon vanwege COVID-19 geen doorgang vinden. Het Albanese voorzitterschap heeft lang geprobeerd consensus te vinden voor een versie van de HDIM waarbij naast fysieke deelname ook online aan HDIM-deel genomen kon worden. Nederland steunde dit voorstel, maar de benodigde consensus werd niet bereikt. Voorzitter Albanië organiseerde, in samenwerking met ODIHR, diverse online events gerelateerd aan de Human Dimension, waardoor maatschappelijke organisaties alsnog een podium en stem kregen. Dit kan de afgelasting van de HDIM echter niet compenseren. Nederland zal zich er dan ook voor inzetten dat de HDIM, de belangrijkste plek voor dialoog met het maatschappelijk middenveld, in 2021 weer plaatsvindt.

Betrokken lid van de VN-Mensenrechtenraad

Sinds 1 januari 2020 is het Koninkrijk der Nederlanden voor de vierde maal lid van de VN-Mensenrechtenraad (MRR). Het Koninkrijk beschouwt de MRR als het belangrijkste VN-forum voor de bescherming en bevordering van mensenrechten. Daarnaast speelt de MRR een steeds belangrijker rol in het tegengaan van straffeloosheid. Nederland is dan ook met trots een actief en betrokken lid van de MRR. De kamerbrief *De inzet van het Koninkrijk der Nederlanden in de VN-Mensenrechtenraad* (2020-2022) beschrijft in detail de inzet van het huidige Nederlandse Mensenrechtenraad lidmaatschap. Het Nederlandse mensenrechtenbeleid en de invulling van de motie van het lid Sjoerdsma c.s. (Kamerstuk 35 300-V nr. 33) over persvrijheid, gelijke rechten voor LHBTI's en bescherming van religieuze minderheden als speerpunt in de VN-Mensenrechtenraad, en de motie van de leden Ploumen en van Ojik (Kamerstuk 35 300-V nr. 35) over versterking van de Mensenrechtenraad staan hierbij centraal.

De Mensenrechtenraad is het enige VN-orgaan dat in 2020 tijdens COVID-19 volledig is blijven functioneren. Nederland heeft zich daarbij onvermoeibaar ingezet voor het betrokken houden van maatschappelijke organisaties, mensenrechtenverdedigers en slachtoffers van schendingen die hun stem in de MRR moeten kunnen laten horen. Daarnaast heeft Nederland zich tijdens de sessies van de MRR succesvol verzet tegen pogingen van o.a. China en Rusland om het mensenrechtensysteem te verzwakken. Ook heeft Nederland in 2020 actief ingezet op het geleidelijk afbouwen van het aparte agendapunt 7 (*Mensenrechtensituatie in de Palestijnse gebieden en andere bezette Arabische gebieden*) conform motie van het lid van der Staaij (Kamerstuk 34 775, nr. 44). Resoluties werden samengevoegd en overgeheveld naar andere agendapunten, wat bijdraagt aan het verminderen van de disproportionele aandacht voor Israël.

De druk op mensenrechten en op het multilaterale systeem neemt echter ook in de Mensenrechtenraad toe. Enerzijds bepleit een groeiende groep landen de culturele relativiteit van mensenrechten en wordt in toenemende mate aangegeven dat inmenging in interne aangelegenheden niet wordt getolereerd. Landen onder toezicht van de MRR, zoals Wit-Rusland en Eritrea, weigeren mee te werken met de mechanismen van de MRR. Anderzijds dreigt een implosie van het systeem door een blijvende toename van het aantal rapportages en uitbreiding van (mensenrechten)mandaten zonder navenante groei van de benodigde financiële middelen.

Een belangrijk aandachtspunt van het Nederlandse MRR-lidmaatschap is daarom 'de versterking van de MRR'. Nederland legt daarbij nadruk op de verantwoordelijkheden die horen bij het MRR-lidmaatschap en het belang van het geven van rekenschap door de leden van de MRR. Tijdens de eerste zitting in februari 2020 benoemde de minister van Buitenlandse Zaken dit specifiek in zijn openingsspeech en ook de interventies van de mensenrechtenambassadeur en marge van de zitting gingen hier op in. In de MRR van

september nam Nederland op dit onderwerp het initiatief door namens 45 landen een gezamenlijke verklaring uit te brengen waarin de ambitie werd uitgesproken voor een verplichte presentatie van hun voorgenomen inzet in de MRR door alle kandidaat-leden. In de Derde Commissie van de AVVN in oktober sprak de EU tevens over het belang van het geven van rekenschap door Mensenrechtenraadleden. Nederland startte vervolgens gesprekken met gelijkgestemde landen en de President van de AVVN om dit stapsgewijs mogelijk te maken en de MRR te versterken en geloofwaardiger te maken.

Samen met het Verenigd Koninkrijk zet Nederland zich tevens via een informeel netwerk in Genève (*contact group*) in om landen bekend te maken met de mogelijkheden en het belang van het MRR-lidmaatschap. Het gaat hier om een brede groep landen die zich inzetten om vooral kleine landen en eilandstaten te betrekken bij de MRR en hen te interesseren voor een lidmaatschap. Dat Nederland pal staat voor het VN-mensenrechtensysteem, bleek in 2020 ook uit de nadrukkelijke steun die Nederland heeft uitgesproken aan de SGVN en zijn *Call to Action for Human Rights*.

Om mensenrechten te realiseren is, naast effectievere aandacht voor mensenrechten, ook adequate financiering nodig. Van het gehele VN-budget komt slechts een klein percentage (< 5%) ten goede aan mensenrechten. Daarom speelt Nederland een nadrukkelijke rol in de budgetonderhandelingen door de Vijfde Commissie van de Algemene Vergadering van de VN en gaf Nederland in 2020 het startschot voor een oproep aan de SGVN voor een hoger regulier budget voor mensenrechten. Deze oproep, gesteund door een brede groep gelijkgestemde landen, heeft als doel de SGVN te bewegen het VN-mensenrechtenbudget in 2022 te verhogen. Verder heeft Nederland, gezien het belang van de OHCHR bij het waarborgen van mensenrechten tijdens de COVID-19-pandemie, in 2020 de jaarlijkse vrijwillige bijdrage aan OHCHR opgehoogd. En daarbij de nadruk gelegd op het werk van OHCHR voor vrijheid van religie en levensovertuiging, vrijheid van meningsuiting en de strijd tegen straffeloosheid.

Effectief mensenrechtenbeleid in relatie met China

Tijdens het notaoverleg Mensenrechten in juni 2020 heeft de minister van Buitenlandse Zaken toegezegd in de mensenrechtenrapportage toelichting te geven op de uitvoering van de motie-Van Ojik (32 735, nr. 290). Conform die motie werkt het ministerie van Buitenlandse Zaken aan het vergroten van de impact van het mensenrechtenbeleid ten aanzien van China. Dat doet Nederland ten eerste door het draagvlak voor mensenrechten internationaal te vergroten. Nederland werkt uiteraard al binnen de EU en VN met gelijkgestemde landen, maar gaat ook het gesprek aan met minder traditionele partners om bredere niet-westerse steun te genereren. Ten tweede zet Nederland in onder andere de VN-Mensenrechtenraad actief in op de bescherming van de universaliteit van mensenrechten en het bieden van tegenwicht aan narratieven die de universaliteit van mensenrechten ondermijnen. Ten derde werkt Nederland voor een grotere impact samen met EU-partners en andere gelijkgezinden aan onder andere (gezamenlijke) demarches, verklaringen en sancties onder het EU-mensenrechtensanctieregime. Bovendien blijft Nederland bilateraal en multilateraal pleiten voor ongehinderde toegang tot Xinjiang voor onafhankelijke onderzoekers. Ten slotte wil Nederland voorkomen dat Nederlandse bedrijven bijdragen aan repressieve praktijken in China. Gegeven de ernstige verdenkingen beschreven in internationale rapportages en de beperkte mogelijkheden voor bedrijven om gepaste zorgvuldigheid toe te passen, kan beëindiging van de betrekkingen met een zakelijke relatie in China conform de OESO-richtlijnen, passend zijn. Deze boodschap draagt de overheid ook uit in communicatie naar het bedrijfsleven. Internationaal maatschappelijk verantwoord ondernemen (IMVO) is een langetermijnstrategie en zal in de toekomst alleen maar belangrijker worden, zeker nu (Europese) IMVO wetgeving wordt ontwikkeld. Bedrijven doen er goed aan zich hier nu al op voor te bereiden door gepaste zorgvuldigheid uit te voeren in lijn met de internationale standaarden. Het kabinet zet zich in voor wetgeving op het gebied van IMVO. Dit gebeurt bij voorkeur op EU-niveau, want een gezamenlijke aanpak vergroot de invloed van Europese bedrijven en garandeert een gelijk speelveld. Dergelijke wetgeving zou bedrijven ook meer helderheid geven over hoe om te gaan met misstanden in hun internationale waardeketens. Naast het introduceren van een verplichtende maatregel, richt het kabinet zich op het stellen van voorwaarden aan overheidssteun en –inkoop, het stimuleren van sectorale samenwerking om schendingen in de productieketens van Nederlandse bedrijven aan te pakken en te voorkomen, en het geven van voorlichting aan bedrijven. Dat laatste gebeurt o.a. via gesprekken en bijeenkomsten (waarin ook ketentransparantie en risico's bij het ondernemen in Xinjiang worden besproken), via de MVO risicochecker, het Fonds Verantwoord Ondernemen en de website startmetdeoesorichtlijnen.nl. Het postennetwerk China beschikt over een lijst met *due diligence* dienstverleners, geeft advies en kan bedrijven ondersteunen in hun contact met de Chinese autoriteiten over naleving van IMVO-regelgeving. Bij alle voorlichtingsactiviteiten over zakendoen in China is IMVO een integraal onderdeel van de informatievoorziening. In het geval van vergunningplichtige *dual-use* goederen, wijst de Nederlandse regering een vergunning af indien er zorgen bestaan ten aanzien van mensenrechtenschendingen. Ook eist het kabinet voor bepaalde vergunningen een *internal compliance program*. Hierin moet expliciet beschreven staan welke inspanningen een bedrijf onderneemt om risico's op mensenrechtenschendingen te minimaliseren.

Mensenrechtenambassadeur en speciaal gezant voor religie en levensovertuiging

In het bevorderen van het mensenrechtenbeleid is een belangrijke rol weggelegd voor de mensenrechtenambassadeur en de speciaal gezant voor religie en levensovertuiging. In 2020 bestond de mensenrechtenambassadeur 20 jaar. De functies van mensenrechtenambassadeur en speciaal gezant voor religie en levensovertuiging werden in 2020 bekleed door respectievelijk Bahia Tahzib-Lie en Jos Douma. Hoewel veel van de in 2020 geplande landenbezoeken en andere fysieke bijeenkomsten niet door konden gaan vanwege COVID-19, hebben de mensenrechtenambassadeur en de speciaal gezant talloze virtuele interacties gehad om te engageren met andere landen en partners en in dit verband de zorgen van Nederland te uiten over specifieke mensenrechtensituaties en te spreken over de mogelijkheden voor samenwerking.

De mensenrechtenambassadeur bezocht in februari 2020 Genève ten tijde van de Mensenrechtenraad voor o.a. verschillende bilaterale gesprekken en ontmoetingen met mensenrechtenverdedigers. Andere multilaterale bezoeken betroffen o.a. de OVSE en de EU, waar verschillende beleidsprioriteiten van Nederland zijn opgebracht. Daarnaast nam de mensenrechtenambassadeur deel aan vele digitale consultaties, online discussies en informele gesprekken met maatschappelijke organisaties, mensenrechtenverdedigers, autoriteiten, experts en studenten in o.a. Bangladesh, Hongarije, Mexico, Zimbabwe en Zuid-Afrika. De digitale gespreksvoering bleek laagdrempelig en inclusief. Het digitale karakter van de bijeenkomsten stelde de mensenrechtenambassadeur daarnaast in staat om op een dag aan meerdere bijeenkomsten op verschillende plekken wereldwijd deel te nemen.

Aangezien veel activiteiten in 2020 zich verplaatsten naar het digitale domein, heeft de mensenrechtenambassadeur het initiatief genomen het netwerk van 9 Europese mensenrechtenambassadeurs en de EU Speciale Vertegenwoordiger voor de Mensenrechten te versterken. Zo werden krachten strategisch gebundeld om een gemeenschappelijke boodschap uit te dragen. Dit resulteerde in meer dan twintig gezamenlijke verklaringen van de Europese mensenrechtenambassadeurs op sociale media, bijvoorbeeld over de negatieve impact van COVID-19 op specifieke kwetsbare groepen, zoals LHBTI's, vrouwen en meisjes en journalisten. Daarnaast hebben de Europese mensenrechtenambassadeurs verklaringen aangenomen over onderdrukte mensenrechtenverdedigers, zoals de gevangen vrouwenrechtenactivisten in Saudi-Arabië en de Iraanse mensenrechtenadvocaat Nasrin Sotoudeh.

Verklaring van de Europese mensenrechtenambassadeurs over de Iraanse mensenrechtenadvocaat Nasrin Sotoudeh.

Het mandaat van de speciaal gezant voor religie en levensovertuiging kent drie kernelementen: bevordering van de vrijheid van religie en levensovertuiging in het algemeen en individueel, opbouw van een netwerk in binnen- en buitenland, en bevordering binnen het ministerie van kennis van het belang van religie voor de diplomatie en ontwikkeling.

Actieve inzet voor individuele schendingen van de vrijheid van religie en levensovertuiging ondernam de speciaal gezant vooral via Nederlandse ambassades en gelijkgezinden, maar ook via sociale media. Bilaterale consultaties werden slechts gehouden met het gelijkgezinde Canada. Andere voorgenomen consultaties (veelal op verzoek van de Kamer) moesten worden uitgesteld. Tegelijkertijd heeft de huidige COVID-crisis extra mogelijkheden geboden voor het opbouwen van een internationaal netwerk ter bevordering van de vrijheid van religie en levensovertuiging.

Net als de mensenrechtenambassadeur was voor de speciaal gezant voor religie en levensovertuiging de bijeenkomst in Genève van de Mensenrechtenraad een van de laatste gelegenheden tot fysieke reizen. Hij besprak daar onder andere hoe het Istanbul Proces (voor verdraagzaamheid en meningsuiting) kan worden voortgezet. Pakistan had tijdens de bijeenkomst in november 2019 in Den Haag aangekondigd een volgende bijeenkomst te beleggen. Sindsdien heeft Pakistan weinig actie ondernomen en zet de speciaal gezant zich – vooral in samenwerking met de VS en de VN speciaal rapporteur – in voor een inhoudsvolle bijeenkomst in 2021.
De speciaal gezant heeft in 2020 een vruchtbaar binnenlands netwerk kunnen opbouwen en is daartoe o.a. gefaciliteerd door de OS-programma's *Civic Engagement* (tot en met 2020) en *Power of Voices* (vanaf 2021), waarin Nederlandse en buitenlandse organisaties met religieuze en levensbeschouwelijke drijfveren samenwerken tot de opbouw van een sterker maatschappelijk middenveld. De COVID-19-crisis heeft die programma's en netwerken verder verdiept. De verschillende organisaties hebben religieuze groepen kunnen helpen in hun strijd tegen het virus en de gevolgen daarvan, en bij het nemen en respecteren van maatregelen. Het overleg met belangengroepen werd als gevolg van de COVID-19-situatie extra intensief. Bovendien is de speciaal gezant (virtueel) in gesprek gegaan met diverse relevante organisaties en groeperingen, waaronder Humanist International, de bahai-gemeenschap en de Ahmadiyya moslimgemeenschap.

Binnen het ministerie van Buitenlandse Zaken is gewerkt aan verbreding en verdieping van kennis omtrent religie, diplomatie en ontwikkelingssamenwerking. De speciaal gezant voor religie en levensovertuiging heeft met de Academie voor Internationale Betrekkingen een aantal sessies kunnen begeleiden, waarin ambtenaren reflecteerden op omgang met religie en religieuze actoren.

De Nederlandse speciaal gezant voor religie en levensovertuiging vraagt samen met andere leden van de International Religious Freedom and Belief Alliance aandacht voor de impact van COVID-19 op de vrijheid van religie en levensovertuiging en de situatie van religieuze minderheden.

2. Vrijheid van meningsuiting & internetvrijheid

Uitgelichte Resultaten

- Succesvolle organisatie van de *World Press Freedom Conference* met politieke verklaring gesteund door 58 landen.
- Door Nederland geïnitieerde resolutie over vrijheid van meningsuiting en toegang tot informatie met consensus aangenomen in de Mensenrechtenraad.
- Veiligheid van 162 journalisten vergroot via steun uit het noodfonds van *Free Press Unlimited*.

Fondsen

EUR 18.601.684 uit het mensenrechtenfonds.
EUR 13.868.762 uit overige fondsen.

Inleiding

Het belang van toegang tot betrouwbare en onafhankelijk informatie werd in 2020 onderstreept in de wereldwijde aanpak van de COVID-19-pandemie. De Wereldgezondheidsorganisatie waarschuwde begin februari vorig jaar voor een 'infodemie': onjuiste informatie en geruchten verspreidden zich snel en het gebrek aan toegang tot betrouwbare informatie leidde ertoe dat zelfs adviezen voor basale hygiëne, zoals het wassen van handen, veel mensen niet bereikte.

Tegelijkertijd werden journalisten op vele plekken ter wereld geconfronteerd met beperkende omstandigheden. Overheden troffen maatregelen waarbij de wereldwijde COVID-19-pandemie als excuus werd gebruikt om onevenredige beperkingen op te leggen aan vrije en onafhankelijke media: onder meer door *internet-shutdowns*, agressie tegen journalisten, willekeurige arrestaties van journalisten en andere vormen van censuur. Dergelijke acties schenden de internationale normen en afspraken inzake vrijheid van meningsuiting.

Vrijheid van meningsuiting en een vrij en divers medialandschap zijn van groot belang voor iedere samenleving, niet alleen ten tijde van de bestrijding van de COVID-19-pandemie. Het kabinet zet zich blijvend in voor (1) het bevorderen van toegang tot informatie, inclusief via een vrij, open en veilig internet; (2) het vergroten van de veiligheid van journalisten wereldwijd, met bijzondere aandacht voor vrouwelijke journalisten; (3) persvrijheid, inclusief een divers, open en pluriform medialandschap. Dit is essentieel om regeringen, bedrijven en instellingen te kunnen aanspreken óp en verantwoordelijk te houden vóór hun functioneren.

Persvrijheid en een pluriform en divers medialandschap

Nederland is lid van de in 2019 opgerichte Media Freedom Coalition. Dit is een partnerschap van landen die samenwerken om te pleiten voor persvrijheid, het vergroten van de veiligheid van journalisten en het verantwoordelijk te houden van degenen die deze veiligheid schaden. Dit gebeurt bijvoorbeeld middels verklaringen en diplomatieke interventies in individuele zaken. De coalitie heeft op dit moment 43 leden en groeit nog steeds. Nederland heeft een actieve rol binnen de *Executive Group* en denkt mee over de strategie van de coalitie. De *Media Freedom Coalition* bracht in 2020 verschillende verklaringen uit, zowel thematisch (bijvoorbeeld over COVID-19), als over individuele zaken of landen specifieke situaties (bijvoorbeeld over China, Oeganda en de Filipijnen).

UNESCO is de VN-organisatie met een mandaat ter bevordering van vrijheid van meningsuiting, de veiligheid van journalisten en van onafhankelijke media, en toegang tot informatie. In 2020 heeft Nederland de steun aan de hieraan gerelateerde pijler van UNESCO, de *Communication & Information sector* vergroot. Ook blijft Nederland in 2021 bureaulid van UNESCO's *International Programme for the Development of Communication* (IPDC). Elk jaar financiert IPDC ongeveer 70 lokale projecten wereldwijd. Het programma ondersteunt mediaprojecten en streeft naar een gezond klimaat voor de groei van vrije en pluralistische media in ontwikkelingslanden. Zo werkte IPDC samen met bijvoorbeeld Colombia en Pakistan aan hun nationale capaciteitsopbouw om effectief te kunnen monitoren en rapporteren over de veiligheid van journalisten. Op verzoek van Nederland werden er in 2020 acht additionele projecten goedgekeurd op het gebied van nationale capaciteitsopbouw om zo de vooruitgang op SDG 16.10.1 (veiligheid van journalisten) en SDG 16.10.2 (toegang tot informatie) beter te kunnen monitoren en hierover te rapporteren in bijvoorbeeld Tanzania en Irak.

Ook werkt Nederland via het Mensenrechtenfonds samen met een groot aantal maatschappelijke organisaties om persvrijheid en een divers en pluriform medialandschap te bevorderen.

Nederland steunt verschillende programma's van de Nederlandse organisatie RNW Media. RNW Media bouwt digitale gemeenschappen voor sociale verandering samen met lokale partners, mensenrechtenexperts en jonge *change makers*. Ze gebruiken onlinemedia om jongeren te betrekken bij maatschappelijk relevante onderwerpen, zoals seksuele voorlichting en burgerparticipatie. Het *Love Matters* programma van RNW Media richt zich op open en eerlijke voorlichting over seksuele en reproductieve gezondheid en rechten (SRGR), juist op plekken waar dergelijke informatie vaak wordt gecensureerd of taboe is. Het platform van RNW Media in Libië, *Huna Libya*, heeft zijn inspanningen geïntensiveerd om gendergerelateerd geweld (GBV) aan te pakken door samen met UNFPA Libië een campagne te starten. Dit is een reactie op de flinke en plotselinge toename van gendergerelateerd geweld ten tijde van de COVID-19-pandemie. Vrouwen moesten gedwongen binnen blijven met hun misbruikers. Om deze onvoorziene uitdaging het hoofd te bieden, hebben UNFPA en *Huna Libya* in 2020 acht campagnes gevoerd over verschillende onderwerpen die verband houden met GBV, zoals gedwongen huwelijken, intiem partnergeweld, keuzevrijheid en digitale intimidatie. De campagnes gingen viraal en de onderwerpen hadden een bereik van 800.000 tot 1,8 miljoen gebruikers. Dat is ongeveer een zesde van de Libische bevolking. Ook het aantal deelnemende vrouwen aan de campagne was groot. Duizenden Libische vrouwen stelden zich open en deelden hun verhaal. Deze verhalen zorgden voor een golf van discussie over GBV-onderwerpen.

Binnen het beleidskader *Samenspraak en Tegenspraak*, vallend onder de begroting van de minister voor Buitenlandse Handel en Ontwikkelingssamenwerking, werkte Nederland in een strategisch partnerschap met de Nederlandse organisatie *Free Press Unlimited* (FPU) in verschillende landen aan het creëren van een veilige omgeving waarin journalisten hun werk kunnen doen. Een van die landen is Indonesië. In 2016 startten FPU en Tempo Media het programma *Investigate with Tempo* met de ambitie om een nieuwe generatie onderzoeksjournalisten te creëren, afkomstig uit lokale media die journalistiek onderzoek doen naar problemen van 'gewone mensen' als middel om machthebbers te controleren. In het programma werden getalenteerde journalisten van lokale media buiten de hoofdstad geselecteerd voor een beurs van zes maanden om onderzoek te doen naar onderwerpen die het leven van burgers en lokale gemeenschappen beïnvloeden. Onderwerpen die aan bod kwamen zijn, onder andere, mensenhandel, klimaat, corruptie, mensenrechten en criminaliteit. Gedurende deze vijf jaar hebben veel journalisten kunnen werken aan verhalen die concrete maatschappelijke veranderingen teweeg hebben gebracht.

World Press Freedom Conference 2020

Op 9 en 10 december 2020 organiseerden Nederland en UNESCO de *World Press Freedom Conference* (WPFC) mede op voorstel van de Tweede Kamer (cf. motie-Ploumen/Sjoerdsma, Kamerstuk 35000 V, nr. 30). Meer dan 3.500 deelnemers uit 133 landen registreerden zich voor de virtuele conferentie, live uitgezonden vanuit het World Forum in Den Haag. Duizenden anderen volgenden de livestream op sociale media. Er waren ca. twintig inhoudelijke sessies in de vorm van talkshows en andere journalistieke formats met bekende sprekers uit de hele wereld, zoals Christiane Amanpour, Amal Clooney en Hatice Cengiz, de weduwe van de vermoorde journalist Jamal Khashoggi.

En marge van de conferentie organiseerde de minister van Buitenlandse Zaken een digitale rondetafel met andere ministers van Buitenlandse Zaken. Tijdens deze bijeenkomst ondersteunden de bijna 60 deelnemende landen de *The Hague Commitment to increase the Safety of Journalists* . In deze verklaring wordt opgeroepen tot het instellen van onafhankelijk onderzoek en vervolging tegen alle vormen van aanvallen op journalisten en mediapersoneel, online en offline. Daarnaast heeft Nederland aangekondigd zeven miljoen euro extra te investeren om de persvrijheid en veiligheid van journalisten wereldwijd te bevorderen en zo opvolging te geven aan de gemaakte afspraken. Dit gebeurt in samenwerking met UNESCO en met OHCHR. Hierbij zal speciale aandacht zijn voor de positie van vrouwelijke journalisten, toegang tot informatie en het beëindigen van straffeloosheid van misdaden tegen journalisten. Ook de minister voor Buitenlandse Handel en Ontwikkelingssamenwerking sprak tijdens de conferentie over het belang van persvrijheid en veiligheid van journalisten wereldwijd.

Het Nederlandse ministerie van Buitenlandse Zaken, UNESCO, het Asser Instituut en *Free Press Unlimited* (FPU) hebben tijdens WPFC 2020 een *Forum of Legal Actors on Freedom of Expression and Safety of Journalists* gelanceerd. In de komende jaren zal het Forum rechters, openbare aanklagers, advocaten en vertegenwoordigers van gerechtelijke instituten van over de hele wereld samenbrengen om de rol van juridische actoren bij de verdediging van het universele recht op vrijheid van meningsuiting te versterken.

De *World Press Freedom Conference* heeft de Gouden Giraffe Event Award gewonnen van de Event Branche in de categorie Congressen & Kennis Events. Vanwege het innovatieve karakter heeft nu ook de SGVN interesse het concept van de conferentie te gebruiken voor de vormgeving van de aankomende AVVN.

Wereldwijde opening van de World Press Freedom Conference 2020: Setting the Scene for #PressFreedom met de talkshow: Stories from Frontline Champions of Press Freedom. Van links naar rechts: Humberto Tan (presentator), Maria Ressa (oprichter and eindredacteur Rappler), Elisabeth Bumiller (assistant-hoofdredacteur van The New York Times), Nima Elbagir (senior correspondent CNN), Stef Blok (vml. minister van Buitenlandse Zaken en gastheer van de conferentie).

In het project *Viable Media for Empowered Societies* (VIMES) van FPU werken onafhankelijke mediahuizen uit El Salvador, Guatemala, Nicaragua, Armenië, Wit-Rusland, Georgië, Moldavië en Oekraïne samen. De mediahuizen delen kennis, vaardigheden en content met elkaar. Het doel is om hun positie als medium binnen de eigen maatschappij te versterken. Binnen het project leren de partners bijvoorbeeld om verhalen van een traditioneel geschreven format naar een multimediaal format om te zetten.

De deelnemende mediahuizen staan stuk voor stuk onder toenemende politieke en economische druk vanwege hun baanbrekende berichtgeving en prodemocratische houding. Hierdoor komt hun veiligheid regelmatig in het geding. FPU organiseerde in maart 2020 een praktische veiligheidstraining voor zeven vrouwelijke journalisten uit Wit-Rusland, Oekraïne, Georgië en Armenië. De training was gericht op hun fysieke veiligheid. De vrouwelijke journalisten leerden hoe ze arrestaties kunnen vermijden, hoe ze om moeten gaan met een verhoor en hoe ze gepast kunnen reageren in geval van een huiszoeking.

Ook Nederlandse ambassades dragen wereldwijd actief bij aan persvrijheid. Een voorbeeld is de steun van de ambassade in Bujumbura aan een aantal onafhankelijke lokale mediaorganisaties. Deze organisaties speelden een cruciale rol bij het informeren van de Burundese bevolking over de COVID-19-pandemie en de preventiemaatregelen. Ook waren deze mediaorganisaties vrijwel de enige die rapporteerden over de belangrijkste ontwikkelingen tijdens de verkiezingen. Daarmee vormden zij een belangrijke informatiebron voor zowel de Burundese bevolking als voor de internationale gemeenschap.

Veiligheid van journalisten

In aanloop naar de internationale Dag van de Persvrijheid op 3 mei startte de mensenrechtenambassadeur een sociale mediacampagne. Tijdens deze campagne vroeg ze aandacht voor journalisten die vanwege hun werk vermoord of gevangen genomen zijn, zoals Ahmed Abdul Samad en Safaa Ghali uit Irak, Houayheuang Xayabouly uit Laos, José Libardo Montenegro uit Colombia en Roberto Quiñones uit Cuba. Op deze manier gaf Nederland zichtbaarheid aan dit ernstige wereldwijde probleem. De mensenrechtenambassadeur sprak ook in haar (digitale) consultaties mét en óver journalisten. Zo sprak ze met de Mexicaanse autoriteiten over het probleem van straffeloosheid van geweld tegen journalisten.

Nederland werkte samen met FPU aan het creëren van een veilige omgeving waarin journalisten hun werk kunnen doen. Om te zorgen dat journalisten beschermd worden en hun werk kunnen voortzetten na geweld of intimidatie, heeft FPU het *Reporters Respond* noodfonds voor journalisten opgezet, met steun van Nederland. Via dit noodfonds zijn sinds de oprichting in 2011 in totaal 693 journalisten direct ondersteund. Helaas neemt de vraag alleen maar toe: in 2020 alleen al zijn 162 journalisten in nood geholpen. FPU steunde journalisten via het noodfonds met de betaling van reis- en kosten voor levensonderhoud, advies over digitale of fysieke veiligheid zoals een veilige VPN-verbinding, medische en psychologische hulp, en beschermingsmiddelen (vooral tegen COVID-19).

Manifestatie in Venezuela tegen aanvallen op journalisten door paramilitaire groepen in 2020. Foto: Rafael Hernández.

FPU heeft ook een noodfonds om juridisch bijstand te bieden aan journalisten die geïntimideerd of vervolgd worden, gearresteerd zijn, of in onrechtmatige detentie zijn geplaatst, het *Legal Defense Fund*, waaraan Nederland bijdraagt. FPU bood in 2020 onder meer financiële bijstand voor: de kosten van advocaten, de proceskosten, een tijdelijke verblijfplaats en steun aan familieleden. Sinds de oprichting van het noodfonds begin 2019 zijn vanuit het Legal Defense Fund 373 journalisten ondersteund: de nood is hoog. Het aantal SLAPP's[3] tegen kritische journalisten en media neemt exponentieel toe de afgelopen jaren. Vanuit het *Legal Defense Fund* werd bijgedragen aan de verdediging in de negen smaadzaken tegen de kritische journaliste Maria Ressa in de Filipijnen en de 25 rechtszaken tegen de familie van de vermoorde Maltese journaliste Daphne Caruana Galizia.

Daarnaast tracht FPU rechtszaken te ondersteunen die tot grote juridische verandering kunnen leiden. Zo werkte FPU in 2020 samen met een internationaal advocatenkantoor en hun lokale partner in Somaliland aan een zaak die aanhangig is gemaakt bij de Hoge Raad om ervoor te zorgen dat journalisten voortaan onder de mediawet worden berecht in plaats van onder het strafrecht, zoals nu het geval is. Ook heeft FPU aandacht voor de specifieke bedreigingen die vrouwelijke journalisten tegenkomen in hun werk, zoals (online) intimidatie, seksuele intimidatie en bedreigingen op hun werkplek. Daarom heeft FPU in 2020 een veiligheidstraining specifiek voor vrouwelijke journalisten ontwikkeld, die in 2021 wordt uitgerold.

Een voorbeeld van de inzet van het postennet ten behoeve van veiligheid van journalisten is de rol van de Nederlandse ambassade in Mexico. Mexico is voor de pers en journalisten sinds lange tijd een van de gevaarlijkste landen op het westelijk halfrond.[4] De ambassade fungeerde in EU-verband als rapporteur voor het thema 'persvrijheid en veiligheid van journalisten'. De ambassade was het eerste aanspreekpunt voor relevante instanties en maatschappelijke organisaties. Door toedoen van de ambassade is het thema 'persvrijheid' nadrukkelijk besproken tijdens de mensenrechtendialoog tussen de EU en Mexico afgelopen zomer.

Toegang tot informatie en een vrij, open en veilig internet

Tijdens het eerste jaar van het lidmaatschap in de VN-Mensenrechtenraad heeft Nederland samen met Brazilië, Canada, Fiji, Namibië en Zweden Resolutie 44/12, over vrijheid van meningsuiting en toegang tot informatie, geïnitieerd. Op 16 juli 2020 is deze met consensus aangenomen. Er was in voorgaande jaren geen normatieve discussie geweest over het recht op vrijheid van meningsuiting in de Mensenrechtenraad, omdat het een te gevoelig onderwerp was waarop consensus niet mogelijk leek. Mede door Nederlandse inzet is nu bekrachtigd dat vrijheid van meningsuiting en toegang tot informatie essentieel zijn voor de bescherming van onder andere mensenrechten, democratie en het behalen van de duurzame ontwikkelingsdoelen (SDG's). Mensenrechtenactivisten, journalisten, advocaten en andere belanghebbenden kunnen nu verwijzen naar deze resolutie als normatief kader.

Voor toegang tot informatie is een vrij, open en veilig internet van groot belang. Helaas heeft COVID-19 de neergaande trend van internetvrijheid alleen maar versneld.[5]

Zo werden er in 2020 diverse onafhankelijke nieuwswebsites en journalisten gecensureerd, vaak onder het voorwendsel dat deze desinformatie zouden verspreiden. Ook waren er *internet-shutdowns* in onder andere Myanmar, India, Ethiopië en Jemen. Deze censuur en afsluitingen hadden tot gevolg dat belangrijke informatie, zoals de spreiding van het COVID-19 virus in het land en kennis over basale maatregelen die het virus tegengaan, ontoegankelijk waren voor veel miljoenen mensen.

Ondanks deze neergaande trend blijft Nederland zich sterk maken voor een open, vrij en veilig internet. Om die reden is Nederland lid van de *Freedom Online Coalition* (FOC), een diplomatieke coalitie met 32 lidstaten die zich inzet voor een vrij, open en veilig internet wereldwijd waarop mensenrechten worden geaccepteerd. Binnen deze coalitie heeft Nederland het voortouw genomen in de gezamenlijke verklaring *Human Rights Impact of Cybersecurity Laws, Practices and Policies*. In deze verklaring werd benadrukt dat cyberveiligheid meer is dan alleen de veiligheid van gegevens en systemen en gaat over (de gegevens van) échte mensen.[6]

Deze verklaring speelde vervolgens een rol bij VN-discussies in zowel New York als Genève. Zo werd de verklaring meerdere malen aangehaald in vergaderingen van de *Open-ended Working Group* tijdens discussies over de status van de internationale rechtsorde online. Ook heeft Nederland, samen met Estland en Ghana, naar aanleiding van deze verklaring een bijeenkomst georganiseerd waarbij de cyberveiligheidsexperts van de Eerste Commissie van de AVVN in New York en de mensenrechtenexperts uit Genève samenkwamen om te spreken over versterking van de

[3] Strategic Lawsuit Against Public Participation.
[4] https://cpj.org/reports/2020/12/murders-journalists-more-than-doubled-killed/
[5] Elk jaar publiceert de NGO Freedom House het Freedom on the Net Report. Het rapport over het jaar 2020 is hier te vinden: The Pandemic's Digital Shadow | Freedom House
[6] *FOC Joint Statement on Human Rights Impact of Cybersecurity Laws, Practices and Policies*. https://freedomonlinecoalition.com/wp-content/uploads/2020/02/FOC-Statement-on-Human-Rights-and-Cyber-Security-07.02.pdf

mensenrechtenbenadering in cybersecurity.
Naast een verklaring over mensenrechten en cyberveiligheid beleid, heeft Nederland in de FOC en de Mensenrechtenraad gepleit voor duidelijke randvoorwaarden voor het gebruik van *contact tracing apps* in de strijd tegen de COVID-19-pandemie om te voorkomen dat deze ingaan tegen fundamentele rechten zoals privacy.[7] Verder zijn er FOC verklaringen uitgebracht over digitale inclusie,[8] kunstmatige intelligentie en mensenrechten,[9] en de verspreiding van desinformatie online.[10]. Nederland was nauw betrokken bij de totstandkoming van deze verklaringen en was penvoerder van de FOC-verklaring over de impact van cyberveiligheid en wet- en regelgeving op mensenrechten.

In de strijd voor een open, vrij en veilig internet trekt Nederland samen op met verschillende maatschappelijke organisaties. Zo ondersteunde Nederland in 2020 *Access Now* om meer politieke aandacht te krijgen voor zogenoemde *internet-shutdowns* en leverde Nederland een bijdrage aan *Freedom House* om de vrijheid van het internet in kaart te brengen. Verder ontwikkelde de organisatie *International Center for Not-for-Profit Law* (ICNL) mede met Nederlandse financiering CivicSpace.tech, een interactieve tool die laat zien op welke manier technologieën zoals kunstmatige intelligentie en 5G kansen bieden en risico's vormen voor mensenrechten en het maatschappelijk middenveld.

In 2020 steunde Nederland wederom de organisatie van *RightsCon*, de grootste jaarlijkse conferentie over mensenrechten in een digitale wereld. Vanwege de COVID-19-pandemie was de conferentie volledig online. Nederland was goed vertegenwoordigd, met verschillende panels en workshops op het gebied van mensenrechten online. Zo werd er tijdens twee door Nederland georganiseerde sessies gesproken met lokale maatschappelijke organisaties en sociale bewegingen over hun ervaringen met het fenomeen *shrinking (online) civic space*, het belang van digitale veiligheid en over het werk van de FOC. De mensenrechtenambassadeur nam deel aan beide sessies. Ook werden er ervaringen uitgewisseld voor digitaal veilige communicatie tussen mensenrechtenverdedigers en diplomaten.

[7] FOC Joint Statement on COVID-19 and Internet Freedom. https://freedomonlinecoalition.com/wp-content/uploads/2020/05/FOC-Joint-Statement-on-COVID-19-and-Internet-Freedom-1.pdf
[8] FOC Joint Statement on Digital Inclusion https://freedomonlinecoalition.com/wp-content/uploads/2020/02/FOC-Joint-Statement-on-Digital-Inclusion.pdf
[9] FOC Joint Statement on Artificial Intelligence and Human Rights https://freedomonlinecoalition.com/wp-content/uploads/2020/11/FOC-Joint-Statement-on-Artificial-Intelligence-and-Human-Rights.pdf
[10] FOC Joint Statement on Spread of Disinformation Online https://freedomonlinecoalition.com/wp-content/uploads/2020/11/FOC-Joint-Statement-on-Spread-of-Disinformation-Online.pdf

3. Vrijheid van religie en levensovertuiging

Uitgelichte Resultaten

- Nederland vicevoorzitter van de in 2020 opgerichte International Religious Freedom and Belief Alliance (IRFBA).
- Met Nederlandse steun verleent AGHS Legal Aid Cell juridische bijstand in 59 rechtszaken en faciliteert de borgtocht van 223 geloofsgevangenen in Pakistan.
- Zes bahai vrijgelaten die sinds 2013 onterecht vastzaten in Jemen vanwege hun geloofsovertuiging, mede dankzij inspanningen door Nederland.

Fondsen

EUR 4.583.726 uit het mensenrechtenfonds.
EUR 58.594 uit overige fondsen.

Inleiding

COVID-19 deed ook zijn impact gelden op de vrijheid van religie en levensovertuiging: vanwege restricties als gevolg van COVID-19 werden lokaal gebedshuizen gesloten; religieuze minderheden kregen te maken met discriminatie en stigmatisering, ze werden bijvoorbeeld aangewezen als veroorzakers van (de verspreiding van) het virus of werden uitgesloten van hulpverlening. In deze context sprak de VN speciaal rapporteur voor vrijheid van religie en levensovertuiging zijn zorgen uit over de toenemende intolerantie jegens religieuze minderheden en riep landen op om eerlijke toegang tot gezondheidszorg te waarborgen.

Deze ontwikkelingen, en de soms toch al schrijnende situaties van religieuze minderheden wereldwijd, tonen het belang van blijvende aandacht voor het recht op vrijheid van religie en levensovertuiging. Nederland maakt daarbij geen onderscheid tussen (non-)religieuze groeperingen en spant zich evenzeer in voor de verbetering van de situatie van christelijke minderheden als voor die van ongelovigen, bahais, moslims, of andere religieuze groeperingen die kampen met discriminatie en vervolging. Om wereldwijde discriminatie en vervolging van religieuze groeperingen te verminderen, zet Nederland zich in voor de implementatie en naleving van internationale normen. Daarnaast spant Nederland zich in voor een tolerant en inclusief religieus klimaat zowel in de maatschappij als binnen religieuze gemeenschappen en voor sterke internationale coalities ter bevordering van de vrijheid van godsdienst en levensovertuiging wereldwijd.

Het tegengaan van vervolging en discriminatie van religieuze minderheden

Ondanks de negatieve weerslag van de COVID-19-pandemie op de vrijheid van religie en levensovertuiging, kende 2020 ook positieve ontwikkelingen. Zo heeft de overgangsregering in Soedan de doodstraf op afvalligheid afgeschaft. Een ontwikkeling die Nederland samen met gelijkgezinden publiek heeft verwelkomd.[11]

Daarnaast heeft Nederland zich via diverse projecten ingezet om lokale praktijken in overeenstemming te brengen met internationale normen. Zo spant Nederland zich in conservatievere islamitische context in om vrouwenrechten en vrijheid van godsdienst en levensovertuiging te verbeteren. In Kenia werden vrouwen bewust gemaakt van gelijke rechten voor vrouwen en meisjes en werkte Nederland aan verbeterde toegang van vrouwen tot religieuze (Kadi) rechtbanken. Met behulp van lokale organisaties is er in 2020 een toegankelijke *toolkit* ontwikkeld die de procedures en rechten van vrouwen (bijvoorbeeld met betrekking tot het huwelijk, scheiding en erfenis) in Kadi-rechtbanken uiteenzet. Daarnaast werkte Nederland in Burundi aan een inclusief Islam curriculum voor kinderen waarin vrouwenrechten en vrijheid van religie en levensovertuiging centraal staan. In 2020 is dit inclusieve curriculum onderwezen aan 3441 mannen en 647 vrouwen.

Op internationaal niveau maakte Nederland gebruik van de *Universal Periodic Review* (UPR) in de VN-Mensenrechtenraad om autoriteiten aan te sporen om internationale mensenrechtennormen na te leven. Zo heeft Nederland Mauritanië aanbevolen om blasfemie en apostasie als strafbare feiten

[11] https://www.government.nl/documents/diplomatic-statements/2020/08/26/joint-statement-on-sudan

uit wetgeving te verwijderen ter bevordering van de vrijheid van religie en levensovertuiging.

In de landen waar internationale mensenrechtenstandaarden op het terrein van religie en levensovertuiging niet worden nageleefd, zette Nederland zich in om gediscrimineerde religieuze minderheden bij te staan. Nederland heeft middels financiering uit het Mensenrechtenfonds religieuze minderheden in Pakistan toegang gegeven tot juridische ondersteuning. Met Nederlandse steun heeft *AGHS Legal Aid Cell* in 2020 juridische bijstand verleend in 59 rechtszaken en faciliteerde de organisatie de borgtocht van 223 geloofsgevangenen in Pakistan. Deze organisatie heeft onder meer juridische bijstand verleend aan een 14-jarige jongen van Hindoestaanse afkomst. In deze specifieke casus gaf de rechter geen gehoor aan het voogdijverzoek van de buurman die de 14-jarige jongen had overgehaald om zich te bekeren tot de islam. Een dergelijk rechtelijk bevel schept een gunstig precedent voor ouders die zeggenschap dreigen te verliezen over hun minderjarige kinderen die onder druk zijn bekeerd tot een ander geloof. Daarnaast heeft *AGHS Legal Aid Cell* juridische bijstand verleend in *habeas corpus* petities van verschillende minderjarige meisjes die slachtoffer zijn geworden van ontvoering en gedwongen bekering. Een kwestie die tevens werd aangekaart door de minister van Buitenlandse Zaken in een gesprek met zijn Pakistaanse ambtsgenoot. Bovendien heeft de organisatie *Freedom House* met financiering uit het Mensenrechtenfonds in 2020 in 149 casussen noodhulp kunnen bieden. Deze personen werden bedreigd omwille van hun religie of geloofsovertuiging of omdat zij opkwamen voor de vrijheid van religie en levensovertuiging.

Nederland heeft zich samen met de VS en het VK, zowel publiek als achter de schermen, actief ingespannen voor de vrijlating van zes bahais in Jemen, waaronder de Jemenitische bahaileider Mr. Hamed bin Haydara. Dankzij samenwerking met de VN speciaal rapporteur voor Jemen, het Bureau van de Hoge Commissaris voor de Mensenrechten van de Verenigde Naties en tal van maatschappelijke organisaties zijn de geloofsgevangenen in 2020 vrijgelaten.

Nederlandse inzet voor ongelovigen wereldwijd

Nederland zet zich op diverse manieren in om de rechten van ongelovigen wereldwijd te bevorderen. Conform de toezegging in het notaoverleg *Vrij zijn om niet te geloven* (d.d. 16 november 2020) gaat deze rapportage in op de inzet van Nederland voor ongelovigen via het mensenrechtenfonds.

Met middelen uit het mensenrechtenfonds doet een lokale organisatie in Egypte onderzoek naar religieuze diversiteit waarbij onder andere de situatie van atheïsten in kaart wordt gebracht. Daarnaast financiert Nederland het *Protecting Belief Fund* dat wereldwijd gelovigen en ongelovigen in nood bijstaat. In 2020 kwamen diverse ongelovigen in acute problemen doordat ze openlijk uitkwamen voor hun atheïstische overtuigingen.
De noodhulp bestond in vrijwel alle gevallen uit juridische bijstand, het verlenen van medische hulp en (tijdelijke) hervestiging van personen om ze in veiligheid te brengen. Een voorbeeld is de casus van een individu die uitkwam voor zijn seculiere overtuigingen op sociale media. Naar aanleiding van zijn uitingen online is er ingebroken in zijn huis en is hij samen met zijn broers slachtoffer geworden van fysiek geweld. De daders werden niet opgepakt door de politie, terwijl het slachtoffer godslastering ten laste is gelegd. Met Nederlandse steun is het slachtoffer naar een veilige locatie gebracht en wordt hij juridisch bijgestaan in de tegen hem ingediende aanklacht wegens blasfemie.

Dergelijke casuïstiek toont aan dat de situatie in sommige landen schrijnend is. Dit komt mede doordat lokale autoriteiten niet interveniëren en maatschappelijke acceptatie van afwijkende levensbeschouwelijke keuzes ontbreekt. Het Nederlandse postennetwerk zet zich zowel achter de schermen als publiekelijk in voor de situatie van ongelovigen. Zo bracht de Nederlandse ambassade in Nigeria, samen met gelijkgezinde landen, de situatie van Mubarak Bala, president van de Nigeriaanse Humanistische organisatie, onder de aandacht. Bala werd in april 2020 gearresteerd naar aanleiding van een Facebookbericht. Mede op verzoek van Nederland, speelde ook de EU een actieve rol in deze zaak.

De speciaal gezant voor religie en levensovertuiging zet de rechten van ongelovigen wereldwijd op de agenda. Als vicevoorzitter van de *International Religious Freedom and Belief Alliance* (IRFBA) vraagt Nederland steevast aandacht voor de situatie van ongelovigen. Tijdens de virtuele ministeriële IRFBA-bijeenkomst ter bevordering van de vrijheid van religie en levensovertuiging in november 2020, vroeg de minister van Buitenlandse Zaken daarnaast specifiek aandacht voor de situatie van ongelovigen wereldwijd.

Tijdens het notaoverleg *Vrij zijn om niet te geloven* heeft de minister van Buitenlandse Zaken toegezegd om contact op te nemen met het Verenigd Koninkrijk om te informeren naar de Britse financiering – en een mogelijke Nederlands-Britse samenwerking – om de situatie van ongelovigen wereldwijd in kaart te brengen. Op het moment van schrijven heeft het VK geen duidelijkheid over toekomstige financiering op het gebied van de vrijheid van religie en levensovertuiging. Ook in het VK geldt dat voor het uitvoeren van een dergelijke studie een aanvraag kan worden ingediend middels een tenderprocedure.

Aandacht voor de vrijheid van religie en levensovertuiging op 18 juni

Conform toezegging aan de Kamer stelt het ministerie van Buitenlandse Zaken 18 juni in het teken van de vrijheid van religie en levensovertuiging. In 2020 is hiervoor op virtuele

wijze aandacht gevraagd. De mensenrechtenambassadeur gaf in samenwerking met Europese mensenrechtenambassadeurs een gezamenlijke verklaring uit waarin toenemende intolerantie en discriminatie jegens religieuze minderheden als gevolg van COVID-19 centraal stonden. Daarnaast hebben de speciaal gezant voor religie en levensovertuiging en de mensenrechtenambassadeur een gezamenlijke verklaring uitgedragen waarin het belang van de vrijheid van religie en levensovertuiging werd onderstreept.

Inclusievere en tolerantere samenlevingen zowel binnen als tussen religieuze gemeenschappen

Nationale wetgeving conform internationale mensenrechtenverdragen is nog geen garantie voor interreligieuze tolerantie en acceptatie van religieuze minderheden of ongelovigen. Vanuit ambassades is in 2020 aandacht besteed aan het versterken van interreligieuze dialoog om spanningen tussen lokale gemeenschappen te voorkomen en conservatievere stromingen tegen te gaan. Zo steunde de ambassade in Indonesië diverse projecten gericht op het versterken van de dialoog tussen verschillende geloofsgroepen. Daarnaast doet een lokale organisatie, met behulp van Nederlandse middelen, onderzoek naar religieus conservatisme en de toename van *hate speech* op sociale media. Door dit onderzoek wordt het maatschappelijk middenveld en de Indonesische overheid geholpen met het formuleren van een passende aanpak om deze snelgroeiende conservatieve stroming tegen te gaan.

In 2020 heeft de ambassade in Maleisië zich ingezet voor een progressiever discours over religieuze vrijheid onder jongeren. Nederland heeft op positieve wijze aandacht gegenereerd voor dit gevoelige onderwerp. Bewustwording van waarden zoals non-discriminatie, geweldloosheid, respect en het bevorderen van tolerantie tussen de verschillende etnische en religieuze groepen stond hierbij centraal. In samenwerking met verschillende organisaties, activisten en academici organiseerde de organisatie *Komuniti Muslim Universal* acht webinars waar sprekers met verschillende religieuze achtergronden werden samengebracht. Centraal tijdens deze webinars stonden verschillende onderwerpen gerelateerd aan religieuze vrijheid, geloof en expressie. In een van deze sessies werd specifiek aandacht besteed aan het recht om niet te geloven. Met de webinars werden in totaal meer dan 2000 personen bereikt. Een educatieve campagnevideo resulteerde tevens in een partnerschap met twee grote universiteiten in Maleisië. Zo wordt met de *University Malaya* een module opgezet voor academische doeleinden met focus op interculturele en interreligieuze educatie.
In Tbilisi, Georgië, heeft Nederland bijgedragen aan de

Campagne poster - Freedom of Religion or Belief and Expression Maleisië

promotie van religieuze tolerantie op publieke scholen. Door een project van het *Tolerance and Diversity Institute* is het recht op vrijheid van religie en levensovertuiging onder schoolkinderen bevorderd, met bijzondere aandacht voor het recht om atheïstische overtuigingen aan te hangen. In 2020 is onder andere, in samenwerking met het ministerie van Onderwijs van Georgië, de inhoud van 30 verschillende middelbare schoolboeken aangepast. Dit heeft geresulteerd in inclusievere taal in nauwere overeenstemming met internationale mensenrechtenstandaarden.

Versterken van internationale coalities

2020 was een jaar waarin Nederland actief kon bijdragen aan het opbouwen en verdiepen van internationale coalities ter bevordering van de vrijheid van religie en levensovertuiging. Nederland trad toe tot de *International Religious Freedom and Belief Alliance* (IRFBA). Een Amerikaans initiatief dat werd gelanceerd op 5 februari 2020 ter bevordering van de vrijheid van religie en levensovertuiging wereldwijd. De IRFBA stond in 2020 onder leiding van de Amerikaanse religiegezant. De Nederlandse speciaal gezant voor religie en levensovertuiging trad op als vicevoorzitter. In deze hoedanigheid sprak de speciaal gezant in september in een door de Amerikanen georganiseerd *side event* en marge van de High Level Week van de AVVN over de IRFBA, over de intersectionaliteit met andere mensenrechten en de inbedding van de IRFBA in het multilateraal systeem. Daarnaast riep Nederland in een verklaring met andere alliantieleden op tot het waarborgen van de vrijheid van religie en levensovertuiging in tijden van COVID-19.

Ook was Nederland in 2020 actief lid van de *International Contact Group on Freedom of Religion or Belief* (ICG-FoRB). Dit is een internationaal samenwerkingsverband van gelijkgezinde landen om gezamenlijke inzet en actie in multilaterale fora te coördineren.

Nederland heeft, conform motie 35 570-V, nr. 48, extra middelen beschikbaar gesteld aan OHCHR ter ondersteuning van activiteiten op het gebied van vrijheid van religie en levensovertuiging waarvan een substantieel deel ten goede komt van de uitvoering van het mandaat en de opvolging van de aanbevelingen van de VN Speciaal Rapporteur voor religie en levensovertuiging.

In EU-verband bleef Nederland nauw samenwerken met de lidstaten van de Europese Unie, de Europese Commissie en de Europese Dienst voor Extern Optreden (EDEO) om de vrijheid van religie en levensovertuiging te bevorderen. Hierbij gaat het om het delen van informatie inzake trends, incidenten en casuïstiek, en waar mogelijk om gecoördineerde actie. Bovendien heeft Nederland zich in de eerste helft van 2020 ook krachtig ingezet voor benoeming van een nieuwe Europese speciaal gezant voor vrijheid van religie en levensovertuiging. Vooral door steun vanuit het maatschappelijk middenveld heeft vicevoorzitter van de Europese Commissie, Schinas, op 8 juli aangekondigd tot benoeming over te gaan. In mei 2021 heeft de Europese Commissie de voormalige (Cypriotische) Eurocommissaris Stylianides benoemd.

Daarnaast heeft de EU zich binnen de VN ingespannen voor het behoud van internationale normstelling op het gebied van de vrijheid van religie en levensovertuiging waarbij de religie en niet het individu centraal wordt gesteld.

Ingezoomd – Nederlandse inzet ter bevordering van religieuze tolerantie in Kenia

Eenieder is vrij om zijn of haar religieuze of levensbeschouwelijke keuze te maken. Dat dit nog niet overal vanzelfsprekend is, blijkt uit de religieuze intolerantie die op vele plekken in de wereld aan de orde van de dag is. Zo ook in de kuststreek Mombassa in Kenia. Dit is een regio waar de werkgelegenheid laag is en armoede heerst. Moslims vormen er, in tegenstelling tot de rest van het land, de meerderheid. De jonge moslimbevolking is veelal laagopgeleid en wantrouwt de overwegend christelijke politiemacht. Dit resulteert in spanningen waar de terroristische organisatie *Al-Shabaab* op inspeelt door christenen de schuld te geven van de werkloosheid en armoede binnen de moslimgemeenschap.

Dialoog om vertrouwen te vergroten

Om religieuze tolerantie te stimuleren en rekrutering van jongeren door *Al-Shaabab* in Kenia te voorkomen, financiert Nederland vanuit het Mensenrechtenfonds het werk van Mensen met een Missie: een organisatie die zich wereldwijd inzet voor vrede en verzoening. In Kenia werkt Mensen met een Missie samen met het *Kenya Community Support Centre* (KECOSCE) en de *Inter-Religious Council of Kenya* om de kloof tussen de overwegend christelijke politiemacht en de moslimgemeenschap tegen te gaan. In samenwerking met lokale jongeren-, vrouwen- en religieuze leiders creëren ze onderling vertrouwen tussen christenen en moslims, en de politie en jongeren. Bijvoorbeeld door dialoog tussen jongeren en de lokale politie te stimuleren.

Samen sterk tegen radicalisering

Tegelijkertijd overbruggen christenen en moslims hun verschillen door samen te werken aan hun gemeenschappelijk belang: veiligheid. Een aspect dat ook aan bod kwam tijdens het bezoek van de minister van Buitenlandse Zaken aan Mensen met een Missie in juni 2020. In een virtueel gesprek met een religieus leider, vrouwenleider en jongerenleider in Mombassa, benadrukte vrouwenleider Shamsa Fadhil dat vrouwen ongeacht hun religieuze achtergrond geconfronteerd worden met dezelfde problemen, zoals radicalisering.

Om radicalisering tegen te gaan en interreligieuze tolerantie te stimuleren, is onder andere het *Women of Faith Network* – bestaande uit een zestigtal vrouwelijke religieus leiders van verschillende religieuze instanties – opgericht. Naast preventie van radicalisering is dit netwerk actief op het terrein van religie en vrouwenrechten. Zo spreken ze onder andere op lokale radiostations om bewustwording over deze thema's te vergroten. Met Nederlandse steun werkt Mensen met een Missie samen met deze lokale leiders en partners om wederzijds begrip te creëren en op de lange termijn bij te dragen aan mensenrechten, vrede en veiligheid in plekken zoals Mombassa.

Vrouwen, jongeren, religieus leiders en lokale politie in dialoog in Kwale, Kenia, om onderling vertrouwen tussen christenen en moslims te stimuleren en veiligheid te vergroten.

4. Gelijke rechten voor LHBTI's

Uitgelichte Resultaten

- Nederland schrijft mee aan allereerste verklaring in VN-Mensenrechtenraad over beschermen van gelijke rechten van intersekse personen gesteund door 36 landen.
- Via meerjarig strategisch partnerschap met COC Nederland wordt gewerkt aan capaciteitsopbouw van meer dan 125 LHBTI-organisaties in 16 landen wereldwijd.
- Nederland doet 16 UPR-aanbevelingen over bevorderen gelijke rechten LHBTI's.

Fondsen

EUR 6.052.388 uit het mensenrechtenfonds
EUR 571.989 uit overige fondsen

Inleiding

Hoewel in 2020 de gevolgen van de COVID-19-pandemie zwaar drukten op LHBTI-personen, toonden zij desondanks creativiteit, energie en veerkracht. Er werden virtuele samenkomsten georganiseerd, podcasts en video's geproduceerd en digitale bewustwordingscampagnes gestart die de gelijke rechten van LHBTI's aankaartten.

Er waren ook bemoedigende ontwikkelingen op institutioneel niveau: Bhutan en Gabon decriminaliseerden relaties tussen paren van gelijk geslacht, in Costa Rica trouwde het eerste koppel van gelijk geslacht, en in Montenegro stemde het parlement voor legalisatie van het geregistreerd partnerschap tussen personen van gelijk geslacht. In Duitsland en delen van Canada werd de praktijk van conversietherapie juridisch aan banden gelegd, en de Europese Commissie kwam in 2020 met de allereerste LHBTIQ-gelijkheidsstrategie.

Hoe vermeldenswaardig ook, deze ontwikkelingen laten slechts één kant van het verhaal zien: geweldsincidenten, opgepakt of zelfs bestraft worden op grond van seksuele oriëntatie of genderidentiteit, discriminatie en sociale uitsluiting zijn voor LHBTI's wereldwijd nog altijd de realiteit. Een realiteit waarin maatschappelijke organisaties die zich hard maken voor gelijke rechten van LHBTI's het werk onmogelijk wordt gemaakt, waarin relaties tussen paren van gelijk geslacht zijn gecriminaliseerd, en waarin officiële gezagsdragers zich publiekelijk en met regelmaat van rancuneuze anti-LHBTI-retoriek bedienen.

Nederland zet zich daarom wereldwijd in voor de afschaffing van strafbaarstelling van seksuele oriëntatie en genderidentiteit, het verminderen van discriminatie en geweld tegen LHBTI's, en voor het vergroten van de sociale acceptatie van LHBTI's wereldwijd.

Het verbeteren van de rechtspositie van LHBTI's

In 2020 vroeg Nederland voortdurend aandacht voor het verbeteren van de rechtspositie van LHBTI's door het onderwerp te agenderen en door te blijven strijden voor het gebruik van LHBTI-inclusieve taal in internationale gremia: van VN tot EU en van RvE tot OVSE.

Tijdens de ministeriële week van de 75e zitting van de AVVN organiseerde Nederland als covoorzitter van de VN *LGBTI Core Group* samen met Argentinië een evenement over gelijke rechten van LHBTI's. Meer dan 300 virtuele deelnemers, waaronder de Hoge Commissaris voor de Mensenrechten, Michelle Bachelet, spraken over het overkoepelende thema 'intersectionaliteit' dat de samenloop van discriminatiegronden aankaart.

Tijdens de twee sessies van de *Universal Periodic Review* in 2020 deed Nederland in totaal 16 aanbevelingen voor het verbeteren van de rechtspositie van LHBTI's, waaronder enkele aanbevelingen over het afschaffen van de strafbaarstelling van consensuele relaties tussen paren van gelijk geslacht in onder andere Grenada, Malawi, Jamaica, en Guyana.

In de VN-Mensenrechtenraad schreef Nederland mee aan de allereerste gemeenschappelijke verklaring over mensenrechtenschendingen tegen intersekse personen. De verklaring doet een urgente oproep aan alle landen om de autonomie en fysieke en mentale integriteit van intersekse personen te beschermen.[12] De verklaring werd door 36 landen wereldwijd ondersteund.

[12] https://www.permanentrepresentations.nl/documents/speeches/2020/10/1/united-nations-human-rights-council---45th-session

Tijdens de bespreking in Derde Commissie van de VN van de enige resolutie met een expliciete referentie naar seksuele oriëntatie en genderidentiteit (SOGI) heeft Nederland de VN *LGBTI Core Group* ingezet om andere landen te benaderen, zodat de aanname van de resolutie met inbegrip van de expliciete SOGI-referentie veilig kon worden gesteld. De mede door Nederland aangezwengelde strijd voor het behoud van LHBTI-inclusieve taal was succesvol. De poging om de SOGI-referentie te schrappen werd met een grotere marge dan in 2018 weggestemd, terwijl ook de resolutie op meer steun kon rekenen dan in voorgaande jaren.

Nederland bleef in 2020 het werk van de onafhankelijk expert van de VN op het gebied van seksuele oriëntatie en gendergelijkheid steunen. De VN-expert publiceerde een rapport over de impact van COVID-19 op LHBTI's wereldwijd met aanbevelingen om hun positie beter mee te nemen in de wereldwijde COVID-19-respons. In de interactieve dialoog met de VN-expert heeft Nederland via een gemeenschappelijke EU-verklaring en een nationale verklaring steun uitgesproken voor deze aanbevelingen.

De onafhankelijk expert van de VN presenteerde in de VN-Mensenrechtenraad een rapport over de praktijk van conversietherapie, en deed een oproep aan landen wereldwijd die praktijk te verbieden. In de interactieve dialoog met de VN-expert over het rapport onderstreepte Nederland dat staten verantwoordelijk zijn deze praktijken te onderzoeken en ertegen op te treden. Daarop organiseerde Nederland een virtuele bijeenkomst tussen de VN-expert en verschillende Nederlandse ministeries om de nationale en internationale inzet ten aanzien van deze praktijk bij elkaar te brengen. In 2021 komt de regering met een wetsvoorstel waarin het verlenen van conversietherapie aan minderjarigen en kwetsbare volwassenen en het werven en openlijk aanbieden ervan strafbaar wordt gesteld. Om meer internationale aandacht te genereren voor het probleem van conversietherapie, zocht het ministerie van Buitenlandse zaken de samenwerking op met Nikkie de Jager, *goodwill* ambassadeur van de Nederlandse Vereniging voor de VN. Vanuit haar persoonlijke betrokkenheid bij LHBTI's deelde zij een videoboodschap met haar wereldwijde netwerk over de Nederlandse inzet voor gelijke rechten van LHBTI's. Ruim twee miljoen mensen zagen de, samen met het ministerie ontwikkelde, videoboodschap waarin ook de kwestie van conversietherapie werd aangekaart.

Ook in andere internationale fora dan de VN bleef Nederland streven naar gelijke rechten van LHBTI's. Twee jaar na het inwerking stellen van het Moskou Mechanisme, en als gevolg daarvan de publicatie van het rapport inzake grove mensenrechtenschendingen in Tsjetsjenië, waaronder de vervolging van LHBTI's, werd eind 2020 in OVSE-verband door Nederland de gezamenlijke verklaring voorgedragen over de gebrekkige opvolging van de aanbevelingen uit het rapport door Rusland. Naast de 16 initiatieflanden, sloten nog eens 18 landen zich bij de verklaring aan om druk te zetten op de opvolging van het rapport.

Veel aandacht was er in 2020 voor de situatie dichtbij huis, want ook daar stonden de gelijke rechten van LHBTI's onder druk. Zo introduceerde Polen LHBTI-vrije zones, en beoogde Roemenië de invoering van een verbod op genderstudies. Hongarije nam wet- en regelgeving aan die adoptie van kinderen door paren van gelijk geslacht onmogelijk maakt en de wettelijke erkenning van transgenderpersonen verbiedt. Deze ontwikkelingen in Centraal-Europese landen die fundamentele EU-waarden ondermijnen baren het kabinet ernstige zorgen en konden daarom rekenen op een stevige reactie. In politieke consultaties en bilaterale gesprekken met de desbetreffende landen zijn frequent zorgen geuit. Binnen de EU nam Nederland samen met gelijkgezinde landen consequent stelling tegen pogingen van Europese lidstaten om referenties aan de gelijke rechten van LHBTI's in EU-teksten af te zwakken of te schrappen. Ook Nederlandse ambassades en de mensenrechtenambassadeur speelden een belangrijke rol bij het monitoren en bespreekbaar maken van deze ontwikkelingen. Een voorbeeld daarvan is de rondetafelbijeenkomst met LHBTI-organisaties die de ambassade in Boedapest organiseerde in reactie op de invoering van de anti-transgenderwetgeving in Hongarije. De mensenrechtenambassadeur sprak publiekelijk haar zorgen uit over de verslechtering van de positie van transgenders in Hongarije, en 50 ambassades en vertegenwoordigingen in Polen, waaronder die van Nederland, stelden een gezamenlijke, schriftelijke steunbetuiging op aan de Poolse LHBTI-gemeenschap.

Steun aan LHBTI-organisaties wereldwijd

Het bevorderen van gelijke rechten voor LHBTI-personen wereldwijd is onmogelijk zonder de onvermoeibare inzet en expertise van lokale belangenorganisaties. Om te zorgen dat deze voldoende zijn toegerust om te handelen naar de noden en behoeften van de lokale LHBTI-gemeenschappen, werkt Nederland sinds enkele jaren in een strategisch partnerschap met COC Nederland aan de capaciteitsopbouw van meer dan 125 LHBTI-organisaties in 16 landen wereldwijd. In de zomer van 2020 bracht de minister van Buitenlandse Zaken een bezoek aan COC Nederland en sprak daar via een videoverbinding met enkele LHBTI-activisten uit onder andere Azië en Afrika.

Via het mensenrechtenfonds werden verschillende projecten van LHBTI-organisaties ondersteund. Een partnerorganisatie ontwikkelde workshops gericht op het positief beïnvloeden van de sociale acceptatie van transgenderpersonen in Azië en Centraal-Amerika. Een andere partnerorganisatie faciliteerde meer dan 100 kleinschalige groepsbijeenkomsten voor LHBTI's om eenzaamheid binnen de gemeenschap tegen te gaan en een veilige omgeving te creëren waarin LHBTI's konden spreken over relaties, mentale gezondheid en economische *empowerment*.

Ook bracht een partnerorganisatie LHBTI's en journalisten samen met als doel het overwegend negatieve discours over LHBTI's dat wordt uitgedragen door maatschappelijke en religieuze sleutelfiguren tegen te gaan. Hierbij werden mediatrainingen verzorgd en LHBTI-inclusieve artikelen gepubliceerd over religie, gender en seksualiteit.

Nederland continueerde zijn betrokkenheid bij het *Global Equality Fund* (GEF), een publiek-privaat partnerschap van gelijkgezinde landen en actoren in de private sector ter bescherming van de gelijke rechten voor LHBTI's. In 2020 zegde Nederland een financiële bijdrage toe van EUR 1 miljoen voor de periode 2020-2023 ten behoeve van het *Dignity for All*-programma, een mechanisme voor noodondersteuning van LHBTI-mensenrechtenverdedigers. Anders dan gepland, kon door de uitbraak van COVID-19 de reguliere najaarsbijeenkomst van het GEF die Nederland zou organiseren niet doorgaan. In plaats daarvan vond een virtuele bijeenkomst plaats, waar de mensenrechtenambassadeur de openingsspeech verzorgde, en daarin toezegde de najaarsbijeenkomst in 2021 te organiseren.

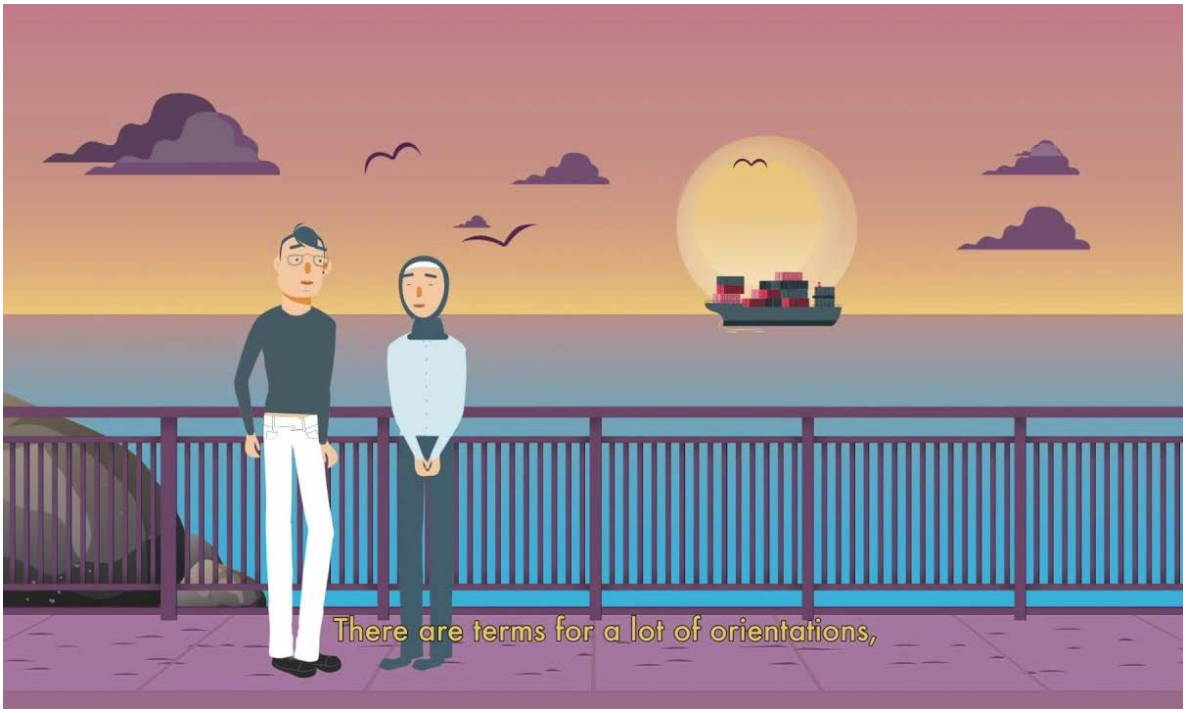
Ook ambassades zetten zich in voor het bouwen aan sterke partnerschappen met LHBTI-organisaties. Zij dragen in belangrijke mate bij aan het verbeteren van de samenwerking tussen Nederland en andere landen op dit thema, zetten zich in voor de professionele en persoonlijke groei van LHBTI-activisten zelf, en voor solide samenwerking tussen LHBTI-activisten onderling en met lokaal actieve maatschappelijke organisaties.
Een voorbeeld daarvan is de steun van de ambassade in Kazachstan aan een eenjarig capaciteitsversterkingsprogramma voor LHBTI-organisatie. Hierbij werden LHBTI-activisten en diverse mensenrechtenorganisaties bij elkaar gebracht om de onderlinge banden te versterken en toekomstige samenwerking op de LHBTI-agenda te stimuleren.

Ook de voorbeelden van projecten gericht op het tegengaan van discriminatie van LHBTI's zijn talrijk en variëren van het bestrijden van discriminatie in de gezondheidszorg tot op de werkvloer. In Colombia werd een netwerk van 26 transgenderpersonen opgezet dat werd opgeleid om andere transgenderpersonen te begeleiden bij toegang tot de Colombiaanse gezondheidssector. Een sector die erg vijandig staat tegenover transgenderpersonen, en slecht is ingespeeld op hun zorgbehoeften. Het netwerk is erin geslaagd een gesprek te voeren met aanbieders van gezondheidszorg over toegang tot goede gezondheidszorg voor transgenderpersonen. De betrokken organisatie ontwikkelde een digitale training over het onderwerp die meer dan 33.000 keer werd bekeken. In Argentinië werd het project *Contratá Trans* gefaciliteerd dat de baankansen van transgenderpersonen helpt vergroten. Via het project werd een onlinecursus ontwikkeld voor overheidspersoneel en het bedrijfsleven over diversiteit en inclusie op de werkvloer waaraan 9.000 mensen deelnamen. Daarnaast werd een platform opgericht voor werkzoekende transgender personen waarmee meerdere transgenderpersonen een baan vonden.

Fotostill uit de promotiefilm van het Argentijnse initiatief Contratá Trans, dat de baankansen van transgenderpersonen helpt vergroten.

Ambassades leveren daarnaast een belangrijke bijdrage aan het verbeteren van de sociale acceptatie van LHBTI's, en aan het geven van een stem aan de lokale LHBTI-gemeenschap. In onder andere Oekraïne en Cyprus werden kunstprojecten van lokale artiesten gefaciliteerd. Het ging hier om projecten zoals film- en fototentoonstellingen, gericht op het bespreekbaar maken van de thematiek. De ambassade in Oekraïne faciliteerde artiesten die via kunstproducties het gesprek over stigmatisering van LHBTI's in traditionele samenlevingen aanzwengelden. Een binnen dit project ontwikkelde film won een prijs voor beste korte film van het jaar tijdens het Internationale Filmfestival van Odessa. In Jordanië werd de ontwikkeling van een podcast-serie gesteund waarin voor de regio gevoelige onderwerpen werden besproken, zoals seksuele oriëntatie. De podcast werd door *The Economist* geselecteerd als de beste podcast uit de MENA-regio. De ambassade in Libanon maakte de lancering van het allereerste onlineplatform over gender en seksualiteit in de Arabische taal mogelijk.[13] Het platform biedt LHBTI-jeugd in Libanon een veilige digitale omgeving om kennis op te doen over seksuele oriëntatie en genderidentiteit in de eigen taal. In Brazilië werd een project opgezet op scholen, gericht op het vergroten van waarden als diversiteit onder tieners, en het bestrijden van stereotyperingen en vooroordelen over gemarginaliseerde groepen, waaronder LHBTI's. In Georgië werden modules voor docenten ontwikkeld om anti-LHBTI-sentimenten op scholen tegen te gaan.

Screenshot van het onlineplatform over gender en seksualiteit in Libanon: www.shabaketelmeem.com

[13] www.shabaketelmeem.com

Ambassades zijn in de prakrijk regelmatig een belangrijke bron van steun voor LHBTI's en kunnen bijdragen aan het verlenen van psychosociale, fysieke, publieke en politieke steun. In tijden van de pandemie belangrijker dan ooit. Enkele ambassades startten projecten om de impact van COVID-19 op de LHBTI-gemeenschap te mitigeren. Als gevolg van de pandemie verloren in Rwanda veel LHBTI's hun baan, veelal in de informele sector, terwijl hardnekkige discriminatie op de werkvloer het voor hen lastig maakt nieuw werk te vinden. De ambassade in Rwanda steunde activiteiten van het lokale LHBTI-netwerk om discriminatie van LHBTI's op de werkvloer te adresseren, en zo hun kansen op de Rwandese arbeidsmarkt te vergroten. Elders in de wereld steunden Nederlandse ambassades in antwoord op de COVID-19-crisis projecten gericht op virtuele psychosociale hulpverlening en online juridische dienstverlening aan LHBTI's, zodat zij ook tijdens de pandemie ergens terecht konden voor mentale steun of met juridische vragen.

Pride en IDAHOT in een COVID-19 jaar

Door het organiseren van, of deelnemen aan *Pride*-activiteiten betuigt Nederland wereldwijd publieke steun aan het recht van eenieder om zichzelf te zijn, en aan het recht op demonstratie en vrijheid van meningsuiting. Deelname aan deze activiteiten draagt bij aan zichtbaarheid, legitimiteit en erkenning van de lokale LHBTI-gemeenschap, en aan een veilig verloop van activiteiten. In aanloop naar IDAHOT startte de mensenrechtenambassadeur een sociale mediacampagne over gelijke rechten voor LHBTI-personen.

Ambassades in een groot aantal landen, waaronder Zuid-Korea, Slovenië, Noord-Macedonië, Canada, Bosnië en Herzegovina, Japan, Finland, Servië en Kosovo faciliteerden, namen deel, of waren medeorganisator van *corona-proof Pride*-activiteiten en parades. Die lieten zich dit jaar in vele gedaanten zien: per auto, via een scherm, en op een enkele plek ook fysiek, maar dan op gepaste afstand en met een beperkt aantal deelnemers.

Rondom Pride en IDAHOT besteedden Nederlandse ambassades wereldwijd via virtuele seminars, film- en videovertoningen, tentoonstellingen, discussiebijeenkomsten of publieke steunverklaringen aandacht aan de emancipatie van LHBTI's. Op de Filippijnen ontwikkelde de Nederlandse ambassade een zevendelige webinarserie *Pride against the Pandemic*, over het thema gendergelijkheid, waarmee ongeveer 1000 individuen werden bereikt. De ambassade in Moldavië lanceerde een sociale mediacampagne gericht op het tegengaan van stereotyperingen van LHBTI-personen. De Nederlandse ambassades in Turkije en Zimbabwe organiseerden, samen met COC, een gezamenlijk *webinar* over leven in LHBTI-intolerante maatschappijen. Hierbij werden ervaringen en *best practices* gedeeld en werd gesproken over gedeelde projecten en campagne- en bewustwordingsstrategieën om de sociale acceptatie van LHBTI's te vergroten.

Versterken van internationale coalities

Nederland spant zich in voor structurele samenwerking met gelijkgestemde landen om de gelijke rechten van LHBTI-personen te verbeteren. Als covoorzitter van de werkgroep internationale diplomatie, en als lid van het uitvoerend comité behield Nederland in 2020 zijn actieve rol in de *Equal Rights Coalition* (ERC). In die eerste rol droeg Nederland bij aan het opstellen en coördineren van een gezamenlijke verklaring van 37 ERC-leden waarin landen worden opgeroepen aandacht te besteden aan LHBTI-personen bij het bestrijden van de COVID-19 crisis. Als lid van het uitvoerend comité van de ERC schreef Nederland mee aan een nieuw strategisch meerjarenplan waarmee meer focus wordt aangebracht in het werk van de ERC. Nederland probeerde tijdens bilaterale gesprekken, waar opportuun, landen richting lidmaatschap van de ERC te bewegen. In een mensenrechtendialoog met Zuid-Afrika uitte de mensenrechtenambassadeur de wens van aansluiting door Zuid-Afrika bij de coalitie. Ook binnen de VN *LGBTI Core Group* bleef Nederland zeer actief als covoorzitter. Onder leiding van covoorzitters Nederland en Argentinië werden meerdere virtuele evenementen georganiseerd, waaronder tijdens IDAHOT. Mede dankzij Nederlandse inspanningen traden IJsland, Nepal, Malta en Noord-Macedonië toe tot de *Core Group*.

5. Mensenrechtenverdedigers en versterking van het maatschappelijk middenveld

Uitgelichte Resultaten

- Mensenrechtentulp uitgereikt aan Lilit Martirosyan, eerste geregistreerde transgendervrouw en activiste in Armenië.
- Tien deelnemers aan Shelter City in Nederland uit acht verschillende landen, ondanks reisbeperkingen vanwege COVID-19.
- Gerichte diplomatieke inzet voor bedreigde mensenrechtenverdedigers uit o.a. Egypte, Wit-Rusland, Saoedi-Arabië, Cuba, China, Rusland.

Fondsen

EUR 5.856.863 uit het mensenrechtenfonds.
EUR 11.565.076 uit overige fondsen.

Inleiding

Het werk van mensenrechtenverdedigers en het maatschappelijk middenveld is onmisbaar bij de bescherming van mensenrechten. Daarom is steun aan mensenrechtenverdedigers en het maatschappelijk middenveld een prioriteit binnen het Mensenrechtenbeleid van het kabinet.

2020 was een zwaar jaar voor mensenrechtenverdedigers en het maatschappelijk middenveld. Gebruikmakend van de COVID-19 pandemie, voerden overheden in veel landen repressieve maatregelen in met negatieve gevolgen voor het maatschappelijk middenveld. Een toename in censuur, het verbieden of neerslaan van vreedzame protesten, het blokkeren van sociale media en andere maatregelen betekenden een afname van ruimte voor het maatschappelijk middenveld.[14] De fysieke onveiligheid nam voor veel mensenrechtenverdedigers toe, terwijl de aandacht van de internationale gemeenschap vooral gericht was op het bestrijden van de pandemie.

Helaas zijn er in 2020 weer méér mensenrechtenverdedigers vermoord vanwege het werk dat zij deden dan in 2019. Volgens mensenrechtenverdedigersorganisatie Frontline Defenders kwamen in 2020 minstens 331 mensenrechtenverdedigers om het leven door geweld van statelijke en niet-statelijke actoren.[15]

Het Nederlandse beleid gericht op steun voor mensenrechtenverdedigers en het maatschappelijke middenveld richt zich op het vergroten van veiligheid en legitimiteit van mensenrechtenverdedigers en maatschappelijke organisaties, met specifieke aandacht voor vrouwelijke mensenrechtenverdedigers en de meest kwetsbare groepen van mensenrechtenverdedigers. Daarnaast zet Nederland zich in voor het versterken van de capaciteit van maatschappelijke organisaties via programma's zoals Samenspraak en Tegenspraak (2016-2020) en de opvolger Versterking Maatschappelijk Middenveld (2021-2025), zodat zij in staat zijn om de krimpende maatschappelijke ruimte aan te pakken en normen en besluitvorming te beïnvloeden door overheden en economische instituties aan te spreken op het naleven van internationale mensenrechtenverdragen en de implementatie van de duurzame ontwikkelingsdoelen (SDGs).

Veiligheid en legitimiteit van mensenrechtenverdedigers

Veel mensenrechtenverdedigers wereldwijd hebben behoefte aan hulp, omdat zij in acute nood verkeren. Ook zet Nederland zich in voor de legitimiteit van het werk van mensenrechtenverdedigers op verschillende niveaus, hetgeen bijdraagt aan een veilige werkomgeving.

[14] https://findings2020.monitor.civicus.org/downward-spiral.html
[15] https://www.frontlinedefenders.org/sites/default/files/fld_global_analysis_2020.pdf

Nederland is al jarenlang donor en zit in het *Donor Steering Committee* van het *Lifeline Embattled CSO Fund*, dat noodsteun biedt aan mensenrechtenverdedigers en maatschappelijke organisaties, bijvoorbeeld door veiligheidsmaatregelen te nemen, netwerken op te bouwen of door creatieve communicatie- of lobbystrategieën op te zetten om lastercampagnes te weerspreken. Via het *Protectdefenders*-mechanisme van de EU ontvangen mensenrechtenverdedigers wereldwijd noodsteun voor onder andere medische kosten, tijdelijke relocatie of om juridische bijstand te financieren. In 2020 ontvingen 6,494 mensenrechtenverdedigers hulp via het *Protectdefenders*-mechanisme, in 122 landen. Ook steunt Nederland het *Digital Defenders Partnership* dat mensenrechtenverdedigers helpt in geval van online hacks, digitale surveillance of diefstal van data. Zowel het *Protectdefenders*-mechanisme en het *Digital Defenders Partnership* steunen mensenrechtenverdedigers ook door het bieden van trainingen en begeleiding, zodat zij stand weten te houden in een restrictieve omgeving.

Daarnaast steunt Nederland projecten die mensenrechtenverdedigers ondersteunen vanuit een holistische benadering, waarbij fysieke veiligheid, digitale beveiliging, organisatorische veiligheid, mentaal welzijn en andere persoonlijke omstandigheden worden geïntegreerd. Een voorbeeld hiervan is het *Shelter City* project van de organisatie *Justice & Peace*, dat mede wordt gefinancierd door het ministerie van Buitenlandse Zaken. Ondanks de COVID-19-inreisbeperkingen hebben tien mensenrechtenverdedigers deel kunnen nemen aan het Shelter City-programma in Nederland in 2020. Tijdens hun verblijf krijgen de deelnemers verschillende trainingen aangeboden, waardoor zij op een veiligere en effectievere manier hun werk kunnen voortzetten bij terugkeer in hun landen van herkomst. Nederland steunt vergelijkbare *Shelter City*-initiatieven in het buitenland: in Costa Rica, Tanzania, Benin en Georgië. Ook startte in 2020 het driejarige, door Nederland gefinancierde project van *Frontline Defenders* gericht op capaciteitsopbouw van mensenrechtenverdedigers onder druk.

Ook de Nederlandse ambassades zetten zich in voor de veiligheid van mensenrechtenverdedigers, door projecten te financieren, diplomatieke steun te verlenen en door het bijwonen van rechtszaken tegen mensenrechtenverdedigers. Daarnaast roept Nederland via verschillende multilaterale fora op tot een betere juridische bescherming van mensenrechtenverdedigers.

Projecten gesteund door Nederland
Via de Nederlandse ambassade in Colombia kregen 440 leden van inheemse en Afro-Colombiaanse gemeenschappen training over zelfbeschermingsstrategieën. Hierdoor slaagden de deelnemers erin hun leefgebied effectiever te beschermen tegen illegaal gewapende groepen die zich bezighouden met illegale mijnbouw en drugshandel en de risico's voor hun persoonlijke veiligheid te verminderen.

Een ander voorbeeld is de steun die Nederlandse ambassade in de Democratische Republiek Congo verleende aan twee internationale maatschappelijke organisaties en hun lokale partners die hulp hebben geboden aan bijna 300 mensenrechtenverdedigers en actoren uit het maatschappelijk middenveld die gevangen zaten of ernstig werden bedreigd.[16]

Verschillende Nederlandse ambassades organiseren filmvertoningen rond de internationale Mensenrechtendag op 10 december. Daartoe werkt Nederland samen met de organisatie *Movies that Matter*. Vanwege de COVID-19-beperkingen werden in veel landen deze vertoningen online gehouden. Er werden ongeveer 2500 personen bereikt die de films over diverse mensenrechtenthema's hebben kunnen bekijken.

Diplomatieke steun aan mensenrechtenverdedigers
In februari 2020 bracht de Nederlandse ambassadeur in Egypte, samen met 11 ambassadeurs uit andere landen, een bezoek aan de Egyptische mensenrechtenorganisatie *Arabic Network for Human Rights Information* (ANHRI) om hun steun voor het werk van deze organisatie te tonen. In november 2020 brachten 13 ambassadeurs, waaronder de Nederlandse ambassadeur, een vergelijkbaar solidariteitsbezoek, dit keer aan het *Egyptian Initiative for Personal Rights* (EIPR). Hoewel het bezoek bedoeld was om bescherming te bieden, werden twee weken later drie medewerkers van de organisatie gearresteerd en ondervraagd over het bezoek. Direct na deze arrestaties verenigden gelijkgestemde landen zich om actie te ondernemen. Na de inzet van diplomatieke druk achter gesloten deuren en een wereldwijde publiekscampagne werden de drie medewerkers vrijgelaten.

De Nederlandse chargé d'affaires in Wit-Rusland bracht samen met andere Europese diplomaten een solidariteitsbezoek aan Nobelprijswinnaar Svetlana Alexievich. Als prominent lid van de Coördinatieraad (het samenwerkingsverband van de oppositie) liep ze een groot risico gearresteerd te worden.

Waar mogelijk spreekt Nederland zich uit ter ondersteuning van mensenrechtenverdedigers. Zo sprak de minister van Buitenlandse Zaken in februari en augustus 2020 met zijn Saoedische counterpart over de vrouwenrechtenactiviste Loujain al-Hathloul, evenals over het lot van andere mensenrechtenverdedigers. Het feit dat Al-Hathloul in februari 2021 voorwaardelijk werd vrijgelaten uit de gevangenis is een positieve stap, maar de bredere zorgen van Nederland blijven bestaan.

[16] Vertrouwelijk project

Nederland is een van de weinige Europese landen die zich publiekelijk uitlaat over de Cubaanse mensenrechtensituatie. De tweet van de mensenrechtenambassadeur over de mensenrechtensituatie in Cuba en arbitraire detentie werd goed ontvangen door demonstranten van de San Isidro-beweging en gezien als ondersteuning voor hun protest. Ook heeft de mensenrechtenambassadeur zich in 2020 twee keer geuit op sociale media over de opsluiting van de Cubaanse journalist Roberto Quiñones. Zijn gevangenschap van een jaar is inmiddels beëindigd. De mensenrechtenambassadeur heeft ook de Nederlandse positie gedeeld ten aanzien van de situatie van bijvoorbeeld de Chinese mensenrechtenadvocaten Wang Quanzhang en Yu Wensheng, de Saudische vrouwenrechtenactiviste Loujain al-Hathloul, de Russische mensenrechtenadvocate Vanessa Kogan, de Iraanse mensenrechtenverdediger Narges Mohammadi en Bahey eldin Hassan uit Egypte.

Inzet Nederland in multilaterale fora
Ook in verschillende multilaterale fora roept Nederland staten op hun internationale verplichtingen op het gebied van mensenrechtenverdedigers na te komen. Zo vroeg Nederland bijvoorbeeld tijdens de derde commissie van de AVVN aandacht voor vrouwelijke inheemse milieu – en mensenrechtenverdedigers tijdens de interactieve dialoog met de speciaal rapporteur voor mensenrechtenverdedigers, Mary Lawlor.

Tijdens de Mensenrechtenraad in september 2020 vroeg Nederland samen met België en Luxemburg aandacht voor vergeldingsmaatregelen tegen mensenrechtenverdedigers, waaronder drie Egyptische mensenrechtenverdedigers: Mohamed el-Baqer, Ramy Kamel en Metwally Hegazy. Ook vroeg Nederland samen met de EU aandacht voor onlinebedreigingen tegen kwetsbare groepen mensenrechtenverdedigers in een interactieve dialoog met de plaatsvervangend Secretaris-Generaal van de VN, mevrouw Brands Kehris. Verder sloot Nederland zich aan bij de gezamenlijke verklaring van meer dan dertig landen waarin aandacht werd gevraagd voor de situatie van mensenrechtenverdedigers in Saudi-Arabië, met specifieke aandacht voor arbitraire detentie.

Het bijwonen van rechtszaken door ambassades
Het bijwonen van rechtszaken door medewerkers van ambassades en (honorair) consulaten is een andere manier waarop Nederland probeert bij te dragen aan de veiligheid en legitimiteit van mensenrechtenverdedigers. Zo was een vertegenwoordiger van Nederland aanwezig bij de hoorzitting van Egyptische mensenrechtenadvocaat Mohamed el-Baqer. In Tanzania woonde een medewerker van de Nederlandse ambassade het proces bij tegen de onderzoeksjournalist Erick Kabendera die was aangeklaagd voor o.a. belastingontduiking en georganiseerde misdaad. Hij werd vrijgelaten in februari 2020 na diplomatieke druk en juridische bijstand die hij ontving via verschillende mensenrechtenorganisaties, waaronder *Free Press Unlimited* en omdat hij een schikking sloot met de aanklager. Medewerkers van de ambassade in Zimbabwe woonden meerdere rechtszaken van mensenrechtenverdedigers bij en boden ondersteuning voor de toegang tot juridische bijstand. In Oeganda woonde de ambassade het proces bij tegen mensenrechtenverdedigers Nicholas Opiyo, een uitgesproken regeringscriticus die wordt beschuldigd van het witwassen van geld. In Saudi-Arabië was de ambassade aanwezig in de rechtbank, hoewel niet in de rechtszaal zelf, bij alle hoorzittingen van Loujain al-Hathloul zowel bij het Criminal Court als bij de zwaarbeveiligde Specialised Criminal Court (terrorisme rechtbank). Een medewerker van de ambassade in Bratislava woonde een rechtszitting bij in een zaak aangespannen door een groep Roma tegen de Slowaakse staat. De aanwezigheid van de ambassade heeft bijgedragen tot een grotere zichtbaarheid van de zaak en onderstreepte het belang van het bestrijden van vooroordelen onder de politie ten aanzien van de gemarginaliseerde en kwetsbare Roma-minderheid in Slowakije.

Vanwege de COVID-19-pandemie werden rechtszaken vaak uitgesteld, zeer beperkt toegankelijk gemaakt of vonden zij virtueel plaats. De Nederlandse vertegenwoordigingen wereldwijd hebben zich waar mogelijk aangepast aan deze veranderende omstandigheden. Soms werd als gevolg hiervan het bijwonen van rechtszaken onmogelijk. In november 2020 wilde een medewerker van de post, samen met vertegenwoordigers van enkele andere Europese landen, een rechtszaak bijwonen bij het Israëlische hooggerechtshof over de dreigende ontruiming van het bedoeïenendorp Khan al- Ahmar. Hen werd de toegang ontzegd, waarbij als reden werd opgegeven dat alleen een maximumaantal personen de rechtszaal mocht betreden vanwege COVID-19.

Mensenrechtentulp voor Lilit Martirosyan

"All of us here are different, but have something quite radical in common: we all want acceptance and we all want peace"
– Lilit Martirosyan

De minister van Buitenlandse Zaken reikte op 10 december 2020 de Mensenrechtentulp uit aan de Armeense mensenrechtenverdediger Lilit Martirosyan. Lilit Martirosyan is de eerste geregistreerde transgender vrouw in Armenië. Als oprichtster en huidig voorzitter van de organisatie *Right Side Human Rights Defender*, zet zij zich onverschrokken in voor gelijke rechten voor iedereen, ongeacht de seksuele geaardheid, genderidentiteit of genderexpressie. Met het prijzengeld van EUR 100.000 is het mogelijk dat Lilit een opvanghuis aanbiedt waar transgenderpersonen onderdak en training kunnen krijgen.

Lilit Martirosyan bij de uitreiking van de mensenrechtentulp

Mensenrechtentulp
Een aantal ambassades heeft in 2020 een lokale een Mensenrechtentulp uitgereikt aan mensenrechtenverdedigers. Met deze prijs wordt de zichtbaarheid en legitimiteit van het werk van deze activisten vergroot. In 2020 werden er zes Mensenrechtentulpen uitgereikt door Nederlandse ambassades: in Georgië (Kamilla Mamedova), Oekraïne (Tetyana Pechonchyk en Marta Chumalo), Rwanda (Divine Ingabire), El Salvador (Abigail Cortez), Irak (Saqir al-Zakeria) en Myanmar (Saw Eh Say).

De Nederlandse ambassadeur in Rwanda rijkt de eerste lokale mensenrechtentulp uit aan Divine Ingabire voor haar inzet om menstruatie-armoede bespreekbaar te maken en tegen te gaan. Op 23-jarige leeftijd richtte zij de organisatie I Matter op waarmee zij strijdt voor gratis menstruatieproducten en zich hard maakt om de schaamte rondom menstruatie te doorbreken.

Versterking maatschappelijke organisaties

In veel gevallen kaarten maatschappelijke organisaties onrecht, zorgen over bescherming van mensenrechten en ongelijke machtsverhoudingen aan en roepen zij politieke en economische instituties ter verantwoording. Versterking van het maatschappelijk middenveld draagt bij aan de openheid van samenlevingen en versterking van democratie en rechtsstaat.

Nederland steunt tal van maatschappelijke organisaties die vanuit een mensenrechtenbenadering werken aan de realisatie van de duurzame ontwikkelingsdoelen (SDG's). Dit gebeurde onder andere via de programma's: *Samenspraak en Tegenspraak* en via het zogeheten *Accountability Fonds*. Hiermee werden organisaties gesteund in het stimuleren van o.a. overheden en het bedrijfsleven om hun verantwoordelijkheid te nemen op het gebied van mensenrechten en de duurzame ontwikkelingsdoelen. Een essentieel element daarbij is het verstevigen van het sociaal contract tussen burgers en de overheid. Capaciteitsversterking van lokale maatschappelijke organisaties om hun onafhankelijke rol te vervullen is een belangrijk doel van deze programma's.

In Saudi-Arabië organiseerde de ambassade een bijeenkomst met de resident coördinator van de VN en drie maatschappelijke organisaties die zich inzetten voor het behalen van de SDG's. Hiermee werd tevens aandacht gegeven aan het vijfjarig bestaan van de SDG's. De drie organisaties hebben afgelopen jaren een groei doorgemaakt en zijn inmiddels erkend door de overheid.

Nederlandse ambassades verlenen op verschillende wijze steun aan lokale maatschappelijke organisaties. Hieronder volgen enkele voorbeelden.
De ambassade in Jordanië nam het voortouw tot het oprichten van de *Civil Society Donors Group*. Deze groep

bespreekt voor het maatschappelijk middenveld relevante onderwerpen met de overheid van Jordanië, zoals nieuwe regelgeving voor buitenlandse financiering van (lokale) maatschappelijke organisaties. Vanwege actieve belangenbehartiging van deze groep is de regelgeving nog in behandeling.

In Maleisië organiseerde de Nederlandse ambassade samen met de internationale organisatie Civicus en lokale maatschappelijke organisaties dialogen tussen diplomaten en mensenrechtenverdedigers. Er werden ontwikkelingen en ervaringen uitgewisseld en gekeken hoe men in de toekomst beter kan samenwerken, om er gezamenlijk voor te zorgen dat maatschappelijke organisaties en mensenrechtenverdedigers veilig en effectief hun werk kunnen doen.

De ambassade in Zuid-Korea organiseerde een bijeenkomst over het steeds restrictievere beleid van de regering van Zuid-Korea ten aanzien van maatschappelijke organisaties die werken aan de mensenrechtensituatie in Noord-Korea.

In Kazachstan kreeg een aantal onafhankelijke mensenrechtenorganisaties hoge boetes opgelegd en werden hun activiteiten stopgezet wegens vermeende kleine overtredingen met betrekking tot de melding van buitenlandse subsidies. De Nederlandse ambassade heeft de kwestie in EU-verband aangekaart. Mede door deze inzet zijn alle opgelegde boetes en andere maatregelen teruggedraaid.

6. Gelijke rechten voor vrouwen en meisjes

Uitgelichte Resultaten

- 82 landen steunden gelijkgezindenverklaring over gendergelijkheid, vrouwenrechten en SRGR tijdens AVVN high level evenement in kader van het 25-jarig bestaan van *Beijing Declaration and Platform for Action.*
- Publicatie Vierde Nationaal Actieplan 1325 inzake Vrouwen, Vrede en Veiligheid (2021-2025).
- Sterke tekst over bescherming vrouwen en meisjes tegen geweld in tweejaarlijkse Frans-Nederlandse AVVN-resolutie over geweld tegen vrouwen en hun toegang tot het recht.

Fondsen

EUR 7.813.139 uit het mensenrechtenfonds
EUR 1.302.824 uit overige fondsen

Inleiding

Nederland bleef ook in 2020 een onverminderd actieve speler ter verdediging en bevordering van de gelijke rechten van vrouwen en meisjes en gendergelijkheid. De Nederlandse inzet richtte zich in het bijzonder op seksuele en reproductieve gezondheid en rechten (SRGR), het versterken van vrouwelijk leiderschap, politieke participatie, het bestrijden van geweld tegen vrouwen en meisjes, hun bescherming in conflictsituaties, en het vergroten van de rol van vrouwen in conflictpreventie en vredesprocessen.

In 2020 nam de regressieve druk op VN- en EU-afspraken omtrent vrouwenrechten, gendergelijkheid en seksuele en reproductieve gezondheid en rechten (SRGR) verder toe. Door de COVID-19-maatregelen vonden multilaterale onderhandelingen veelal virtueel plaats, waardoor stemmen soms niet mogelijk was. Met name op deze thema's bleek het om die reden gemakkelijker voor landen om consensus te voorkomen of te verbreken. Dankzij gecoördineerde inzet, samen met gelijkgezinde landen in de EU en VN, tegen de pushback zijn er goede resultaten geboekt in de strijd voor behoud van internationale afspraken over deze thema's. Zo zijn de EU-consensus en staande VN-afspraken over SRGR en gendergelijkheid overeind gebleven.

De rol van vrouwen in conflictpreventie en vredesprocessen

Nederland financierde via het fonds Vrouwen, Vrede en Veiligheid acht Nederlandse consortia die met lokale organisaties op het thema vrouwen, vrede en veiligheid samenwerken in Afghanistan, Colombia, de Democratische Republiek Congo, Irak, Jemen, Libië, Syrië en Zuid-Soedan. Het doel van deze samenwerking is o.a. de effectieve implementatie van VN-resolutie 1325 inzake vrouwen, vrede en veiligheid in die landen.

In 2020 lag de focus van deze programma's op het consolideren en bestendigen van behaalde resultaten en het identificeren van *best practices* en geleerde lessen. Zo droeg het NAP-programma in Zuid-Soedan eraan bij dat traditionele rechtbanken bewuster zijn van gender en van de gevolgen van gender-gerelateerd geweld, waardoor deze met meer oog voor het slachtoffer kunnen handelen. In Colombia beïnvloedden de partners in het NAP-programma, in samenwerking met andere vrouwenorganisaties, de 'waarheidscommissie' en waarborgden daarmee de aandacht voor genderdimensies in dit onderdeel van het nationale verzoeningsproces.

In multilateraal verband heeft het Koninkrijk der Nederlanden zich hard gemaakt voor het thema *Women, Peace and Security* (WPS). Daarbij zette Nederland zich in voor volledige en betekenisvolle participatie van vrouwen en meisjes in conflictpreventie en vredesprocessen, het vergroten van de deelname van (geüniformeerde) vrouwen in vredesmissies, en het belang van gender mainstreaming. Nederland heeft zijn gewicht in de schaal gelegd voor deelname van vrouwen aan missies, onder meer door financiële ondersteuning aan het onderzoek van het Geneva Center for Security Sector Governance (DCAF) naar barrières voor deelname van vrouwen aan vredesmissies, en aan het door Canada geïnitieerde Elsie Initatief.

In de Mensenrechtenraad ondersteunde Nederland de resolutie *Promoting and protecting the human rights of women and girls in conflict and post-conflict situations on the occasion of the*

twentieth anniversary of Security Council resolution 1325 (2000). De resolutie werd ondanks grote druk op de *Core Group*, na concessies toch met consensus aangenomen in oktober 2020. Nederland is cosponsor van deze resolutie.
Tijdens de jaarlijkse 'Open Debatten' over WPS en seksueel geweld in conflict, en de viering van 20 jaar Resolutie 1325 in de VN Veiligheidsraad, vroeg het Koninkrijk der Nederlanden via geschreven verklaringen[17] aandacht voor o.a.: *het vierde Nederlandse Nationaal Actieplan* (NAP), preventie van seksueel geweld in conflict, en de seksuele en reproductieve gezondheid en rechten van degenen die het geweld hebben overleefd. In het kader van het twintigjarig jubileum van resolutie 1325 organiseerde Nederland een online-event over de implementatie van de volledige WPS-agenda in samenwerking met maatschappelijke organisaties, deskundigen en wetenschappers.

Omdat Nederland in 2019 een van de grootste donoren van het *Women's Peace and Humanitarian Fund* (WPHF) was, kon Nederland in 2020 in de *Funding Board* van dit fonds zitting nemen. Binnen dit bestuur heeft Nederland op technisch niveau bijdragen aan het opzetten van nieuwe initiatieven, waaronder het *Rapid Response Window* voor de participatie van vrouwen in vredesprocessen.[18]

Een voorbeeld van bilaterale inzet is de Nederlandse steun aan een programma van *Women's International League for Peace and Freedom* (WILPF) en de Jemenitische organisatie *PeaceTrack Initiative* (PTI) met als doel de participatie van vrouwen in het vredesproces in Jemen te versterken. WILPF en PTI hebben onder meer door het ondersteunen van lokale organisaties, mediators en vredesactivisten kunnen bijdragen aan de betrokkenheid van Jemenitische vrouwen binnen lokale vredesopbouw, ondanks het uitblijven van een vredesproces op hoog niveau. Ook komen aanbevelingen van deze vrouwen terug in verschillende officiële stukken zoals het *Riyadh Agreement* en het eerste Nationaal Actieplan 1325 van Jemen.

Het vierde Nederlandse Nationaal Actieplan 1325

In 2020 werd het vierde Nationaal Actieplan 1325 ontwikkeld (NAP1325-IV) en gepubliceerd in Nederland. Het resultaat van constructieve samenwerking tussen de departementen Buitenlandse Zaken, Defensie, Onderwijs, Cultuur en Wetenschap en Justitie en Veiligheid, en de politie en ruim 60 maatschappelijke organisaties die vertegenwoordigd worden door WO=MEN, het *Nederlandse genderplatform.* In het kader van de ontwikkeling van dit NAP werden 15 maatschappelijke consultatiesessies georganiseerd met deelnemers uit overheid en (inter) nationale maatschappelijke organisaties, externe deskundigen en vrouwen uit de diaspora.

Nederland is uniek in de betrokkenheid van het maatschappelijk middenveld bij de ontwikkeling, implementatie en coördinatie van de nationale actieplannen voor vrouwen, vrede en veiligheid (NAP's 1325). De overheid en het maatschappelijke middenveld maken zich samen sterk voor een wereld waar: gelijke en betekenisvolle participatie van vrouwen en meisjes in besluitvormingsprocessen voor vrede en veiligheid vanzelfsprekend is, duurzame vrede en ontwikkelingskansen voor iedereen realiseerbaar zijn, en conflict-gerelateerd geweld tegen vrouwen, mannen, meisjes en jongens stopt. NAP1325-IV zal in januari 2021 in werking treden en gelden voor een periode van vijf jaar.

In NAP 1325-IV is meer aandacht voor monitoring, evaluatie en gezamenlijke verantwoording met een concreet monitoringsraamwerk dat relateert aan internationaal afgesproken WPS- en genderindicatoren. Er is een vijfde strategisch doel toegevoegd om genderconsistent te integreren en te benoemen in organisatie, analyse, beleid, uitvoering en evaluatie op gebied van vrede en veiligheid.

Het bestrijden van geweld tegen vrouwen en meisjes

De tweejaarlijkse Nederlands-Franse resolutie van de AVVN over het uitbannen van geweld tegen vrouwen werd opnieuw aangenomen in 2020. De resolutie bevat een sterke tekst over de bescherming van vrouwen en meisjes tegen geweld, juist in de tijd van de COVID-19-pandemie, en hun toegang tot het recht. Rusland doorbrak echter de traditionele consensus op deze resolutie, waarna de VN-leden de resolutie met overgrote meerderheid aannamen met 170 stemmen voor, 0 tegen en 11 onthoudingen. In het kader van geweld tegen vrouwen is Nederland toegetreden tot de nieuwe *Group of Friends on Violence against Women*. Hierin trekken meer dan 80 landen gezamenlijk op om dit onderwerp in VN-verband aandacht te geven.

In Juba werd eind 2020 met Nederlandse financiële steun een rechtbank geopend die zich richt op geweld tegen vrouwen.

[17] https://www.permanentrepresentations.nl/documents/speeches/2020/07/17/unsc-high-level-open-debate-on-conflict-related-sexual-violence
[18] https://wphfund.org/rrw/

De rechtbank is een goed voorbeeld van hoe Nederland opkomt voor de rechten van vrouwen en meisjes in risicogebieden. De rechtbank biedt toegang tot recht en remedie aan slachtoffers van gender-gerelateerd geweld.
De rechtbank verbindt drie prioriteiten van het Nederlands mensenrechten- en BHOS-beleid: toegang tot recht, gelijke rechten voor vrouwen en meisjes, en geestelijke gezondheidszorg en psychosociale steun (MHPSS). Meer dan 300 zaken zijn reeds aanhangig gemaakt. De rechtbank ondervindt veel steun van Zuid-Sudanese autoriteiten, burgers en media. De autoriteiten hebben de intentie uitgesproken door het hele land meer mobiele rechtbanken te willen opzetten.

De Nederlands ambassade in Harare stelde het alom aanwezige misbruik van vrouwen aan de kaak tijdens de viering van *16 Days of Activism Against Gender-Based Violence*. Een op de drie vrouwen in Zimbabwe krijgt te maken met seksueel of gender-gerelateerd geweld. In samenwerking met lokale organisaties werd de inzet geëerd van 16 vrouwen, mannen en instituties voor de bescherming van de rechten van vrouwen en meisjes in Zimbabwe. Zogenaamde 'gender kampioenen' werden gekozen uit meer dan 200 kandidaten uit het hele land. De ambassade toonde op sociale media 16 dagen lang het inspirerende werk van deze voorvechters van vrouwenrechten. Voorts steunde de ambassade ieder van de kampioenen met een beurs van USD 5.000 om hun belangrijke werk uit te breiden. Daarmee kunnen zij in samenwerking met lokale gemeenschappen de strijd verder aanbinden met gender-gerelateerd geweld, kindhuwelijken voorkomen, en de autonomie van vrouwen

Tijdens Internationale Vrouwendag organiseerde de ambassade in Sri Lanka SPEAKUP! Talks, waarbij de kracht van storytelling centraal stond. Deelnemers konden hier in een veilige omgeving hun ervaringen uitwisselen en leerden over het doorbreken van taboes.

vergroten. Deze voorvechters van vrouwenrechten konden mede op basis van de erkenning als *gender kampioen* hun impact in de gemeenschap vergroten.

Seksuele en reproductieve gezondheid en rechten

In multilateraal verband zijn de gelijke rechten van vrouwen en meisjes met succes bevorderd ondanks de oppositie verenigd in de anti-abortus *Geneva Consensus Declaration* onder leiding van de VS, die in 2020 onder Republikeins leiderschap nog sterk ageerde tegen deze rechten. In de Derde Commissie van de AVVN wist het Koninkrijk der Nederlanden tijdens resolutieonderhandelingen op strategische momenten gelijkgezinde landen te mobiliseren. Gelijkgezindenverklaringen over gender en SRGR konden mede daardoor in 2020 rekenen op groeiende steun.
Tijdens het AVVN high level evenement in het kader van het 25-jarig bestaan van de *Beijing Declaration and Platform for Action* onderschreef een recordaantal van 82 landen, waaronder Nederland, het belang van de *Beijing Declaration* in een gelijkgezindenverklaring.[19] De meeste landen deden eerder al mee met zo'n verklaring; 'nieuwe' medestanders waren: Ivoorkust, Kazachstan, Kirgizië, Jordanië, Mongolië,

[19] https://www.government.nl/documents/diplomatic-statements/2020/10/01/joint-statement-reaffirming-the-importance-of-sexual-and-reproductive-health-and-rights-srhr

Marokko, Tajikistan, Thailand en Turkmenistan. De laatste twee landen sloten zich aan na *outreach* door Nederland. Tijdens datzelfde evenement bracht de minister voor Buitenlandse Handel en Ontwikkelingssamenwerking, samen met transgendervrouw Nikkie de Jager, *goodwill* ambassadeur van de Nederlandse Vereniging voor de VN, een krachtige videoboodschap over vrouwenrechten, gendergelijkheid en steun voor een inclusieve, wereldwijde vrouwenrechtenbeweging.

De Nederlandse inzet was ook van belang in de AVVN-resolutie *Comprehensive and coordinated response to the coronavirus disease (COVID-19) pandemic*. Mede hierdoor zijn ondanks sterke tegendruk paragrafen over gendergelijkheid en SRGR opgenomen. In 2020 nam Nederland, vaak samen met gelijkgezinden, het initiatief tot demarches op landenniveau om op te roepen bestaande afspraken over SRGR te verdedigen, en zorgen uit te spreken over anti-SRGR-initiatieven (zoals de *Geneva Consensus Declaration*).

Ook in de Mensenrechtenraad bleek de leiderschapsrol van Nederland essentieel voor behoud van het recht op zelfbeschikking en keuzevrijheid van vrouwen en meisjes over hun eigen lichaam. Daarbij trok Nederland samen op met gelijkgezinde landen om bredere steun te mobiliseren met name bij landen die zich (nog) niet actief hebben uitgelaten over deze thema's. Ook werkte Nederland nauw samen met jongeren-, vrouwenrechten- en SRGR-organisaties om de beoogde vooruitgang te bereiken en bestaande taal te verdedigen.

De Nederlandse inzet in VN-organisaties om het mandaat van deze organisaties op SRGR te verdedigen heeft ook effect gesorteerd. Zo heeft Nederland heel nadrukkelijk laten blijken dat afwakken van het normatieve mandaat van UNICEF onacceptabel is. Om vertrouwen te herstellen heeft Nederland de directeur van UNICEF expliciet gevraagd om herbevestiging van dit mandaat. Zo sprak de executive director van UNICEF zich in 2020 meermalen positief uit over SRGR tijdens bestuursvergaderingen, ondanks conservatieve druk op het werk van de organisatie. Ook heeft Nederlands samen met het United Nations Population Fund (UNFPA) succesvol weerstand kunnen bieden tegen pogingen van Indonesië SRGR en gendergelijkheid buiten de UNFPA landenprogrammering te houden.

In EU-verband werd in de Raadspositie over het nieuwe bindende Externe Financieringsinstrument van de EU voor 2021-2027 (*Neighbourhood, Development and International Cooperation Instrument (NDICI)*) een verwijzing naar SRGR opgenomen. Ondanks regressieve druk in de onderhandelingen door een aantal lidstaten, werd mede door inzet van Nederland in de tekst opgenomen dat de beschikbare NDICI-middelen zullen worden ingezet in lijn met de EU-inzet op gebied van SRGR. Ook staat in de Raadspositie dat het instrument gendergelijkheid, rechten van vrouwen en meisjes, *empowerment* en 'non-discriminatie op welke grond dan ook' zal promoten.

In het najaar werd het nieuwe ambitieuze Europese Gender Action Plan (GAP III) gepresenteerd, het beleidskader om gendergelijkheid en toegang tot gelijke rechten voor vrouwen en meisjes te vervlechten in het bredere buitenlandbeleid van de EU. Omdat Nederland met een groot aantal gelijkgezinde EU-landen voet bij stuk hield voor wat betreft verwijzingen naar o.a. gendergelijkheid, de Istanbul Conventie en SRGR, bleek het niet mogelijk om raadsconclusies overeen te komen. Daarom volgde het Duitse voorzitterschap met sterke voorzitterschapsconclusies.
Deze werden door 24 EU-lidstaten (exclusief Polen, Hongarije en Bulgarije), waaronder Nederland, gesteund. In de voorzitterschapsconclusies wordt bevestigd dat gendergelijkheid en toegang tot gelijke rechten voor vrouwen en meisjes de kern van de Europese waarden vormen. Het gebrek aan consensus zal de uitvoering van GAP III niet in de weg staan.

De Nederlandse ambassadeur in Benin loopt samen met een groep jonge SRGR-activisten mee aan een mars voor Internationale Vrouwendag. Foto: Association Béninoise pour la Planification Familiale.

Deelname van vrouwen aan besluitvormingsprocessen

In Bangladesh ondersteunde Nederland een opleiding tot journalist voor jonge plattelandsvrouwen. In dit project *Amplifying the voice of rural women and youth journalism* werden elf jonge vrouwelijke journalisten en vier jonge mannen afkomstig uit elf landelijke districten getraind. Vanwege COVID-19 ging het project verder met individuele onlinetraining. De trainees leerden met behulp van mobiele opnameapparatuur multimediaverhalen vast te leggen en rapportages te produceren. 342 multimediaberichten werden er in 2020 geproduceerd; 16 daarvan zijn door *Deutsche Welle* op hun nieuwssite *Banglar Mukh* gepubliceerd. Het grote aantal rapportages heeft de plattelandsbevolking een stem gegeven, en gemarginaliseerde groepen en gemeenschappen aangemoedigd hun verhalen te vertellen en te delen. De rapportages voor hen en door hen zijn ook uitgezonden door de reguliere media in Bangladesh en daarbuiten.

Nederland organiseerde in het kader van het programma met *Legal Action Worldwide* een webinar over de rechten van migrerend huishoudelijk personeel (MDW). Het webinar vond plaats ter gelegenheid van de indiening door *Legal Action Worldwide* van de allereerste strafzaak namens een MDW in Libanon. De zaak omvat beschuldigingen van gender-gerelateerde misdrijven. Voorheen werden zaken alleen via het reguliere klachtenmechanisme voor MDW behandeld. Het doel was om de rechten van migrerend huispersoneel op de agenda te zetten als een kwestie van vrouwenrechten, en van migratie- en arbeidsrechten. Ongeveer 95% van het huishoudelijk personeel in Libanon is vrouw. Door deze inzet besteden voor het eerst Libanese vrouwenrechtenorganisaties aandacht aan de rechten van vrouwelijk huishoudelijk personeel.

In Saoedi-Arabië financierde Nederland het vrouwenproject *Saudi Women Stories* (SWS). Het project helpt vrouwen via storytelling en workshops om hun eigen verhaal te doen. Er wordt een onafhankelijk media- en verhalenplatform geboden aan vrouwen en jongeren om hun verhalen te delen en zorgwekkende, maar ook dagelijkse neutrale onderwerpen onder de aandacht te brengen en bespreekbaar te maken.

7. Strijd tegen straffeloosheid van de meest ernstige misdrijven

Uitgelichte Resultaten

- Nederland stelde Syrië aansprakelijk voor grove mensenrechtenschendingen, foltering in het bijzonder.
- Nederland was belangrijke aanjager van review Internationaal Strafhof, waarbij onafhankelijke experts aanbevelingen hebben gedaan voor beter functioneren van het Hof.
- Capaciteit OHCHR ter ondersteuning VN-onderzoeksmandaten sterk uitgebreid dankzij Nederlandse steun.

Fondsen

EUR 3.081.880 uit het mensenrechtenfonds
EUR 7.145.577 uit overige fondsen

Inleiding

Duurzame vrede kan alleen worden bereikt als het is gebaseerd op gerechtigheid. Organisaties die inzetten op vervolging van personen die verdacht worden van de meest ernstige misdrijven – te weten oorlogsmisdrijven, misdrijven tegen de menselijkheid en genocide – dragen direct bij de internationale rechtsorde. Daarom zet Nederland zich in voor de strijd tégen straffeloosheid en vóór onafhankelijke en effectieve internationale hoven en tribunalen.

Staten zijn in eerste instantie zelf verantwoordelijk voor de berechting van internationale misdrijven.[20]. Als landen dit niet willen of kunnen doen, heeft het Internationaal Strafhof in Den Haag rechtsmacht; echter in sommige landensituaties staat het Strafhof buitenspel, omdat het land geen partij is bij het Statuut van Rome of omdat de Veiligheidsraad de situatie niet doorverwijst naar het Strafhof. In dergelijke gevallen zet Nederland in op meer creatieve oplossingen, zoals bewijsverzameling ter voorbereiding op toekomstige berechting of onafhankelijk onderzoek via VN-mandaten voor *fact-finding missions* of *commissions of inquiry* om de ernst van de situatie vast te kunnen stellen.

Met deze inzet tegen straffeloosheid wil Nederland bijdragen aan gerechtigheid en genoegdoening voor slachtoffers. Daarom is er aandacht voor inclusieve betrokkenheid en inspraak van slachtoffers in alle stappen die bijdragen aan *accountability*: documentatie, bewijsgaring, vervolging, berechting en genoegdoening.

Documentatie en bewijsgaring

De afgelopen jaren heeft Nederland, samen met gelijkgezinde landen, meermaals creatieve oplossingen gezocht ten behoeve van de strijd tegen straffeloosheid van de meest ernstige misdrijven wanneer vervolging (nog) niet mogelijk bleek. Het aantal VN-mandaten dat bijdraagt aan de strijd tegen straffeloosheid neemt de afgelopen jaren toe. In het licht van deze beleidsontwikkelingen organiseerde Nederland, in samenwerking met de *International Commission of Jurists*, een conferentie in november 2020. De conferentie resulteerde in ideeën en aanbevelingen voor de verdere beleidsontwikkeling, zoals het werken aan versterkte samenwerking tussen maatschappelijke organisaties, bewijzenbanken en het Internationaal Strafhof, het tot elkaar brengen van deskundigen op het gebied van humanitair recht, mensenrechten en internationaal strafrecht, en het vergroten van de capaciteit van OHCHR om gedegen ondersteuning te bieden aan de uitvoering van VN-onderzoeksmandaten.

Nederland geeft sinds 2019 financiële steun aan OHCHR specifiek gericht op versterking van dergelijke onderzoekscapaciteit. Eind 2020 heeft de OHCHR zo'n EUR 1,6 miljoen van de Nederlandse steun benut ter versterking van de zogenaamde *accountability* unit. Met deze steun heeft OHCHR bijgedragen aan de kwaliteit en consistente aanpak van bijvoorbeeld de *fact-finding mission* in Venezuela, de *Group of Eminent Experts* in

[20] Internationale misdrijven of 'de meest ernstige misdrijven' zijn genocide, oorlogsmisdrijven, foltering en misdrijven tegen de menselijkheid.

Jemen en de *Commission of Inquiry* in Syrië. Zo wordt bijvoorbeeld ondersteuning geboden op het terrein van informatiebeheer, getuigenbescherming en het aantrekken van de juiste expertise. Dit zijn cruciale aspecten voor gedegen documentatie van mensenrechtenschendingen als eerste stap richting *accountability*. Ook heeft OHCHR bijgedragen aan het opstarten van de *fact-finding mission* in Libië, waarvoor het mandaat in juni 2020 is aangenomen door de VN-Mensenrechtenraad, met steun van Nederland. Conform de motie 35 570-V nr. 30 van Helvert c.s., over het intensiveren van de strijd tegen straffeloosheid en versterking van VN-onderzoek en bewijsgaringsmechanismen, zet Nederland deze steun voort in 2021 met een bijdrage van EUR 2 miljoen. OHCHR kan hiermee verdere verbeteringen doorvoeren en gericht beleidsadvies bieden aan teams die de bestaande en nieuwe VN-mandaten uitvoeren, zodat de aanbevelingen van dergelijke expertteams beter kunnen worden opgevolgd.

Nederland werkt samen met verschillende maatschappelijke organisaties op het terrein van de strijd tegen straffeloosheid. Maatschappelijk organisaties vervullen een cruciale rol, omdat zij vaak als eerste ter plaatse zijn om documentatie te starten. Ook spelen deze organisaties een onmisbare rol in de bevordering van vervolging van misdrijven op nationaal niveau.

De Nederlandse steun aan de organisatie *Justice Rapid Response* (JRR) draagt bij aan nationale, regionale en internationale *accountability* processen. JRR detacheert experts met specifieke kennis, vaak gericht op seksueel en gender gerelateerd geweld, ter ondersteuning van bijvoorbeeld de bewijzenbanken voor Syrië en Myanmar, maar ook ter versterking van maatschappelijk organisaties die bijdragen aan documentatie en bewijsgaring.

In Jemen steunt Nederland de lokale organisatie Mwatana, ten behoeve van documentatie en juridische steun aan slachtoffers. Het werk van Mwatana is complementair aan het werk van de *Group of Eminent Experts* (GoEE) van de VN, gemandateerd door de Mensenrechtenraad sinds 2017. Conform de motie-Ploumen (Kamerstuk 32 735, nr. 297) vervulde Nederland in 2020 wederom een voortrekkersrol in de aanname van de resolutie over de GoEE, en is het mandaat verlengd en uitgebreid met o.a. een bepaling over het verzamelen en bewaren van relevante informatie over schendingen. Daarmee wordt de druk opgevoerd op alle partijen om straffeloosheid tegen te gaan.

Met steun van Nederland organiseerde het lokale kantoor van OHCHR in Seoul een workshop voor diverse Koreaanse maatschappelijke organisaties om gezamenlijk ideeën te genereren om de strijd tegen straffeloosheid in Noord-Korea te versterken. Ook in Libië heeft Nederland uiteenlopende partijen bijeengebracht om het gebrek aan *accountability* op de agenda te zetten. Nederland doet dat mede als covoorzitter van de werkgroep *International Humanitarian Law & Human Rights* (IHL/HR) van de *International Follow-up Committee for Libya* (IFCL). In de werkgroep is o.a. aandacht voor *transitional justice*, de documentatie van mensenrechtenschendingen en het opsporen en identificeren van vermiste personen. De *International Commission on Missing Persons* (ICMP) onderzocht in opdracht van Nederland welke stappen en welke kennis nodig is, zodat de Libische autoriteiten dit probleem effectief kunnen aanpakken. Nederland steunde in 2020 ook het project van ICMP in Irak, dat miljoenen Iraki's die een familielid zijn kwijtgeraakt gedurende conflicten steunt in hun zoektocht naar antwoorden. In de Democratische Republiek Congo steunde Nederland de organisatie *TRIAL*, die heeft bijgedragen aan de versterking van de nationale rechtsstaat en getuigenbescherming ten behoeve van berechting van daders van de meest ernstige mensenrechtenschendingen, zoals Tabo Ntaberi, die al sinds 2011 op de VN-sanctielijst staat en afgelopen jaar een levenslange gevangenisstraf opgelegd kreeg.

Via de organisatie TRIAL werden magistraten en advocaten getraind in de Democratische Republiek Congo.

Het Nederlands Forensisch Instituut bood in 2020, net als voorgaande jaren, op verzoek expertise aan ter ondersteuning van forensische onderzoeken wereldwijd. Dat kan gaan om verzoeken van het Internationaal Strafhof of andere hoven en tribunalen die forensisch bewijs vragen, maar ook van specialistische organisaties zoals de bewijzenbank voor Syrië.

Hoven en tribunalen

Nederland draagt via verschillende kanalen bij aan het onafhankelijk en effectief functioneren van internationale hoven, tribunalen en de restmechanismen die toezien op de uitvoering van de wettelijke verplichtingen van inmiddels gesloten hoven. Voor de in Nederland gevestigde hoven en tribunalen is ook het gastlandbeleid daarop gericht.

Het Internationaal Strafhof is een cruciale organisatie in de strijd tegen straffeloosheid en de belichaming van het idee dat de vervolging van de meest ernstige misdrijven een gedeelde verantwoordelijkheid is van de gehele internationale gemeenschap. Het is essentieel dat het Internationaal Strafhof zijn mandaat geheel onafhankelijk, veilig en naar behoren kan uitvoeren om zo straffeloosheid te bestrijden. Als gastland en als verdragspartij zet Nederland zich dan ook in om de onafhankelijkheid van het Strafhof te waarborgen.

De Verenigde Staten hebben op 2 september 2020 de aanklager van het Strafhof, Fatou Bensouda, en een afdelingshoofd van het kantoor van de aanklager op een sanctielijst geplaatst. Deze stap volgde op het dreigement van de VS om alle mogelijke middelen in te zetten als het Strafhof zou besluiten verder onderzoek te doen naar mogelijke internationale misdrijven in Afghanistan. Om het goed functioneren van het Strafhof te beschermen, heeft Nederland zich hier krachtig tegen uitgesproken. Het Kabinet heeft de Verenigde Staten meermaals laten weten de sancties verontrustend en betreurenswaardig te vinden. De sancties zijn op 2 april 2021 door President Biden ingetrokken; dit besluit betekent een welkome versterking van de positie en onafhankelijkheid van het Strafhof.

Nederland heeft een aanjagende rol gespeeld bij het instellen van een onafhankelijke evaluatie (*Independent Expert Review*) van het functioneren van het Internationaal Strafhof. Hierbij hebben drie panels van experts gekeken naar de *governance* van het Strafhof: de organisatie en het verloop van de rechtspraak, en de organisatie en werk van de aanklager. Dit heeft geresulteerd in een rapport met 384 aanbevelingen voor het beter functioneren van het Strafhof. De aanbevelingen betreffen o.a.: de verhoudingen tussen het kantoor van de aanklager, rechters en de griffie; personeelsaangelegenheden en organisatie; de efficiëntie van de rechterlijke procedures en het werk van de aanklager; de positie van slachtoffers in de procedures; de rol van toezichthouders; en het interne werkklimaat inclusief pesten en seksuele intimidatie.

Tijdens de vergadering van verdragspartijen in december 2020 is een mechanisme in het leven geroepen dat opvolging moet geven aan de aanbevelingen. Het mechanisme zal bestaan uit twee personen die de verdragspartijen vertegenwoordigen, bijgestaan door drie personen uit de overige regionale groepen die als klankbord dienen. Zij zullen verantwoordelijk zijn voor de planning, coördinatie, monitoring en het rapporteren over de opvolging van de aanbevelingen van de onafhankelijke experts, in nauwe samenwerking met het Hof zelf. Nederland zal zitting nemen in het reviewmechanisme en de coördinatie daarvan in Den Haag op zich nemen.

In 2020 startte de pilot van het door Nederland gesteunde project van *Africa Legal Aid* (AFLA) om training te geven over een gendersensitieve aanpak aan rechters van onder andere het Internationaal Strafhof, het Special Tribunaal voor Libanon en het Internationaal Gerechtshof.

In september 2020 kondigden Nederland en Canada het voornemen aan te interveniëren in de zaak die Gambia startte tegen Myanmar bij het Internationaal Gerechtshof over de mogelijke schending van het Genocideverdrag. Nederland zal daarbij specifiek aandacht hebben voor seksueel en gendergerelateerd geweld. De aankondiging volgde op de toezegging uit 2019 dat Nederland samen met Canada, waar mogelijk, Gambia zal ondersteunen in de zaak.

In augustus 2020 vond de langverwachte uitspraak in de hoofdzaak van het Speciaal Tribunaal voor Libanon plaats over de aanslag in 2005 op voormalig premier van Libanon, Rafik Hariri. Al sinds de start van dit Tribunaal in 2009, gevestigd in Leidschendam, geeft Nederland financiële steun zodat het zijn VN-mandaat kan vervullen.

Slachtoffers staan centraal

Gerechtigheid voor slachtoffers staat centraal bij de Nederlandse inzet ten aanzien van de strijd tegen straffeloosheid. Het is essentieel dat slachtoffers en getroffen gemeenschappen betrokken worden bij nieuwe initiatieven en bij huidige processen. Een voorbeeld is de organisatie door Nederland en Zwitserland van bijeenkomsten tussen de bewijzenbank Syrië (het *International, Impartial and Independent Mechanism*, afgekort IIIM) en Syrische maatschappelijke organisaties die schendingen gericht op slachtoffers documenteren. In 2020 vond er voor het eerst een bijeenkomst in Nederland plaats, waar het onderwerp onrechtmatige aanvallen (*unlawful attack*) centraal stond.

Bij samenwerking en het delen van bewijs is het tevens cruciaal dat er voldoende aandacht is voor slachtoffers en hun welzijn. Nederland steunt daarom het *UN Investigative Team to Promote Accountability for Crimes Committed by Da'esh/ISIL* (UNITAD), het bewijsgaringsmechanisme voor Irak, en specifiek ISIS, ten aanzien van slachtofferondersteuning en getuigenbescherming. Zo heeft UNITAD verschillende psychologen kunnen aannemen die nazorg aan slachtoffers faciliteren en betrokken worden bij gehoren.

Aansprakelijkstelling Syrië

'*Justice is not optional, it is a condition, a necessity*' – De minister van Buitenlandse Zaken tijdens de ministeriële week van de AVVN.

Nederland heeft Syrië op 18 september 2020 onder internationaal recht aansprakelijk gesteld voor grove mensenrechtenschendingen en foltering in het bijzonder. Nederland heeft Syrië in een diplomatieke nota gewezen op de internationale verplichtingen die het heeft om de schendingen te beëindigen en slachtoffers volledig rechtsherstel te bieden. Tevens heeft Nederland Syrië in deze nota verzocht in onderhandeling te treden. Dit is een noodzakelijke eerste stap in de geschillenbeslechting. Mochten de beide landen er niet uitkomen, dan kan Nederland voorstellen over te gaan tot arbitrage.

Als daarover geen overeenstemming wordt bereikt, zal Nederland de zaak voorleggen aan een internationale rechter. Het Verdrag tegen foltering en andere wrede, onmenselijke en onterende behandeling of bestraffing (1984), dat door Syrië in 2004 werd geratificeerd, biedt hiervoor een rechtsgrondslag. Het aansprakelijk stellen van Syrië is een stap die past binnen de Nederlandse inzet om straffeloosheid tegen te gaan, gerechtigheid te krijgen voor slachtoffers van de meest ernstige misdrijven, en bij te dragen aan een duurzame politieke oplossing in Syrië. Dat kan alleen als de daders ter verantwoording worden geroepen.

De minister van Buitenlandse Zaken organiseerde op 23 september een evenement tijdens de ministeriële week van de AVVN over *Accountability for human rights violations by the Syrian Regime*, waarin de minister in ging op de aansprakelijkstelling van Syrië. De virtuele deelname van vele staten gaf aan hoezeer dit Nederlandse initiatief op steun van een groot deel van de internationale gemeenschap kan rekenen. Zij, en ook de EU en het IIIM, spraken hun expliciete steun uit voor de aansprakelijkstelling en betoogden unaniem dat dit een stap voorwaarts is op het *accountability*-dossier Syrië.

In maart 2021 heeft ook Canada aangekondigd Syrië aansprakelijk te stellen.

Minister Blok, vml. minister van Buitenlandse Zaken, bij het door Nederland georganiseerde evenement over Syrië tijdens de ministeriële week van de AVVN.

8. Mensenrechtenbenadering in Buitenlandse Handel en Ontwikkelingssamenwerking

Uitgelichte Resultaten

- Mensenrechtenbenadering in VN-ontwikkelingskader versterkt door inzet Nederland tijdens de *Quadrennial comprehensive policy review* en de gerelateerde resolutieonderhandelingen.
- Grondoorzaken gelieerd aan inclusief bestuur, toegang tot recht en verantwoordingsmechanismen zijn mede dankzij Nederland opgenomen in nieuwe fragiliteitsstrategie van Wereldbank.
- Aandacht voor geestelijke gezondheid en psychosociale zorg (MHPSS) opgenomen in het humanitaire VN-COVID-19-Actieplan.
- Herziening beleid op internationaal maatschappelijk verantwoord ondernemen bevordert implementatie van de *UN Guiding Principles on Business and Human Rights* (UNGP's) door het bedrijfsleven.

Inleiding

Het Nederlandse buitenlandse handel en ontwikkelings-samenwerkingsbeleid (BHOS) richt zich op het behalen van de 17 duurzame ontwikkelingsdoelen (*Sustainable Development Goals* of SDG's, ook wel Agenda 2030 genoemd) die nauw verbonden zijn aan de mensenrechten. Er is alle reden voor een samenhangende benadering van duurzame ontwikkeling en mensenrechten. De praktijk toont aan dat een dergelijke mensenrechtenbenadering van ontwikkelingssamenwerking tot duurzamere en effectieve ontwikkelingsresultaten leidt.[21] Het centrale Agenda 2030 adagium *leaving no one behind* wordt versterkt door binnen ontwikkelingsprogramma's mensen-rechtenprincipes als non-discriminatie, participatie en verantwoordingsplicht centraal te stellen. In BHOS-beleid worden dan ook zowel sociale, economische en culturele rechten, als burgerlijke en politieke rechten bevorderd. Bijzondere aandacht gaat hierbij uit naar gelijke sociaal-economische kansen voor uitgesloten en gemarginaliseerde groepen.

Mensenrechtenbenadering in VN-ontwikkelingstak en ontwikkelingsbanken

Nederland gebruikt zijn positie bij multilaterale ontwikke-lingsorganisaties om aan te dringen op een centrale rol van mensenrechten in ontwikkelingsprogramma's. Zo heeft Nederland tijdens de *Quadrennial Comprehensive Policy Review* (QCPR), waarin de resultaten van de VN -ontwikkelingspro gramma's worden geëvalueerd, bijgedragen aan een resolutie die VN-ontwikkelingsorganisaties helpt bij het toepassen van een mensenrechtenbenadering in hun werkzaamheden.

Daarnaast heeft Nederland in de hervormingsdiscussie van het VN-ontwikkelingssysteem sterk ingezet op een coherente benadering door de verschillende VN-organisaties in het adresseren van ongelijkheid: bij die benadering moet een mensenrechtenperspectief in de planning-cyclus en in de uitvoering centraal staan.

In de Mensenrechtenraad en de Derde Commissie van de AVVN steunt het Koninkrijk der Nederlanden, waar mogelijk met gelijkgezinde landen en in EU verband, resoluties die pleiten voor meer aandacht voor mensenrechten in de veiligheids- en ontwikkelingspijlers van de VN. In de *Universal Periodic Review* (UPR) van de Mensenrechtenraad legde Nederland in toenemende mate verbanden tussen mensenrechten en de SDG's. Verder ondersteunt Nederland in samenwerking met gelijkgezinde landen de OHCHR bij haar mandaat om mensenrechten in alle procedures en instrumenten van het VN-systeem te integreren. De Nederlandse bijdrage aan het OHCHR *core budget* komt bovendien ten goede aan de integratie van de mensenrech-tenbenadering in het werk van VN-landenteams.

[21] *The highest aspiration - a call to action for human rights* by António Guterres, United Nations Secretary-General on the occasion of the seventy-fifth anniversary of the United Nations, p.3.

Ook bij multilaterale ontwikkelingsbanken brengt Nederland de uitgangspunten van de mensenrechtenbenadering onder de aandacht. Zo riep Nederland bij de Voorjaars- en Jaarvergadering van de Wereldbank op tot steun voor de allerarmsten en inclusieve toegang tot zorg en sociale vangnetten in respons op de COVID-19 crisis. In een toespraak tijdens de Jaarvergadering op 16 oktober onderstreepte minister voor Buitenlandse Handel en Ontwikkelingssamenwerking het belang van sterke verantwoordingsmechanismen in het werk van de Wereldbank.

In februari 2020 presenteerde de Wereldbank, na zorgvuldige consultaties met het maatschappelijk middenveld, een fragiliteitsstrategie waarbij Nederland een faciliterende rol speelde. De strategie noopt de Wereldbank in fragiele en (post)conflictgebieden de grondoorzaken aan te pakken, onder andere op het terrein van bestuur, recht en inclusiviteit.

Nederland heeft zich daarnaast ingezet voor een sterker mandaat van het Inspectiepanel, het verantwoordingsmechanisme van de Wereldbank. Na drie jaar van onderhandelingen is besloten tot een uitbreiding van het mandaat met onder andere een onafhankelijke bemiddelingsoptie voor getroffen partijen. Tenslotte draagt Nederland financieel en met *knowhow* bij aan een verdergaande integratie van een mensenrechtenbenadering in beleid en ontwikkelingswerk van de Wereldbank.

Bescherming van rechten van kwetsbare groepen

Een mensenrechtenbenadering prioriteert *per definitie* kwetsbare en gemarginaliseerde groepen. Zo ondervinden gedwongen ontheemden en migranten aanzienlijke problemen bij de toegang tot mensenrechten. Nederland beschouwt de opvang van vluchtelingen als een mondiaal collectief goed en benadert situaties van langdurige ontheemding vanuit een mensenrechtenbenadering. Nederland verstrekte dan ook zowel niet-geoormerkte humanitaire financiering als specifieke multilaterale financiering om hun recht op bescherming, onderwijs en toegang tot bestaansmiddelen te waarborgen. Nederland werkt hierbij samen met regeringen van opvanglanden en gemandateerde internationale organisaties om de bescherming van de mensenrechten van deze bijzonder kwetsbare bevolkingsgroepen te beschermen.

Nederland heeft zich ook ingezet om de rechten van arbeiders, in het bijzonder arbeidsmigranten, in Qatar te verbeteren. De Kamer is hierover geïnformeerd in de Kamerbrief van de minister van Buitenlandse Zaken en de minister voor Medische Zorg en Sport met betrekking tot de uitvoering van motie-Servaes c.s. (Kamerstuk 33 750 V, nr.28, van 13 oktober 2020). De Qatarese overheid heeft verschillende hervormingen doorgevoerd om de situatie van arbeidsmigranten te verbeteren. Het succes hiervan staat of valt voornamelijk met de uitwerking, implementatie en handhaving. Nederland heeft zich ook in 2020 met regelmaat uitgelaten over de positie van arbeiders en arbeidsmigranten in Qatar, en draagt doormiddel van verschillende projecten bij aan de implementatie van arbeidshervormingen.
Toegang tot recht is eveneens een kernelement van een mensenrechtenbenadering. Immers, rechten hebben enkel betekenis indien zij kunnen worden afgedwongen. Om die reden ontwikkelde Nederland in navolging van de 2019 *The Hague Declaration on Access to Justice for All* een *Access to Justice*-strategie over toegang tot recht uitgaande van de noden, behoeften en rechten van met name achtergestelde groepen in de Sahel en Oost-Afrika. De programma's verbeteren strafrechtsystemen en toegang tot recht voor slachtoffers van gender-gerelateerd geweld. De programma's richten zich ook op het ontwikkelen van *one-stop centers*, het steunen van juridische medewerkers, en het betrekken van slachtoffers van grootschalige mensenrechtenschendingen in *transitional justice* mechanismen. Nederland ondersteunt via *the International Center for Transitional Justice* (ICTJ), *Impunity Watch*, UNDP en andere partnerorganisaties een groot aantal initiatieven gericht op *transitional justice*. Hierbij staan de rechten van slachtoffers van conflicten centraal. In Oeganda heeft ICTJ bijvoorbeeld bijgedragen aan de erkenning van rechten van in oorlog geboren kinderen die vaak – met alle gevolgen van dien - geen identiteitsbewijs hebben.

Een mensenrechtenbenadering kan ook duurzaamheid bevorderen. Inheemse volkeren en lokale gemeenschappen die voor hun bestaan afhankelijk zijn van tropische bossen hebben groot belang bij de instandhouding van deze bossen. Recht op betekenisvolle participatie bij besluitvorming rondom bosbeheer is hierbij essentieel. Een van de strategische partnerschappen van het ministerie van Buitenlandse Zaken, de *Green Livelihoods Alliance* (GLA), zet dan ook in op het ondersteunen van deze lokale gemeenschappen. In de verschillende landenprogramma's steunt de GLA de bescherming en het duurzaam beheer van in totaal 11,5 miljoen hectare boslandschappen. Dat is meer dan twee keer de oppervlakte van Nederland. In Ghana heeft de *Forestry Commission* mede dankzij inzet van de GLA geaccepteerd dat niet-overheidsactoren illegale houtkap- en mijnbouwactiviteiten officieel kunnen melden. Daarnaast maken GLA-partners zich samen met andere maatschappelijke organisaties hard voor het behoud en de aanplant van bomen buiten bestaand bos. In de Filipijnen hebben GLA-partners bijgedragen aan een wetsvoorstel dat *Indigenous and Community Conserved Areas (ICCA's)* ondersteunt. Na goedkeuring door het Filipijnse congres zou dit de eerste wet ter wereld zijn die de rol van inheemse gemeenschappen in het behoud en beheer van ICCA's erkent. In Bolivia ondersteunen GLA-partners juridische bijstand voor inheemse organisaties. Ook wordt hun kennis van rechten vergroot en lobbycapaciteit versterkt om bossen te redden van oprukkende mijnbouw, *agrocommodities* en dammen.

Nederland acht het van groot belang dat de snelgroeiende groep jongeren in de BHOS-focusregio's perspectief krijgt op een toekomst met werk, onderwijs, gelijke kansen en veiligheid. Daarbij investeert Nederland niet alleen in de genoemde sectoren maar versterkt het ook de participatieve rechten van jongeren. In november organiseerde Nederland daartoe het *Youth at Heart virtual forum (VF)* om de internationale beweging van stakeholders die in perspectieven van jongeren investeren een duw in de rug te geven. Betekenisvolle jongerenparticipatie vormde een van de centrale thema's. Het event, virtueel bijgewoond door meer dan 1000 deelnemers uit 100+ landen, bracht jonge leiders, jeugdorganisaties, regeringsvertegenwoordigers en andere relevante partijen bijeen. Het forum culmineerde in de presentatie van door jongeren ontwikkelde principes. Deze principes zijn het resultaat van door jongeren uitgevoerd onderzoek en geven de ideeën weer van jonge mensen over onderwijs, werk en participatie – en hoe de internationale gemeenschap kan beantwoorden aan hun specifieke kansen en uitdagingen. Meerdere internationale besluitvormers van hoog niveau gaven aan dat zij de perspectieven en stem van jongeren mee zullen nemen in hun werk.

Openingssessie van het Youth at Heart Virtual Forum op 2 november 2020. Van links naar rechts: minister Kaag, (vml. minister voor Buitenlandse Handel en Ontwikkelingssamenwerking en gastvrouw van de conferentie), Hajar Yagkoubi (voormalig jongerenvertegenwoordiger naar de Verenigde Naties en presentator), Rocky Hehakaija (directeur stichting Favela Street), Ikenna Azuike (presentator).

Toegang tot MHPSS

In 2020 heeft Nederland zich sterk ingezet voor integratie van geestelijke gezondheid en psychosociale zorg (MHPSS) in crisisrespons en in de COVID-19 respons wereldwijd, zoals in het humanitaire COVID-19-actieplan van de VN. Dit beleid is gebaseerd op het recht van eenieder op een zo goed mogelijke lichamelijke en geestelijke gezondheid dat in internationale mensenrechtenverdragen zoals het Internationaal Verdrag inzake economische, sociale en culturele rechten (IVESCR) is opgenomen. Aandacht voor ernstige psychosociale gevolgen van (maatregelen tegen) de COVID-19-pandemie is van groot belang voor de weerbaarheid van getroffen gemeenschappen. MHPSS kan mensen helpen een gevoel van eigenwaarde, perspectief en greep op het eigen bestaan terug te krijgen.

Op aandringen van Nederland en met Nederlandse steun hebben het Rode Kruis, de Rode Halve Maanbeweging en humanitaire VN-organisaties in 2020 gewerkt aan structurele inbedding van MHPSS in noodhulp.

Met bijdrage en steun van Nederland kon UNICEF in 2020 het ministerie van Sport en Jeugd (MOSY) en het ministerie van Volksgezondheid en Medisch Onderwijs (MOHME) in Iran ondersteunen om hulp op afstand te bieden voor kwetsbare adolescenten, jongeren en ouders in reactie op de COVID-19-crisis. Met steun van UNICEF kregen ongeveer 126 psychologen, maatschappelijk werkers en counselors uit 31 provincies 18 uur onlinetrainingen en klinische supervisies over ReSPCT (*Remote Stepped Psychosocial Care and Support*) om tijdens de COVID-19-pandemie psychosociale zorg en ondersteuning op afstand te verlenen aan kwetsbare

adolescenten, jongeren en hun ouders. Tot nu toe hebben ongeveer 624 adolescenten, jongeren en ouders uit 31 provincies de ReSPCT-diensten ontvangen via *telecounseling*.

Recht op drinkwater, sanitaire voorzieningen en hygiënische omstandigheden (WASH)

Het recht op drinkwater, sanitaire voorzieningen en hygiënische omstandigheden is een voorwaarde om gezond en in menselijke waardigheid te leven. De uitbraak van COVID-19 heeft het belang van WASH opnieuw duidelijk gemaakt: handenwassen met zeep blijkt een goedkope manier om de verspreiding van het virus tegen te gaan. Met Nederlandse middelen ondersteunt UNICEF overheden in acht landen in voornamelijk de Sahel en de Hoorn van Afrika bij de coördinatie van de COVID-19-respons. Daarbij staan promotie van hygiëne en toegang tot het recht op WASH in gezondheidscentra en scholen om besmetting te voorkomen centraal.

Om 10 miljoen mensen toegang tot het recht op water te geven, zet Nederland met het Waterworx-programma in op verbetering van drinkwaterbedrijven in Afrika, Azië en Zuid-Amerika in samenwerking met de Nederlandse drinkwaterbedrijven.

Mensen met een beperking hebben het extra moeilijk om hun recht op WASH uit te oefenen. UNICEF en de *Water Supply and Sanitation Collaborative Council* (WSSCC) hebben ervoor gezorgd dat mensen met een lichamelijke, gezichts- of verstandelijke beperking in landen als Benin, Togo, Mozambique, Jordanië, Irak en Cambodja toegang kregen tot aangepaste faciliteiten, dat hun stem werd gehoord en dat zij betekenisvol konden bijdragen aan besluitvorming. Overheden zijn getraind om aan de behoeften van mensen met een beperking te voldoen. UNICEF heeft in de instructies voor *Menstrual Health and Hygiene* (MHH) geadviseerd over de inrichting van inclusieve MHH-faciliteiten voor gehandicapte meisjes.

Mensenrechten in buitenlandse handel

Het Koninkrijk der Nederlanden wil mensenrechtenschendingen bij de export van *dual-use* goederen voorkomen. Een vergunning is nodig indien het risico bestaat dat de goederen bijdragen aan mensenrechtenschendingen. Voor een vergunning kan een *internal compliance programme* worden geëist. Hierin staat welke inspanningen een bedrijf onderneemt om deze risico's te minimaliseren. Mede door druk vanuit Nederland, andere EU-lidstaten en het Europees Parlement werden mensenrechtenrisico's rond *cybersurveillance* ook opgenomen in de herziene *dual-use*-verordening. Dat betekent dat Europese bedrijven een vergunning voor *cybersurveillance* programmatuur moeten aanvragen indien zij willen exporteren naar landen buiten de EU. Naar verwachting zal dit na de zomer van 2021 officieel in werking treden.

Nederland zet ook exportkredietverzekeringen (EKV) in om mensenrechten te bevorderen. Een goed voorbeeld is de EKV voor de oprichting van vier Agrarische trainingscentra in Ivoorkust door exporteur Green-2000. Op basis van de beleidsverklaring Mensenrechten, die *Atradius Dutch State Business* (ADSB) hanteert bij de beoordeling van EKV-gerelateerde projecten, en dankzij de inspanningen van ADSB en de exporteur, zijn afspraken ten behoeve van bescherming van mensenrechten gemaakt. Ten eerste worden informele landgebruikers bij mogelijke verliezen van inkomen door dit project volledig gecompenseerd. Ten tweede worden omwonenden op uitgebreide wijze geconsulteerd. Ten derde worden de gevolgen van wateronttrekking door het project in kaart gebracht en mitigerende maatregelen getroffen om de effecten op andere gebruikers van dit water te minimaliseren. Tot slot spant het project zich in om overmatige leningen aan boeren te voorkomen.

Ook de EU zet in op de bevordering van mensenrechten op het gebied van handelspolitiek. Nederland nam het voortouw in onderhandelingen om mensenrechten een sterke rol te laten spelen in bijvoorbeeld het Algemeen Preferentieel Stelsel (APS). Dit is het conditioneel handelsstelsel waarmee de EU tariefpreferenties verleent aan ontwikkelingslanden. In geval van ernstige en systematische schendingen op het gebied van arbeidsrechten en mensenrechten kan de EU handelsvoordelen (tijdelijk) intrekken.
Zo heeft de EU op 12 augustus 2020 tijdelijk een deel van de tariefpreferenties voor Cambodja ingetrokken vanwege serieuze en systematische schendingen op het gebied van civiele en politieke rechten. Voor de negen landen die onder GSP+ (*Generalised Scheme of Preferences Plus*) vallen binnen het APS, monitort de Commissie ook de implementatie van een 27-tal conventies op het gebied van arbeidsrechten, mensenrechten, milieu en goed bestuur. Vanwege COVID-19 is het voor de Commissie echter niet mogelijk geweest om fysieke monitoringmissies te organiseren.
In handelsakkoorden zet de EU in op afspraken over arbeidsrechten. Op 1 augustus 2020 trad het handelsakkoord tussen de EU en Vietnam in werking. Voorafgaand aan goedkeuring heeft de EU Vietnam opgeroepen om de fundamentele ILO-conventies te ratificeren. Vietnam heeft in juni 2019 ILO-conventie 98 over vakbondsrechten geratificeerd en in juni 2020 ILO-conventie 105 over dwangarbeid. Nederland heeft bij de instemming van de sluiting van het handelsakkoord conform motie-Alkaya (Kamerstuk 21 501-02, nr. 2125) in een tweetal stemverklaringen het belang onderstreept van de ratificatie en implementatie van de twee resterende fundamentele ILO-conventies (nummer 87 en nummer 105). Daarbij heeft Nederland aangegeven dat indien Vietnam onvoldoende actie onderneemt om de twee resterende fundamentele ILO-conventies volgens het aangegeven tijdpad te ratificeren en te implementeren, Nederland de Commissie zal oproepen om alle opties te onderzoeken die nodig zijn om dit te adresseren, inclusief geschillenbeslechting.

Internationaal maatschappelijk verantwoord ondernemen (IMVO)

In lijn met het regeerakkoord *Vertrouwen in de toekomst* is het beleid op het gebied van internationaal maatschappelijk verantwoord ondernemen geëvalueerd en herzien. Het kabinet heeft op 16 oktober 2020 besloten in te zetten op een mix van elkaar versterkende maatregelen ter bevordering van de implementatie van de OESO-richtlijnen voor Multinationale Ondernemingen en de *UN Guiding Principles on Business and Human Rights* (UNGP's) door het bedrijfsleven. Uw Kamer is op 11 februari 2021 geïnformeerd over de voortgang van de uitvoering van de doordachte beleidsmix (Kamerstuk 26485, nr. 337). Kernelement van de nieuwe mix is een brede, gepaste zorgvuldigheidsverplichting, die bij voorkeur op Europees niveau wordt ingevoerd, gericht op verduurzaming van waardeketens en verbetering van arbeidsomstandigheden van werknemers in de waardeketens. Een Europese aanpak zorgt voor een grotere impact in de keten en borgt een gelijk speelveld voor bedrijven.

Eurocommissaris Reynders (Justitie en Consumentenzaken) kondigde in april 2020 aan een wetgevend initiatief te zullen ontwikkelen op het gebied van duurzaam ondernemingsbestuur, waar gepaste zorgvuldigheid (*due diligence*) onderdeel van uitmaakt. Nederland zet maximaal in op het beïnvloeden van de ontwikkelingen om een Europese brede *due diligence* verplichting te realiseren, bijvoorbeeld via een *non-paper*, dat verspreid is onder betrokkenen bij de Commissie, het Europees Parlement en de lidstaten. Nederland heeft ook een actieve rol gespeeld in de totstandkoming van raadsconclusies over mensenrechten en fatsoenlijk werk in mondiale waardeketens, aangenomen in december 2020.[22] Lidstaten roepen de Commissie op tot het presenteren van een wetgevend voorstel op *due diligence* en tot het uitbrengen van een EU IMVO Actieplan in 2021.

Ook op mondiaal niveau wordt gesproken over bindende mogelijkheden om misstanden door of met betrokkenheid van bedrijven tegen te gaan en om goede toegang tot herstel te bieden voor slachtoffers wanneer zich schendingen voordoen. Nederland blijft openstaan voor gesprekken over een juridisch bindend instrument op mondiaal niveau, maar benadrukt hierbij dat een dergelijk instrument: geschikt moet zijn voor het na te streven doel, effectief moet kunnen worden geïmplementeerd en gehandhaafd, en op voldoende draagvlak moet kunnen rekenen. In lijn met de motie-Alkaya-Diks (Kamerstuk 35 300 XVII, nr. 35) is Nederland in 2020 via haar diplomatieke posten in gesprek gegaan met landen die momenteel niet aan het onderhandelingsproces deelnemen om hun deelname te stimuleren. Vooralsnog lijkt er geen beweging zichtbaar richting een breder draagvlak voor het verdrag onder gelijkgezinde landen die nu nog niet deelnemen. In Nederland werd invulling gegeven aan mensenrechten en bedrijfsleven in meer dan 10 convenanten voor internationaal maatschappelijk ondernemen (IMVO-convenanten). De IMVO-convenanten worden per sector afgesloten en daarbinnen zijn bedrijven samen met de overheid, vakbonden en maatschappelijke organisaties aan de slag om missstanden te voorkomen.

Daarnaast zijn twee nieuwe initiatieven gestart. In september werd officieel het nieuwe *Dutch Initiative on Sustainable Cacao* (DISCO) gelanceerd. Nederland gaat samen met de cacaosector in gesprek met de EU en productielanden om alle vormen van kinderarbeid in de sector te beëindigen. Ook wil Nederland cacaoboerenfamilies in staat stellen een leefbaar inkomen te verdienen en een einde te maken aan cacaogerelateerde ontbossing en bosdegradatie. De partijen - bestaande uit cacaohandelaren, cacaoverwerkers, cacaomerken, supermarkten, overheid, financiële instellingen, keurmerken en het maatschappelijk middenveld - hebben bovenstaande doelstelling vastgesteld voor alle geïmporteerde cacao in Nederland. Dat betreft 1,4 miljoen ton cacao ofwel 20% van de wereldhandel.

In 2020 is de implementatie van twee grote kinderarbeid programma's, van de Alliantie tegen Kinderarbeid en de ILO, gestart. Nederland heeft zich als eerste Westerse land aangemeld als zgn. *pathfinder country* (gidsland) bij de ILO-Alliantie 8.7. De Alliantie 8.7 is een internationaal platform met 236 multistakeholder partners dat in 2017 is opgericht om actie op het uitbannen van kinderarbeid en dwangarbeid te versnellen. Door samen met bedrijfsleven, brancheorganisaties, werkgeversorganisaties, vakbonden en NGO's specifieke thema's uit te diepen geeft Nederland concrete invulling aan de verantwoordelijkheid van het bedrijfsleven om mensenrechten te respecteren.

[22] Conclusies van de Raad van Europa over mensenrechten en fatsoenlijk werk in mondiale toeleveringsketens d.d. 2 december 2020 (13512/1/20 REV 1)

Ambassade Dhaka wil meer kansen voor vrouwen in de textielindustrie in Bangladesh 'Mijn leven is veranderd door de opleiding die ik via de Internationale Arbeidsorganisatie (ILO) heb kunnen volgen. Ik heb de kans gekregen om mezelf te ontwikkelen en mijn zelfvertrouwen is enorm gegroeid.' De net tot supervisor gepromoveerde Akhlima toont aan dat vrouwen die werken in de textielindustrie in Bangladesh, steeds meer kansen krijgen. Dat is mede te danken aan Ambassade Dhaka dat het ILO-project steunt dat vrouwen helpt carrière te maken.

9. Vrede, Veiligheid en Mensenrechten

Uitgelichte Resultaten

- Belang MHPSS bij conflictpreventie en vredesopbouw benoemd in *Report on Peacebuilding and Sustaining Peace* van SGVN dankzij Nederlandse inzet bij 2020 VN *Peacebuilding Architecture Review.*
- Nederland verkozen als lid *Peacebuilding Commission* van VN in 2021-2022.
- Aandacht versterking en effectieve implementatie preventiemandaat van Mensenrechtenraad.

Inleiding

Het Nederlandse mensenrechtenbeleid kan niet los worden gezien van de Nederlandse veiligheidsstrategie. Veiligheid betreft niet alleen een afwezigheid van (gewapend) conflict, het betreft ook een mensgerichte benadering van veiligheid waarbij de belangen van burgers, duurzame en inclusieve vredesopbouw en het beschermen van mensenrechten centraal staan.

De fysieke en geestelijke integriteit van mensen is een essentieel recht, en Nederland draagt hier actief aan bij door middel van een inzet gericht op bescherming van de burgerbevolking, duurzame vredesopbouw en conflictpreventie.

Beschermen van de burgerbevolking

Ook in 2020 bleef de bescherming van de burgerbevolking in gewapend conflict een prioritair onderwerp voor Nederland. In VN-kader blijft Nederland pleiten voor de centrale rol van betere bescherming van de burgerbevolking in mandaten van vredesmissies en het belang van verantwoording en verantwoordingsmechanismen bij schendingen van het internationaal recht, waarbij een slachtoffergerichte benadering leidend is.

Bilateraal zet Nederland zich in voor bescherming van burgers in conflictgebieden via partnerschappen met het maatschappelijk middenveld. Deze grote, meerjarige partnerschappen met PAX en het *Centre for Civilians in Conflict* worden gefinancierd vanuit het Stabiliteitsfonds en hebben als doel de effectiviteit van vredesmissies en veiligheidsautoriteiten in de bescherming van de bevolking te vergroten.

PAX en CIVIC doen onder meer onderzoek naar de perceptie van burgers op veiligheid en bescherming, geven training aan veiligheidsactoren, en lobbyen bij multilaterale instellingen zoals de VN, EU en de NAVO voor beter beleid op het gebied van bescherming van de burgerbevolking. In december 2020 organiseerde PAX de driedaagse online-conferentie *Protection of Civilians*. De conferentie bracht onderzoekers, uitvoerders, en burgers die in conflictsituaties leven bij elkaar en vormde een platform voor het delen van kennis en ervaringen ten behoeve van de verbetering van de bescherming van burgers wereldwijd.
Daarnaast is Nederland in 2020 een strategisch partnerschap gestart met de Geneva Centre for Security Sector Governance, gericht op het verbeteren van de veiligheid van burgers door het trainen van politie om mensenrechten en gendergerelateerd geweld te voorkomen, het versterken van civiel toezicht op veiligheidsdiensten door media en mensenrechtenorganisaties, en door het faciliteren van dialoog tussen lokale gemeenschappen, nationale en internationale veiligheidsactoren.

Tenslotte zet Nederland zich in voor een mijnvrije wereld zodat burgers minder risico's lopen. In 2020 werden door Nederland in dertien landen projecten gefinancierd gericht op het onderzoeken en ontruimen van landmijngebieden, het ontmantelen en vernietigen van mijnen, steun voor slachtoffers en hun families, en risicovoorlichting.
Nederland heeft eind 2020 tevens het voorzitterschap van het Ottawaverdrag overgenomen. Dit verdrag is gericht op het uitbannen van antipersoneelsmijnen en hulp aan slachtoffers van landmijnen.

Vrouwen in Zuid-Soedan leren ontmijnen. In 2020 werkte Nederland samen met partners MAG, DCA en DDG die mijnen ruimden en slachtoffers hielpen hun leven weer op te pakken. Zo worden gebieden weer leefbaar gemaakt voor burgers. Foto: MAG.

Duurzame vredesopbouw

Nederland bleef zich in 2020 inzetten voor de bewerkstelliging van duurzame vrede en het bevorderen van stabiliteit. Dit omvat het inclusiever maken van vredesprocessen, het versterken van instituties, accountability en *Rule of Law*, het stimuleren van deelname van jongeren en vrouwen aan politieke besluitvorming en het aanzetten tot sterkere financiering van vredesopbouw-initiatieven binnen de VN.

In 2020 heeft Nederland de vijfjaarlijkse *Peace Building Architecture Review* van de VN aangegrepen om met behulp van een interdisciplinaire taakgroep van experts de VN te stimuleren op structurele basis psychosociale factoren mee te nemen in probleemanalyses en programmering bij vredesopbouw. Systematische integratie van geestelijke gezondheid en psychosociale steun (*Mental Health and Psychosocial Support*, MHPSS) in vredesopbouw is onderdeel van een effectieve, mensgerichte benadering. Deze inspanningen hebben – voor het eerst – geleid tot opname van een voornemen meer aandacht te besteden aan MHPSS in het in 2020 gepubliceerde rapport van de Secretaris-Generaal van de VN over *Peacebuilding and Sustaining Peace*. Verder heeft Nederland de bijdrage aan het *Peacebuilding Fund* van de VN verhoogd met EUR 5 miljoen en is ook in dat kader structureel aandacht gevraagd voor MHPSS.

In 2020 stelde Nederland zich met succes kandidaat voor het lidmaatschap van de *Peacebuilding Commission* van de VN in 2021-2022. Lidmaatschap van dit VN-forum, waar 31 landen vertegenwoordigd zijn en waar vredesopbouw in (post) conflictgebieden centraal staat, stelt Nederland in staat op hoog niveau bij te dragen aan duurzame stabiliteit en vrede in (post)conflictlanden met systematische aandacht voor onderwerpen die geworteld zijn in het DNA van het Nederlandse buitenlands beleid, zoals het belang van constructief multilateralisme, het adresseren van de grondoorzaken van conflict (waaronder ongelijkheid, tekortkomingen in de rechtstaat en mensenrechtenschendingen) en het opkomen voor de belangen van de meest kwetsbare groepen in fragiele contexten.

Ook bleef Nederland in 2020 het belang van verbeterde samenwerking tussen de VN, de EU, Internationale Financiële Instellingen en andere partners benadrukken. Een van de prioritaire gebieden voor versterkte samenwerking betreft vredesopbouw en conflictpreventie in fragiele en conflictlanden – onder andere via de nieuwe fragiliteitsstrategie van de Wereldbank en via het VN *Peacebuilding Fund*, waarbinnen samenwerking tussen (VN)-organisaties op het gebied van vredesopbouw een vereiste is.

In 2019 en 2020 heeft de organisatie voor internationale samenwerking van de Vereniging van Nederlandse Gemeenten trainingen gegeven over onderwerpen als genderbewustzijn en lokaal bestuur. Ook ondersteunde Nederland inclusieve vredesprocessen, bijvoorbeeld door bij te dragen aan het werk van de *Mediation Support Unit* van het VN-Departement voor Politieke en Vredesopbouwzaken. Met de Clingendael *Mediation Facility* zijn bemiddelaars en onderhandelaars opgeleid om wereldwijd een constructieve rol te spelen in vredesprocessen.

Conflictpreventie

Conflictpreventie is een van de speerpunten van de Nederlandse inzet tijdens het lidmaatschap van de VN-Mensenrechtenraad in 2020-2022. In het kader van *reach out and respond* werkt Nederland proactief samen met andere landen aan verdere concretisering van de conflictpreventie-agenda, met een focus op het voorkomen van (herhalende) conflicten.

De minister van Buitenlandse Zaken benadrukte de vitale rol van de VN-Mensenrechtenraad ter voorkoming van conflicten in zijn speech tijdens een *high level side-event* op 24 februari 2020 over het versterken van het preventiemandaat van de VN Mensenrechtenraad. In deze door Nederland, in samenwerking met Rwanda en Fiji, georganiseerde bijeenkomst sprak ook de Hoge Commissaris voor de Mensenrechten van de VN, Michelle Bachelet, zich uit voor een verdere implementatie van het preventiemandaat van de Mensenrechtenraad. Het preventiemandaat stelt de VN-Mensenrechtenraad in staat een cruciale rol te spelen bij situaties die tot een conflict hebben geleid of mogelijk verder kunnen escaleren. De minister van Buitenlandse Zaken ging tijdens zijn speech in op het belang van de internationale gemeenschap bij zowel het voorkomen als adresseren van mensenrechtenschendingen.

Nederland heeft actief deelgenomen aan de onderhandelingen over de door de VN Mensenrechtenraad aangenomen resolutie, *The contribution of the Human Rights Council to the prevention of human rights violations*.[23] De resolutie biedt relevante instrumenten om conflicten te voorkomen en conflicten tegen te gaan. Naast het EU-statement heeft het Koninkrijk der Nederlanden een eigen verklaring uitgebracht. Daarin onderstreepte Nederland het belang van multilateralisme bij het voorkomen van mensenrechtenschendingen en hoe de COVID-19 pandemie leidt tot een toename van ongelijkheid.

In 2020 organiseerde Nederland in samenwerking met Duitsland het *Early Warning Early Action (EWEA)* Forum van de EU, waarmee Nederland heeft bijdragen aan internationale samenwerking en kennisdeling op het gebied van innovatie voor vrede en veiligheid. Binnen dit forum wordt in Europees verband gewerkt aan het ontwikkelen van een geïntegreerde benadering op het gebied van conflictpreventie. Ook organiseerde Nederland in 2020 de *Data for Peace and Security Conference*. Tijdens deze conferentie werd onderstreept dat *Big Data* veelvuldig wordt gebruikt in het vroegtijdig herkennen van een conflict. De Interdepartementale Werkgroep *EWEA* werkt aan het in kaart brengen van conflicten die mogelijk kunnen escaleren. De Werkgroep stelt onder andere conflictanalyses op en onderzoekt handelingsperspectieven om mogelijke escalatie of destabilisatie te mitigeren.

Nederlandse steun aan het *Centre for Humanitarian Dialogue* (CHD), een van de partnerorganisaties waarmee Nederland bijdraagt aan conflictbemiddeling, leidde in 2020 tot concrete resultaten. Na verschillende conflictbemiddelingsinspanningen van het CHD werd in 2020 een nieuw vredesakkoord getekend door de Fulani en de Dogongemeenschappen in Mali. Het akkoord spitst zich toe op het behoud van mensenrechten, zoals het recht zich vrijelijk te verplaatsen en respect voor andermans geloof.

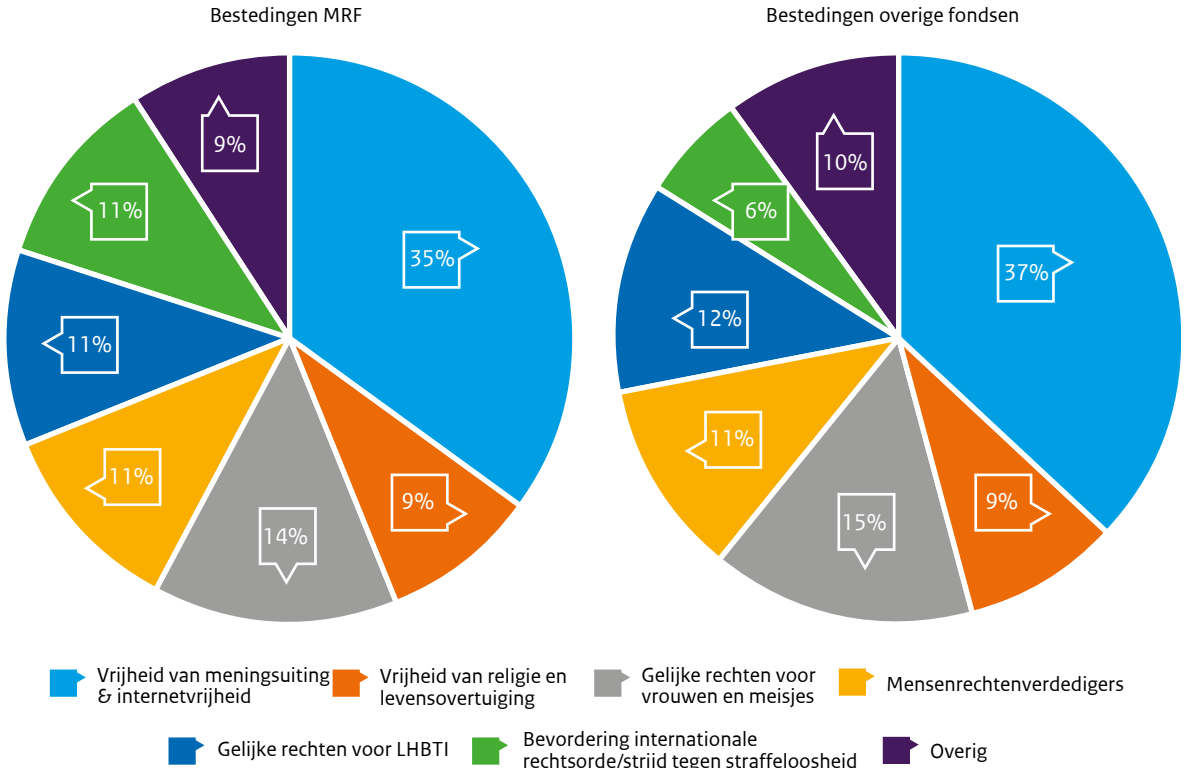
In de EU en de VN heeft Nederland in 2020 opnieuw opgeroepen tot het operationaliseren van het *Responsibility to Protect* (R2P) beginsel. Dit beginsel omvat de inzet op het voorkomen van genocides, etnische zuivering, misdaden tegen de menselijkheid en oorlogsmisdaden. Nederland behield zijn rol als covoorzitter, samen met Rwanda, van de *Group of Friends of the Responsibility of Protect* in Genève. Ten slotte heeft Nederland in 2020 financiële ondersteuning voortgezet aan het *Global Centre for the Responsibility to Protect* en het *Auschwitz Institute for Peace and Reconciliation*.

[23] https://undocs.org/A/HRC/45/L.32

Financiële bijlagen: Overzicht uitgaven per thema

1. Overzicht uitgaven Mensenrechtenfonds (MRF) per thema: bestedingen MRF 2020
2. Overzicht uitgaven overige fondsen per thema: bestedingen overige fondsen 2020

De financiële bijlage verstrekt een overzicht van projecten van het ministerie van Buitenlandse Zaken met als specifieke doelstelling het beschermen en/of bevorderen van mensenrechten uit het Mensenrechtenfonds en een aantal andere fondsen, waaronder de SBE Internationale Rechtsorde, Shiraka, Matra en Publieksdiplomatie.
Teneinde doublures te voorkomen is besloten dit jaar geen projecten in de financiële bijdrage op te nemen die zijn gefinancierd door de TaskForce Vrouwen en Gendergelijkheid. Een overzicht van alle projecten inclusief de uitgaven is terug te vinden in de OS Resultatenrapportage op www.osresultaten.nl onder het thema Vrouwenrechten en Gendergelijkheid.

1 Overzicht uitgaven per thema Mensenrechtenfonds (MRF) per thema

Totaal Mensenrechtenfonds

Thema	Uitgaven in Euro's	Aantal projecten
Vrijheid van meningsuiting & internetvrijheid	18.601.684	131
Vrijheid van religie en levensovertuiging	4.583.726	38
Gelijke rechten voor vrouwen en meisjes	7.813.139	126
Mensenrechtenverdedigers	5.856.863	62
Gelijke rechten voor LHBTI's	6.052.388	62
Bevordering internationale rechtsorde / Strijd tegen straffeloosheid	3.081.880	37
Overig		
• Mensenrechten algemeen	3.608.491	27
• Mensenrechten en bedrijfsleven	587.695	19
• Ernstigste schendingen	207.675	5
• Overig	541.866	30
TOTAAL	**€ 50.935.406**	**537**

Thema: Vrijheid van meningsuiting & internetvrijheid

Post, land/regio	Project heeft betrekking op land/regio	Project/activiteit	Uitgaven in Euro's
Abuja, Nigeria	Nigeria	Media Narratives on Conflict and Humanitarian Crises in Nigeria	37.915
Abuja, Nigeria	Nigeria	Creating Safe Spaces for Freedom of Expression Online	406.394
Accra, Ghana	Ghana, Liberia en Sierra Leone	Promoting Media Freedom and Safety of Journalists	180.695
Algiers, Algerije	Algerije	Vertrouwelijk	13.675
Amman, Jordanië	Jordanië	Internet Freedom in Jordan	13.212
Amman, Jordanië	Jordanië	Increased Access to Information on Human Rights through Media in Jordan	37.917
Amman, Jordanië	Jordanië	Exploring Equality and Human Rights with Podcasts in Jordan	166.540
Amman, Jordanië	Jordanië	Digital Rights: Improving Human Rights Online in Jordan	146.082
Amman, Jordanië	Jordanië	ARIJ Investigative Incubator: Support to Investigative Journalists in Jordan	127.723

Post, land/regio	Project heeft betrekking op land/regio	Project/activiteit	Uitgaven in Euro's
Amman, Jordanië	Jordanië	Out of the Margins: Strengthening Independent Multimedia Journalism from Across Jordan	192.984
Ankara, Turkije	Turkije	Diverse projecten vertrouwelijk	127.468
Bagdad, Irak	Irak	World Press Photo	8.735
Bangkok, Thailand	Thailand	World Press Photo	2.374
Bangkok, Thailand	Cambodja	Voice for Freedom of Expression and Freedom Online	40.248
Bangkok, Thailand	Thailand	World Press Freedom Day Event	3.302
Beiroet, Libanon	Libanon	Amplifying Diverse Voices in Lebanon	149.258
Belgrado, Servië	Servië	I for Integrity - Documentaries Film Festival on Investigative Journalism	9.254
Belgrado, Servië	Servië	Responsible Online - For Hate-Free Internet	20.070
Boedapest, Hongarije	Hongarije	Voices of Ferencváros - Strengthening the Civil Public Sphere in the 9th District	3.000
Boedapest, Hongarije	Hongarije	Slippery Slope - Developments in the Hungarian Media Landscape	6.000
Boedapest, Hongarije	Hongarije	Freedom to Express - EU Values and Rule of Law	6.000
Boedapest, Hongarije	Hongarije	Independent Journalism in Kecskemét and Bács-Kiskun	5.000
Boekarest, Roemenië	Moldavië	Roma Awareness Foundation - Romana Patrin FM Radio	7.531
Boekarest, Roemenië	Moldavië	Online Russian Language News Platform Newsmaker	14.072
Boekarest, Roemenië	Moldavië	Boosting Support to Russian Language Independent Media and Media Literacy Efforts	151.374
Boekarest, Roemenië	Moldavië	Support of Freedom of Speech, Independent Press and Opinion Pluralism	2.000
Boekarest, Roemenië	Moldavië	Providing an Independent Source of Information and Promoting Human Rights Values by Widening TV8 Audience	70.300
Boekarest, Roemenië	Moldavië	Promoting Social Cohesion by Language Study	26.860
Boekarest, Roemenië	Roemenië	World Press Photo	18.000
Boekarest, Roemenië	Moldavië	World Press Photo	13.750
Boekarest, Roemenië	Roemenië	Romanians' Right to Know; Combating Fake News	17.000
Boekarest, Roemenië	Roemenië	Last Week in Desinformation Tonight - Combating Fake News during Covid-19	20.500
Bogotá, Colombia	Colombia	Strengthening Innovation and Research on Freedom of Expression	5.621
Bogotá, Colombia	Colombia	League Against Silence - Combating Media Self-Censorship	141.144
Brasília, Brazilië	Brazilië	Promoting the Safety of Popular Communicators in the Fight for their Rights	23.616
Brasília, Brazilië	Brazilië	Resumption of Civic Space: Monitoring Restrictions to Civic Space	27.782
Brasília, Brazilië	Brazilië	Building a National Protection Network for Journalists and Communicators	29.520
Bratislava, Slowakije	Slowakije	Strengthening Media Freedom and News Award	10.000

Post, land/regio	Project heeft betrekking op land/regio	Project/activiteit	Uitgaven in Euro's
Bratislava, Slowakije	Slowakije	Kuciak Capacity Building and Advocacy	8.400
Bratislava, Slowakije	Slowakije	V4 Platform Journalists Discussion	2.000
Bujumbura, Burundi	Rwanda	Vertrouwelijk	575.191
Bujumbura, Burundi	Burundi	Humanitarian Tools - Support to Local Media	350.541
Caracas, Venezuela	Venezuela	Fabrica de Cine IV	10.235
Caracas, Venezuela	Venezuela	Miradas Diversas	7.120
Dakar, Senegal	Gambia, Guinee-Bissau, Mauritanië	Africtivistes Civic Egagement Tour: Capacity Building Workshops on Civic Engagement and Social Transformation	24.104
Genève, Zwiterland (PV Genève)	Wereldwijd	4 Corners of Expression	6.531
Harare, Zimbabwe	Zimbabwe	Strategic Litigation for Media Law Reforms	89.000
Havanna, Cuba	Cuba	Vertrouwelijk	163.491
Islamabad, Pakistan	Pakistan	UNESCO - Free, Fair and Safe Media Environment	77.526
Islamabad, Pakistan	Pakistan	Team Muhafiz and Basila and the Street Crew	9.388
Islamabad, Pakistan	Pakistan	Voice and Visibility	85.150
Islamabad, Pakistan	Pakistan	Together for Safe, Inclusive and Resilient Media	62.500
Jakarta, Indonesië	Oost-Timor	Vertrouwelijk	38.817
Jakarta, Indonesië	Indonesië	Vertrouwelijk	12.236
Kairo, Egypte	Egypte	Diverse projecten vertrouwelijk	118.634
Khartoem, Soedan	Soedan	Radio Dabange - Phase Four	454.575
Kiev, Oekraïne	Oekraïne	Protection of Freedom of Speech in Eastern Ukraine	6.043
Kiev, Oekraïne	Oekraïne	Docudays UA - Promoting Human Rights through Documentary Films	7.211
Kiev, Oekraïne	Oekraïne	Crimea: Time to Fight for Rights	37.069
Kiev, Oekraïne	Oekraïne	IZONE Radio	68.299
Kiev, Oekraïne	Oekraïne	Formula of Tolerance	60.625
Kigali, Rwanda	Rwanda	Club de la Presse - Radio and TV Talk Shows to Promote Freedom of Expression and Debate	100.256
Kinshasa, Democratische Republiek Congo	Democratische Republiek Congo	Enhancing and Protecting Civic Space and People Participation in the Electoral Context	712.000
Kinshasa, Democratische Republiek Congo	Democratische Republiek Congo	World Press Photo	7.284
Kinshasa, Democratische Republiek Congo	Democratische Republiek Congo	La Sécurité des Journalistes et Droit à l'Information au Nord et Sud Kivu	176.700
Koeweit-Stad, Koeweit	Koeweit	Empowering Media Professionals on Reporting Responsibly on Human Rights Issues	42.600
Manilla, Filipijnen	Filipijnen	Vertrouwelijk	1.311
Manilla, Filipijnen	Filipijnen	Strengthening Safety of Journalists and Professional Journalistic Standards	50.857
Maputo, Mozambique	Mozambique	Mirror Conference of the “World Press Freedom Day”	2.421

Post, land/regio	Project heeft betrekking op land/regio	Project/activiteit	Uitgaven in Euro's
Mexico-Stad, Mexico	Mexico	Article 19 - Freedom of Expression and Access to Information in the Digital Environment	12.956
Ministerie van Buitenlandse Zaken	Wereldwijd	Enabling the Next Generation	5.100.000
Ministerie van Buitenlandse Zaken	Wereldwijd	Safety for Media Professionals	477.500
Ministerie van Buitenlandse Zaken	Wereldwijd	AHORA: Safety, Justice and Journalism	125.353
Ministerie van Buitenlandse Zaken	Wereldwijd	Access Now	663.136
Ministerie van Buitenlandse Zaken	Wereldwijd	Resilient Information Spaces	443.364
Ministerie van Buitenlandse Zaken	Wereldwijd	Justice and Safety Programme	361.720
Ministerie van Buitenlandse Zaken	Wereldwijd	Access Now	47.357
Ministerie van Buitenlandse Zaken	Wereldwijd	Advanced Freedom of Expression and Access to Information	8.472
Ministerie van Buitenlandse Zaken	Wereldwijd	Where There Is Political Will	37.180
Ministerie van Buitenlandse Zaken	Wereldwijd	Supporting UPR advocacy for Internet Freedom	308.487
Ministerie van Buitenlandse Zaken	Wereldwijd	Digital Defenders Partnership	746.935
Ministerie van Buitenlandse Zaken	Wereldwijd	Journalists' Safe Haven	120.100
Moskou, Rusland	Rusland	Diverse projecten vertrouwelijk	158.700
Nur-Sultan, Kazachstan	Kazachstan	Strengthening Digital, Legal and Information Security of Independent Media Organizations	7.309
Nur-Sultan, Kazachstan	Kazachstan	Independent Media School - Alternative Training of Journalists	30.550
Nur-Sultan, Kazachstan	Kazachstan	Kazakh Journalists Capacity Building - Enhancing Legal Literacy	24.675
Panama-Stad, Panama	Panama	Webinar on Press Freedom in the Digital Age: Challenges and Opporunities in the Post Covid-19 Era	4.895
Parijs, Frankrijk (PV UNESCO)	Wereldwijd	Information for All Programme - Nederlandse Deelname	10.165
Parijs, Frankrijk (PV UNESCO)	Wereldwijd	Multi Donors Programme on Freedom of Expression and Safety of Journalists	481.333
Parijs, Frankrijk (PV UNESCO)	Wereldwijd	International Programme for the Development of Communication	1.180.999
Peking, China	China	Diverse projecten vertrouwelijk	286.026
San José, Costa Rica	Centraal Amerika	Improving Journalists Safety in Remote Areas of Central America	195.373
San José, Costa Rica	Nicaragua	Vertrouwelijk	35.000
Sarajevo, Bosnië en Herzegovina	Bosnië en Herzego-vina	Human Rights Day Sarajevo Film Festival	50.618
Sarajevo, Bosnië en Herzegovina	Bosnië en Herzego-vina	World Press Photo	11.000
Seoel, Zuid-Korea	Zuid-Korea	Vertrouwelijk	24.479
Skopje, Noord-Macedonië	Noord-Macedonië	Free Citizens for Free Media - Investigative Stories	24.468
Sofia, Bulgarije	Bulgarije	Media without Fear or Favour	18.750
Straatsburg (PV RvE), Frankrijk	Europa	Support for the European Court of Human Rights	90.000
Straatsburg (PV RvE), Frankrijk	Europa	Platform for the Protection of Journalism and the Safety of Journalists	11.000

Post, land/regio	Project heeft betrekking op land/regio	Project/activiteit	Uitgaven in Euro's
Tbilisi, Georgië	Armenië	Protecting the Rights of Journalists and Countering the Narrative Discrediting European Values	1.446
Tbilisi, Georgië	Armenië	Opening Gate to the Quality Media: Self-Regulatory Bodies	62.000
Tbilisi, Georgië	Georgië	Safeguarding Freedom of Expression in Accordance with ECHR Standards	73.707
Tbilisi, Georgië	Georgië	Quality Coverage of Elections; Editorial and Technological Solutions	75.449
Tbilisi, Georgië	Georgië	Support Democratic Values and Freedom of Information in Western Georgia	37.133
Tbilisi, Georgië	Georgië	The Road to Your right - Live without Violence	50.230
Tbilisi, Georgië	Georgië	Covid-19 and Democracy Reporting for Russian Language Users	25.000
Teheran, Iran	Wereldwijd	Vertrouwelijk	67.500
Teheran, Iran	Verenigde Staten	Vertrouwelijk	8.751
Tripoli, Libië	Libië	Strenghtening Journalism and Gender Sensitvity Content	33.250
Tripoli, Libië	Libië	Human Rights Day Libya	10.503
Tunis, Tunesië	Tunesië	Protecting the Right to Information	3.936
Warschau, Polen	Polen	Data Desk Reporters Foundation	10.000
Warschau, Polen	Wit-Rusland	Solidarity Zone - Belsat TV	9.984
Warschau, Polen	Wit-Rusland	Diverse projecten vertrouwelijk	333.281
Warschau, Polen	Wit-Rusland	Enhancing Access to Propaganda Free Information in Belarus	95.000
Warschau, Polen	Wit-Rusland	Euroradio Support - Enhancing Free Flow of Information in Belarus	142.500
Warschau, Polen	Wit-Rusland	Counterbalancing Disinformation - Communication Strategy Belsat TV	110.820
Wenen, Oostenrijk (PV OVSE)	OVSE-regio	Vertrouwelijk	5.000
Wenen, Oostenrijk (PV OVSE)	OVSE-regio	Freedom of the Media Repository Program	95.000
Wenen, Oostenrijk (PV OVSE)	OVSE-regio	Election Observation Development Program	80.000
Yangon, Myanmar	Myanmar	Education of Journalists in Conflict Areas	102.859
Yangon, Myanmar	Myanmar	Vital News and Reporting to Support Human Rights in Myanmar	106.194
Yangon, Myanmar	Myanmar	Investigative Journalism - Vital News and Reporting	30.271
Yangon, Myanmar	Myanmar	Strengthening Human Rights by Capacity Building and Research on Freedom of Expression	8.825
Yangon, Myanmar	Myanmar	Vertrouwelijk	46.735
Yangon, Myanmar	Myanmar	Freedom of Expression by Legal Reform	19.135
Yangon, Myanmar	Myanmar	Journalist Education in Conflict Areas	86.219
Yangon, Myanmar	Myanmar	Equal Education: Teaching the Hidden History of Myanmar	90.000
Yangon, Myanmar	Myanmar	Free Speech in Conflict Areas	17.800
Yangon, Myanmar	Myanmar	Speaking Out - Voter Education during Elections	14.226

Post, land/regio	Project heeft betrekking op land/regio	Project/activiteit	Uitgaven in Euro's
TOTAAL			**€ 18.601.684**

Thema: Vrijheid van religie en levensovertuiging

Post, land/regio	Project heeft betrekking op land/regio	Project/activiteit	Uitgaven in Euro's
Ankara, Turkije	Turkije	Diverse projecten vertrouwelijk	77.996
Boekarest, Roemenië	Roemenië	Roma Image	19.950
Boekarest, Roemenië	Roemenië	Elie Wiesel Study Tour	2.000
Brasília, Brazilië	Brazilië	Fighting Intolerance and Racism on Religious Grounds in the State of Espirito Santo	3.933
Caracas, Venezuela	Venezuela	In Memoriam 2021 - Anne Frank	2.121
Colombo, Sri Lanka	Sri Lanka	Freedom of Religion and Belief Toolkit	25.037
Genève, Zwitserland (PV Genève)	Wereldwijd	Istanbul Process 2019	3.762
Islamabad, Pakistan	Pakistan	Vertrouwelijk	47.352
Islamabad, Pakistan	Pakistan	Preserving Freedom of Religion or Belief in Pakistan	38.375
Islamabad, Pakistan	Pakistan	Legal Aid and Advocacy for Minorities	62.384
Islamabad, Pakistan	Pakistan	EPIC III - Engaging Pakistani Interfaith Communities	31.459
Islamabad, Pakistan	Pakistan	SEEM - Social and Economic Empowerment of Minorities	16.933
Islamabad, Pakistan	Pakistan	Youth for Interfaith Harmony in Pakistan	55.012
Jakarta, Indonesië	Indonesië	Promoting Interreligious Harmony in Indonesia	323.735
Kairo, Egypte	Egypte	Vertrouwelijk	57.505
Kairo, Egypte	Egypte	Vertrouwelijk	49.680
Kiev, Oekraïne	Oekraïne	Promoting Tolerance via Jewish History and Culture	5.430
Kuala Lumpur, Maleisië	Maleisië	STRENGTH - Online Campaign on Strengthening Religious Freedom	12.400
Ministerie van Buitenlandse Zaken	Wereldwijd	Istanbul Process 2019	83.146
Ministerie van Buitenlandse Zaken	Wereldwijd	Voices of Inclusion	426.357
Ministerie van Buitenlandse Zaken	Midden-Oosten en Noord-Afrika	Countering Four Pillars of Discrimination	469.902
Ministerie van Buitenlandse Zaken	Sub-Sahara Afrika	Vertrouwelijk	66.400
Ministerie van Buitenlandse Zaken	Kameroen en de Filipijnen	Freedom of Religion and Belief in Cameroon and the Philippines	711.024
Ministerie van Buitenlandse Zaken	Wereldwijd	A Religious Mosaic	350.000
Moskou, Rusland	Rusland	Vertrouwelijk	56.375
Nairobi, Kenia	Kenia	Countering Violent Extremism and Creating a Tolerant Society	91.506
New Delhi, India	India	Samadhan - Freedom of Religion or Belief Project on Sectarian Violence	9.208
Nur-Sultan, Kazachstan	Kazachstan	Freedom of Religion or Belief through Freedom of Expression	41
Ouagadougou, Burkina Faso	Burkina Faso	Prévenir par le Dialogue; la Liberté Religieuse et de Croyance	492.387
Peking, China	China	Vertrouwelijk	67.640

Post, land/regio	Project heeft betrekking op land/regio	Project/activiteit	Uitgaven in Euro's
Tbilisi, Georgië	Armenië	Towards Sustainable Reform: Promoting Freedom of Religion or Belief in Armenia	40.514
Tbilisi, Georgië	Georgië	Bringing Anti-Discrimination Legislation in Practice: Capacity Training Local Governments	15.534
Tirana, Albanië	Albanië	Intercultural and Interfaith Dialogue amongst Albanian Youth	4.899
Washington D.C., Verenigde Staten	Wereldwijd	Protecting Belief: Rapid Response Fund	394.119
Washington D.C., Verenigde Staten	Wereldwijd	Protecting Belief: Psycho-Social Support to Victims of Religious Persecution	357.093
Wenen, Oostenrijk (PV OVSE)	OVSE-regio	Forum 18 News Service	30.000
Yangon, Myanmar	Myanmar	Human Rights Education on Freedom of Religion	4.000
Yangon, Myanmar	Myanmar	Vertrouwelijk	78.518
TOTAAL			**€ 4.583.726**

Thema: Gelijke rechten voor vrouwen en meisjes

Post, land/regio	Project heeft betrekking op land/regio	Project/activiteit	Uitgaven in Euro's
Abidjan, Ivoorkust	Ivoorkust	Feminister Viewing International Women's Day 2020 (cancelled due to Covid-19, non-reimbursable costs)	648
Abuja, Nigeria	Nigeria	Towards ending Child Marriage	177.504
Accra, Ghana	Ghana	Promoting Equal Rights and Opportunities for Women and Girls	134.845
Algiers, Algerije	Algerije	UNFPA - Appui de la Lutte Algérienne contre la Violence aux Femmes et aux Filles	127.559
Amman, Jordanië	Jordanië	Tactically Advocating Equal Rights for Women in Jordan	5.606
Amman, Jordanië	Jordanië	Understanding Gender Roles; Enabling Communities for Climate Change Adaptation Planning	7.981
Amman, Jordanië	Jordanië	Improving Jordan's Microfinance Institutions Industry for Women	78.810
Amman, Jordanië	Jordanië	Think Tank Creation on Capacity Building and Training on Equal Rights for Women	206.532
Amman, Jordanië	Jordanië	You have a Right, a Choice... Claim it!	462.648
Ankara, Turkije	Turkije	Diverse projecten vertrouwelijk	197.498
Bagdad, Irak	Irak	Vertrouwelijk	17.800
Bagdad, Irak	Irak	Prevention of Female Genital Mutilation	86.383
Bakoe, Azerbeidzjan	Azerbeidzjan	Addressing the Needs of Victims of Trafficking	12.000
Bakoe, Azerbeidzjan	Azerbeidzjan	Learn, Launch, Lead: Promoting Social Entrepreneur-ship as a Woman Empowerment Tool	5.993
Bakoe, Azerbeidzjan	Azerbeidzjan	Support to Women Led Community Based Initiatives	66.816
Bangkok, Thailand	Thailand	MySis ChatBot Against Violence on Women	29.589
Bangkok, Thailand	Laos	Capacity Building and Advocacy of Women's Rights in Laos	25.000
Beiroet, Libanon	Libanon	Vertrouwelijk	103.131
Belgrado, Servië	Montenegro	Investigative Research and Reporting: Women's Rights and Work	8.656

Post, land/regio	Project heeft betrekking op land/regio	Project/activiteit	Uitgaven in Euro's
Belgrado, Servië	Servië	Fight 4 Women	23.040
Belgrado, Servië	Servië	The Future is Be Female	33.208
Belgrado, Servië	Servië	Peer Education of Youth towards Prevention of Gender Based Violence	17.319
Boedapest, Hongarije	Hongarije	Countryside Women, Countryside Girls	4.000
Boedapest, Hongarije	Hongarije	Free - As Women!	6.000
Boedapest, Hongarije	Hongarije	What's up? Mi van veled? Awareness raising on Modern Slavery and Exploitation	3.000
Bogotá, Colombia	Colombia	Gender Equality in Territorial Peace Processes in Montes de María	36.945
Brasília, Brazilië	Brazilië	Resilience and Inclusion of Women in the Fashion Industry	24.600
Brasília, Brazilië	Brazilië	Migrant Women: Securing the Rights of Migrant Women in Conflict with the Law	18.809
Brasília, Brazilië	Brazilië	Marias in Action: Training and Empowerment to Prevent and Combat Violence and Discrimination against Women	15.252
Brasília, Brazilië	Brazilië	Safe Woman Platform: Access to Legal and Support Instruments against Gender Violence	24.885
Buenos Aires, Argentinië	Argentinië	Argentinian Civil Society Capacity Development in Gender and Sport	40.000
Buenos Aires, Argentinië	Argentinië	Capacity Building and Training for Women and Young People on Sexual and Reproductive Health and Rights	1.836
Buenos Aires, Argentinië	Argentinië	"Promotoras Territoriales"; Training of Women and Female Leaders	24.817
Buenos Aires, Argentinië	Argentinië	The Strengthening of Evidentiary Practices for the Protection of Genetic Evidence in Cases of Sexual Abuse	24.862
Buenos Aires, Argentinië	Argentinië	Capacity Building for Women in Virtual Environments; Training for the Ministry of Public Defense - Micaela Garcia Law	4.897
Buenos Aires, Argentinië	Argentinië	Coexistence, Inclusion and Gender; Bonds and Perspectives for the Future	17.110
Dakar, Senegal	Senegal	Promote Reproductive Health and Fight against Early Marriages, Female Genital Mutilation and Teenage Pregnancies	6.210
Dakar, Senegal	Senegal	Protection of Women and Children Victims of Violence	1.906
Dakar, Senegal	Guinee-Bissau	Sustainable Social Support and Reintegration of Girls Subject to Violence and Forced Marriage	4.783
Dakar, Senegal	Gambia	Awareness Raising on Harmful Traditional Practices and Sexual and Reproductive Health among Adolescents	4.805
Dakar, Senegal	Senegal	Films Femmes Afrique	22.867
Dakar, Senegal	Mauritanië	Comprehensive Sexual and Reproductive Health and Rights Education to Adolescents	19.726
Dar es Salaam, Tanzania	Tanzania	Breaking the Silence on Female Genital Mutilation	24.029
Dhaka, Bangladesh	Bangladesh	Strengthening Cervical Cancer Awareness and Services for Remote Northern Char Communities	6.420

Post, land/regio	Project heeft betrekking op land/regio	Project/activiteit	Uitgaven in Euro's
Dhaka, Bangladesh	Bangladesh	Promoting Justice for and Understanding of Sexual and Gender Based Violence of the Rohingya Refugees	40.000
Harare, Zimbabwe	Zimbabwe	Mitigating Violence Against Women in Political Spaces	131.284
Harare, Zimbabwe	Zimbabwe	Gender Based Violence Protection and Access to Justice for Women and Girls	602.159
Harare, Zimbabwe	Zimbabwe	Gender Champions Fund 2019	129.584
Havanna, Cuba	Cuba	Female Inclusion and Diversity - Movie	1.638
Havanna, Cuba	Cuba	Empowering Female-led Agriculture Communities	25.883
Jakarta, Indonesië	Indonesië	Countering Gender-Based Violence through Football	74.782
Jakarta, Indonesië	Indonesië	Promoting Gender Equality in Indonesian Media	41.612
Kairo, Egypte	Egypte	Vertrouwelijk	72.284
Khartoem, Soedan	Soedan	Recognizing the Grassroots: Supporting Sudanese Women in the Informal Economy during COVID-19	259.249
Khartoem, Soedan	Soedan	Response to Gender Based Violence in Sudan	2.739
Khartoem, Soedan	Soedan	Civic Education at Girl's Schools - Fostering Girls' Participation in Politics and Leadership	60.030
Khartoem, Soedan	Soedan	Almasheesh - Mitigating Female Genital Mutilation and Gender Based Violence	24.284
Kiev, Oekraïne	Oekraïne	Human Rights Agenda - Council of Women's Initiatives	56.448
Kiev, Oekraïne	Oekraïne	Invisible Women - Protection of Rights of Roma Women	76.011
Kiev, Oekraïne	Oekraïne	Combating Discrimination against Young Women in Sports	50.651
Kigali, Rwanda	Rwanda	Promoting Women's Rights through the Media	25.740
Kinshasa, Democratische Republiek Congo	Democratische Republiek Congo	Civil and Electoral Education for Women	1.585
Kinshasa, Democratische Republiek Congo	Democratische Republiek Congo	Human Rights Tulip Award	8.900
Kuala Lumpur, Maleisië	Maleisië	Girls for Goals	16.275
Kuala Lumpur, Maleisië	Maleisië	The Hidden Pandemic: Domestic Violence in Malaysia during Covid-19	760
Lima, Peru	Peru	Casa Refugio Amor Real PAT	25.619
Manilla, Filipijnen	Filipijnen	Creating Support Group for Women and Girls: Countering Sexual Violence and Sexism in Online and Offline Spaces	27.900
Maputo, Mozambique	Mozambique	Joint EU&UN Orange the World Campaign 2020	7.751
Mexico-Stad, Mexico	Mexico	Migrant Shelter Hermanos en el Camino	65.703
Mexico-Stad, Mexico	Mexico	From Victims to Defenders	48.063
Ministerie van Buitenlandse Zaken	Wereldwijd	Karama - Evaluatie	65.200
Ministerie van Buitenlandse Zaken	Egypte, Ethiopië, Kenia, Soedan	Obligation to project - Agents of Change	81.416
Moskou, Rusland	Rusland	Diverse projecten vertrouwelijk	172.704
Nairobi, Kenia	Kenia	Haki Yetu Jukumu Letu; Combating Violence against Women	216.315
New Delhi, India	India	Violence Prevention of Survivors from Human Trafficking	4.437

Post, land/regio	Project heeft betrekking op land/regio	Project/activiteit	Uitgaven in Euro's
New Delhi, India	India	Menstrual Pad Education, Awareness, Production and Sale	2.470
New Delhi, India	India	Go-Girls-Go Project	532
New Delhi, India	India	Elimination of Sexual Harassment	2.837
New Delhi, India	India	Beti Bacahao Beti Padhao - Gendercide Project	53.997
New Delhi, India	India	Training Unemployed Women in Jharkhand	36.147
New Delhi, India	India	Support of Tribal, Single Women and Girls	13.367
New Delhi, India	India	COVID-19 and Women and Girls Empowerment	6.731
New Delhi, India	India	Educate Arunthathiyar Adolescent Girls on Sexual Reproductive Health Rights in Tamilnadu	8.386
New Delhi, India	India	Safeguarding and Improving the Human Rights of Trafficked Women and Children	18.288
New Delhi, India	India	Women's Consortium for and by Women: Reclaiming Space, Voice and Agency	33.431
New Delhi, India	India	Dalit Women - Manual Scavengers	18.390
Nur-Sultan, Kazachstan	Kazachstan	Gender Equality Gap among Healthcare Providers	50.397
Nur-Sultan, Kazachstan	Kazachstan	WikiGap Kazakhstan 2021	13.733
Panama-Stad, Panama	Panama	Capacity Building and Establishment of Gender Taskgroup	4.450
Peking, China	China	Diverse projecten vertrouwelijk	1.163.657
Port of Spain, Trinidad and Tobago	Trinidad en Tobago	Coalition Against Domestic Violence: Psychosocial Support and Practical Guidance	5.494
Port of Spain, Trinidad and Tobago	Gemenebest Dominica	Training of Women against Abuse and Violence in Times of Crises	4.967
Pretoria, Zuid-Afrika	Zuid-Afrika	Tsoga! Socio-economic Rights and Empowerment of Women	48.621
Pretoria, Zuid-Afrika	Zuid-Afrika	Prevention of Gender-Based Violence	1.506
Pretoria, Zuid-Afrika	Zuid-Afrika	Strengthening Rural Responses to Gender and Gender-Based Violence	55.200
Pretoria, Zuid-Afrika	Zuid-Afrika	Dismantling Inequalitites in Land and Eduation Rights for Women and Girls	51.000
Pretoria, Zuid-Afrika	Zuid-Afrika	Building Leadership Skills, Social Cohesion, Economic and Social Rights for Women and Girls through Sports	83.426
Pretoria, Zuid-Afrika	Zuid-Afrika	Gender Based Violence Photography Exhibition	600
Pretoria, Zuid-Afrika	Zuid-Afrika	Rural Farmworker Khioisan Identity and Transformation - Empowerment for Female Farm Workers	17.885
Pretoria, Zuid-Afrika	Zuid-Afrika	Dialogue on Gender Based Violence, Men and Masculinities	495
Pretoria, Zuid-Afrika	Zuid-Afrika	Barcamp Innovative Solutions to Gender Based Violence	4.800
Pretoria, Zuid-Afrika	Zuid-Afrika	Safe Sets - Sexual Harassment Training Videos	3.000
Pretoria, Zuid-Afrika	Zuid-Afrika	Marumo Fatshe Indigenous Healing - Gender Based Violence Project	24.000
Pristina, Kosovo	Kosovo	Decent Jobs for Women	47.971
Rabat, Marokko	Marokko	Renforcer le Droit des Femmes à Jouir de l'Espace Publique sans Discrimination	35.890

Post, land/regio	Project heeft betrekking op land/regio	Project/activiteit	Uitgaven in Euro's
Rabat, Marokko	Marokko	Promoting Best Practices in the State Response to Sexual Violence against Women	90.628
Riyad, Saudi-Arabië	Saudi-Arabië	Vertrouwelijk	13.608
San José, Costa Rica	Centraal Amerika	Improve Environment for Women to Fully Exercise their Sexual and Reproductive Health and Rights	251.607
San José, Costa Rica	Centraal Amerika	"Relicario": Women's Deaths and Reframing Sexual and Reproductive Health Rights	22.250
San José, Costa Rica	El Salvador	Human Rights Tulip Award Winner	16.234
Santo Domingo, Dominicaanse Republiek	Dominicaanse Republiek	Covid-19 Response Kits	20.000
Tbilisi, Georgië	Georgië	Enhancing Women's Role in National Security	7.886
Tbilisi, Georgië	Armenië	Supporting Democratic Changes in Armenia through Preventing Domestic Violence	10.537
Tbilisi, Georgië	Georgië	Women in Democracies - Capacity Building	16.504
Teheran, Iran	Iran	Empowering Adolescents and Youth in Iran	532.530
Tel Aviv, Israël	Israël	Cracking the Glass Ceiling	46.721
Tirana, Albanië	Albanië	No Child Marriage	2.490
Tirana, Albanië	Albanië	SEE Women Empowerment	53.553
Tirana, Albanië	Albanië	Care and Dare	33.658
Tirana, Albanië	Albanië	World Press Photo	5.000
Tunis, Tunesië	Tunesië	Enhancing Women's Economic Participation	3.975
Tunis, Tunesië	Tunesië	Socio-Economic Rights for Women	2.126
Warschau, Polen	Wit-Rusland	Vertrouwelijk	92.481
Wenen, Oostenrijk (PV OVSE)	OVSE-regio	WIN for Women and Men - Eliminating Violence Against Women	149.000
Yangon, Myanmar	Myanmar	Mental Health and Psychosocial Support for Women in Rakhine	40.000
Yangon, Myanmar	Myanmar	Women and Media - Increasing Role for Women	7.353
TOTAAL			**€ 7.813.139**

Thema: Mensenrechtenverdedigers

Post, land/regio	Project heeft betrekking op land/regio	Project/activiteit	Uitgaven in Euro's
Ankara, Turkije	Turkije	Diverse projecten vertrouwelijk	51.442
Bakoe, Azerbeidzjan	Azerbeidzjan	Vertrouwelijk	10.000
Boedapest, Hongarije	Hongarije	Zero Threshold Legal Aid	5.000
Boedapest, Hongarije	Hongarije	Training Protecting the Mental Health of Human Rights Defenders	5.000
Boekarest, Roemenië	Moldavië	Democracy and Human Rights Start with Human Rights Education	18.000
Boekarest, Roemenië	Moldavië	Diverse projecten vertrouwelijk	72.478
Boekarest, Roemenië	Moldavië	Ensuring Better Human Rights Standards in Moldova	45.000
Bogotá, Colombia	Colombia	Autonomous Development, Effective and Peaceful Leadership	1.987

Post, land/regio	Project heeft betrekking op land/regio	Project/activiteit	Uitgaven in Euro's
Bogotá, Colombia	Colombia	Strengthening Capacities of Human Rights Defenders at Risk	24.532
Bogotá, Colombia	Colombia	Promoting Peaceful Coexistence among Former Combatants and Communities	21.341
Bogotá, Colombia	Colombia	Self-Protection and Security of Human Rights Defenders and Organizations	122.271
Bogotá, Colombia	Colombia	Trust and Consensus Building: Conflict Transformation, Peaceful Coexistence, and Remedy in in Cesar	62.309
Bogotá, Colombia	Colombia	Temporary Relocation and Assistance for Human Rights Defenders at Risk	54.855
Bogotá, Colombia	Colombia	Strengthening Reconciliation Processes between Former Combatants and Communities in Viota	21.548
Brasília, Brazilië	Brazilië	Protecting Human Rights Defenders in Rural Areas in Brazil	15.531
Brasília, Brazilië	Brazilië	Tackling Criminalization of Human Rights Defenders in an Urban Context	14.924
Bujumbura, Burundi	Tanzania	Vertrouwelijk	58.650
Caracas, Venezuela	Venezuela	Vertrouwelijk	18.230
Damascus, Syrie	Turkije	Vertrouwelijk	73.954
Dar es Salaam, Tanzania	Tanzania	Vertrouwelijk	23.000
Dhaka, Bangladesh	Bangladesh	Strengthening the Network of Indigenous Peoples' Human Rights Defenders	32.100
Dhaka, Bangladesh	Bangladesh	Vertrouwelijk	7.490
Genève, Zwiterland (PV Genève)	Wereldwijd	Supporting Human Rights Defenders in Their Engagement with the UN	200.000
Harare, Zimbabwe	Zimbabwe	Support to Human Rights Defenders in Zimbabwe	247.293
Harare, Zimbabwe	Zimbabwe	Human Rights Tulip Winner Zimbabwe	1.032
Havanna, Cuba	Cuba	Vertrouwelijk	350
Jakarta, Indonesië	Indonesië	Strengthening the Position of Environmental Human Rights Defenders in Indonesia	383.727
Juba, Zuid-Soedan	Zuid-Soedan	Vertrouwelijk	451.515
Kaboel, Afghanistan	Afghanistan	Afghanistan National Human Rights Award	3.516
Kaboel, Afghanistan	Afghanistan	Human Rights Tulip Award	6.153
Kampala, Oeganda	Oeganda	Strenghtening Protection Mechanisms for Human Rights Defenders in Uganda	471.660
Khartoem, Soedan	Soedan	Alalag Press Services Center - Community Based Monitoring and Follow-up	26.673
Kiev, Oekraïne	Oekraïne	Human Rights Tulip Award 2019	2.876
Kiev, Oekraïne	Oekraïne	The Greening of Participatory Democracy	42.656
Kiev, Oekraïne	Oekraïne	Local Human Rights Tulip Award 2020	34.962
Kinshasa, Democratische Republiek Congo	Democratische Republiek Congo	Re-inforce Initiatives to Support Human Rights Defenders in the Kivu	152.789
Kinshasa, Democratische Republiek Congo	Democratische Republiek Congo	Vertrouwelijk	129.834
Kuala Lumpur, Maleisië	Maleisië	Defender & Diplomat Dialogues	434
Lima, Peru	Peru	Solidaridad Azul	24.950
Ministerie van Buitenlandse Zaken	Wereldwijd	Uitreiking Mensenrechtentulp	78.267

Post, land/regio	Project heeft betrekking op land/regio	Project/activiteit	Uitgaven in Euro's
Ministerie van Buitenlandse Zaken	Wereldwijd	Human Rights Tulip 2017	4.921
Ministerie van Buitenlandse Zaken	Wereldwijd	Movies that Matter	100.257
Ministerie van Buitenlandse Zaken	OVSE-regio	Civil Society Advocacy on OSCE Human Dimension Issues 2020-2023	88.131
Ministerie van Buitenlandse Zaken	Wereldwijd	Shelter City 2017-2019	47.433
Ministerie van Buitenlandse Zaken	Wereldwijd	Holistic Protection - Integrated Security and Protection Capacity Development for Most-at-Risk Human Rights Defenders	308.750
Ministerie van Buitenlandse Zaken	Burundi en Zuid-Soedan	Supporting Change Agents to Act for Human Rights	409.771
Ministerie van Buitenlandse Zaken	Honduras, Mexico Colombia, Guatemala	Improved Protection and Support to Human Rights Defenders in Latin America	44.541
Moskou, Rusland	Rusland	Diverse projecten vertrouwelijk	133.568
Nur-Sultan, Kazachstan	Kazachstan	Human Rights Course Online and Offline - In Russian and Kazakh	30.550
Peking, China	China	Diverse projecten vertrouwelijk	507.864
San José, Costa Rica	Centraal Amerika	Planet Protectors	180.963
San José, Costa Rica	Centraal Amerika	Shelter and Resilience for Human Rights Defenders	89.988
Tbilisi, Georgië	Georgië	Shelter City Tbilisi	16.143
Tbilisi, Georgië	Georgië	Shelter Cities Tbilisi and Batumi	128.679
Tel Aviv, Israël	Israël	Safeguarding Israeli Democracy - Strengthening CSO's and Opposing Anti-Democratic Legislation)	4.000
Tripoli, Libië	Libië	Strenghtening Human Rights Defenders	6.690
Warschau, Polen	Wit-Rusland	Diverse projecten vertrouwelijk	315.690
Washington D.C., Verenigde Staten	Noord- en Zuid-Amerika	Inter-American Commission on Human Rights	249.200
Wenen, Oostenrijk (PV OVSE)	OVSE-regio	Shelter and Resilience for Human Rights Defenders	4.000
Wenen, Oostenrijk (PV OVSE)	Wit-Rusland	Netherlands Contribution to Moscow Mechanism for Belarus	1.394
Wenen, Oostenrijk (PV OVSE)	OVSE-regio	Civil Society Advocacy on OSCE Human Dimension Issues 2020-2023	60.000
Wenen, Oostenrijk (PV OVSE)	OVSE-regio	ODIHR - Increasing Effectiveness, Strengthening Enabling Environment for Human Rights Defenders	106.000
TOTAAL			**€ 5.856.863**

Thema: Gelijke rechten voor LHBTI's

Post, land/regio	Project heeft betrekking op land/regio	Project/activiteit	Uitgaven in Euro's
Ankara, Turkije	Turkije	Diverse projecten vertrouwelijk	28.590
Bakoe, Azerbeidzjan	Azerbeidzjan	Vertrouwelijk	9.110
Beiroet, Libanon	Libanon	Vertrouwelijk	142.953
Belgrado, Servië	Servië	Intersex - Making the invisible visible	24.745
Boedapest, Hongarije	Hongarije	Support Victims of Lesbian Partner Violence	4.000
Boedapest, Hongarije	Hongarije	JUST HUNGARY - Capacity Building and Awareness Raising of LGBTI Community and Professionals	3.000
Boekarest, Roemenië	Moldavië	Faces of Tolerance	31.000
Boekarest, Roemenië	Roemenië	Queer Voices Film Festival	9.998
Boekarest, Roemenië	Roemenië	ACTING NOW - Defending Sexual and Reproductive Rights as Human Rights	18.000
Bogotá, Colombia	Colombia	"Strengthening the Strategic Response Capacity of the LGBTI Movement against Misinformation Campaigns"	76.179
Bogotá, Colombia	Colombia	Empowering Transgender People for Better Access to Health Services	3.076
Bogotá, Colombia	Colombia	Sexual and Reproductive Health Services for Transgender People	102.872
Bogotá, Colombia	Colombia	Small Activities on Equal Rights for LGBTI people	5.701
Brasília, Brazilië	Brazilië	Visibility to the Invisible: Greater Protection for LGBTI People	17.458
Buenos Aires, Argentinië	Argentinië	"Contrata Trans" (Hire Trans); Capacity Building	24.815
Dakar, Senegal	Senegal	Vertrouwelijk	9.681
Havanna, Cuba	Cuba	Equal Rights for LGBTI - Awareness and Inclusion	2.118
Islamabad, Pakistan	Pakistan	Olomopolo - After Noon	25.184
Jakarta, Indonesië	Indonesië	Vertrouwelijk	867
Kairo, Egypte	Egypte	Vertrouwelijk	50.383
Khartoem, Soedan	Soedan	Vertrouwelijk	44.880
Kiev, Oekraïne	Oekraïne	Lviv - Becoming Human Rights City	5.509
Kiev, Oekraïne	Oekraïne	Journalists for Gender Equality and Equal Rights for LGBTI People	25.340
Kiev, Oekraïne	Oekraïne	Beneficial Diversity - Human Rights in Mass Media	50.034
Kigali, Rwanda	Rwanda	Fighting LGBTI Discrimination in Rwandan Society and Workplaces	23.760
Ministerie van Buitenlandse Zaken	Wereldwijd	Enhancing Awareness and Protection of the Rights of LGBTI Persons and Defenders	86.687
Ministerie van Buitenlandse Zaken	Wereldwijd	Empowering at-Risk LGBTI Youth	373.348
Ministerie van Buitenlandse Zaken	Sub-Sahara Afrika	Ending LGBTI Conversion Therapy	529.028
Ministerie van Buitenlandse Zaken	Wereldwijd	Advancing Equal Rights for LGBTI People Amidst Closing Civic Space and Religious Conservatism	1.057.140
Ministerie van Buitenlandse Zaken	Wereldwijd	Intersekse Internationaal Mensenrechtenbeleid	85.000
Ministerie van Buitenlandse Zaken	Wereldwijd	COC Nederland - Partnership for Rights, Inclusivity, Diversity and Equality	314.500
Ministerie van Buitenlandse Zaken	Centraal Amerika en Zuid-Oost Azie	Documentary M/F/X Outreach and Impact Program	26.600
Ministerie van Buitenlandse Zaken	Wereldwijd	Strong in Diversity	540.872

Post, land/regio	Project heeft betrekking op land/regio	Project/activiteit	Uitgaven in Euro's
Moskou, Rusland	Rusland	Diverse projecten vertrouwelijk	84.096
New Delhi, India	India	Transgender School Project	4.327
Panama-Stad, Panama	Panama	LGBTI Communicty Capacity Building and Advocacy through Fundación Iguales	7.120
Peking, China	China	Diverse projecten vertrouwelijk	604.026
Port of Spain, Trinidad and Tobago	Trinidad en Tobago	"I Am One": Enhancing Sustainable Income for LGBTI People	1.040
Pretoria, Zuid-Afrika	Zuid-Afrika	LGBTI - Equal Rights! Lobbying and Avocacy Training	89.338
Pretoria, Zuid-Afrika	Zuid-Afrika	House of Le Cap: Quarantine Ball - Marginalisation and Discrimination of LGBTI during Covid-19	2.850
San José, Costa Rica	Centraal Amerika	"The Free to Be" Initiative; Contributing to Safeguarding Lifes of LGBTI People (especially Trans Gender)	254.560
San José, Costa Rica	Costa Rica	Human Rights Tulip Award	141
Sarajevo, Bosnië en Herzegovina	Bosnië en Herzegovina	Pride Parade - Law on Public Assembly	35.595
Seoel, Zuid-Korea	Zuid-Korea	Korea Queer Culture Festival	376
Skopje, Noord-Macedonië	Noord-Macedonië	LGBTI Employment Equality Index for Businesses	41.798
Sofia, Bulgarije	Bulgarije	Dare to Be a Parent	18.475
Tbilisi, Georgië	Armenië	LGBT Community Building	37.800
Tbilisi, Georgië	Georgië	Capacity Building and Sensitizing Key Stakeholders	9.143
Tbilisi, Georgië	Georgië	Strengthening Inclusive Care	57.830
Tel Aviv, Israël	Israël	Supporting LGBTI Youth in Israel's Social and Geographical Periphery	41.280
Tel Aviv, Israël	Israël	Establishing an Israeli Arab and Druze LGBTI Organization	12.384
Tunis, Tunesië	Tunesië	Vertrouwelijk	2.015
Tunis, Tunesië	Tunesië	Defending the Right to Difference and Elimination of All Forms of Discrimination in Tunisia	345.200
Warschau, Polen	Polen	Knowledge Gives Power	5.000
Warschau, Polen	Wit-Rusland	Diverse projecten vertrouwelijk	49.500
Washington D.C., Verenigde Staten	Wereldwijd	Lifeline: Embattled CSO Assistance Fund	169.990
Washington D.C., Verenigde Staten	Wereldwijd	Dignity for All: Emergency Support for LGBTI Human Rights Defenders	250.000
Wellington, Nieuw-Zeeland	Pacifische regio	ILGA Oceania's Human Rights and Law Reform - Oceania Rainbow Well-being	11.480
Wenen, Oostenrijk (PV OVSE)	Macedonië	Helsinki Committee: LGBTI Rights and Freedoms in Macedonia	25.000
Wenen, Oostenrijk (PV OVSE)	Rusland	Vertrouwelijk	45.000
Yangon, Myanmar	Myanmar	LGBTI Inclusion - Promoting and Protecting Equal Rights for LGBTI	35.412
Yangon, Myanmar	Myanmar	LGBT+ Photo and Film Festival	59.185
TOTAAL			**€ 6.052.388**

Thema: Bevordering internationale rechtsorde / Stijd tegen straffeloosheid

Post, land/regio	Project heeft betrekking op land/regio	Project/activiteit	Uitgaven in Euro's
Accra, Ghana	Ghana	African Center for International Criminal Justice Two	91.337
Bagdad, Irak	Irak	Enforcing Rights: Increasing Parliamentary Committees and Independent Human Rights Commission Oversights of Human Rights in Iraqi Kurdistan	116.331
Boekarest, Roemenië	Moldavië	Promoting Free and Fair Elections in Gagauzia	36.000
Bogotá, Colombia	Colombia	Support for the Colombian Commission of Jurists	33.199
Caracas, Venezuela	Venezuela	Support to the Office of the High Commissioner for Human Rights in Venezuela	237.500
Caracas, Venezuela	Venezuela	Proteccion de Derechos Humanos Laborales - 13a Comision de Encuesta de la Organización Internacional del Trabajo sobre Venezuela	20.072
Caracas, Venezuela	Venezuela	Diverse projecten vertrouwelijk	67.986
Colombo, Sri Lanka	Sri Lanka	Anne Frank Exhibition	6.811
Colombo, Sri Lanka	Sri Lanka	Access to Justice	38.000
Colombo, Sri Lanka	Sri Lanka	Capacity Building Victims Awareness	20.853
Damascus, Syrië	Wereldwijd	Demanding Action for Syria's Disappeared	144.508
Hanoi, Vietnam	Vietnam	Training Program on the United Nations Convention Against Torture	62.686
Islamabad, Pakistan	Pakistan	Improving the Implementation of International Law in Pakistan	425.978
Islamabad, Pakistan	Pakistan	UNODC - Strengthening Law Enforcement Capacity for Effective Service Delivery	27.308
Kairo, Egypte	Egypte	Vertrouwelijk	272.866
Khartoem, Soedan	Soedan	Supporting Democratic Transition, Peace and Law Reform in Sudan	44.343
Khartoem, Soedan	Soedan	Cascade Access to Justice	48.339
Kiev, Oekraïne	Oekraïne	Access to Justice for Vulnerable Groups	6.607
Kinshasa, Democratische Republiek Congo	Democratische Republiek Congo	Fighting against Impunity 2019-2021	354.957
Luanda, Angola	Angola	Vamos votar!	53.360
Manilla, Filipijnen	Filipijnen	Support to Commission on Human Rights - Online Human Rights Education and Promotion Program	37.800
Ministerie van Buitenlandse Zaken	Guatemala en Oeganda	Strengthen Victim Participation in the Fight against Impunity	53.298
Ministerie van Buitenlandse Zaken	Wereldwijd	International Commission of Jurists	48.500
Moskou, Rusland	Rusland	Diverse projecten vertrouwelijk	141.294
Nairobi, Kenia	Kenia	Combating Impunity for Human Rights Violations	75.519
Nur-Sultan, Kazachstan	Kazachstan	Smart Pavlodar Initiative	6.414
Nur-Sultan, Kazachstan	Kazachstan	Anti-Corruption Interactive Map	4.023
Nur-Sultan, Kazachstan	Kazachstan	Impartiality Principle in the Judicial System of Kazakhstan	9.754
Nur-Sultan, Kazachstan	Kazachstan	Public Engagement in Anti-Corruption Review of Laws	50.055
Peking, China	China	Diverse projecten vertrouwelijk	116.181
Pretoria, Zuid-Afrika	Zuid-Afrika en Botswana	Strengthening Regional Co-operation to Combat Violent Extremism	15.997

Post, land/regio	Project heeft betrekking op land/regio	Project/activiteit	Uitgaven in Euro's
Seoel, Zuid-Korea	Zuid-Korea	U bridge: Training on Transitional Justice for North Korea in the Netherlands and Germany	24.995
Seoel, Zuid-Korea	Zuid-Korea	Vertrouwelijk	24.845
Straatsburg (PV RvE), Frankrijk	Europa	Human Rights Trust Fund	200.000
Straatsburg (PV RvE), Frankrijk	Oekraïne	Council of Europe's Actionplan for Ukraine	100.000
Straatsburg (PV RvE), Frankrijk	Georgië	Council of Europe's Action Plan for Georgia	45.000
Tel Aviv, Israël	Israël en Oost-Jerusalem	Change in Israel's Detention and Interrogation Conditions for Children in Police Stations	19.164
TOTAAL			**€ 3.081.880**

Thema: Mensenrechten algemeen

Post, land/regio	Project heeft betrekking op land/regio	Project/activiteit	Uitgaven in Euro's
Bangkok, Thailand	Thailand	Raising Awareness of Human Rights to Cease the Culture of Impunity	14.681
Beiroet, Libanon	Libanon	Equality through Legal Action	268.100
Belgrado, Servië	Servië	Arts and Human Rights Festival	15.350
Bogotá, Colombia	Colombia	Anne Frank Educational Programme	93.457
Brasília, Brazilië	Brazilië	Values in a Crisis or Crisis of Values? Human Rights Values during a Pandemic	16.844
Genève, Zwiterland (PV Genève)	Wereldwijd	Contribution to Development of 'Image Authentication and Categorization Tool' by the High Commissioner for Human Rights	41.385
Genève, Zwiterland (PV Genève)	Wereldwijd	Strengthening the Prevention Mandate of the Human Rights Council - Side Event	500
Genève, Zwiterland (PV Genève)	Wereldwijd	Universal Rights Group – Human Rights Council Election and Membership	24.950
Genève, Zwiterland (PV Genève)	Wereldwijd	Universal Periodic Review IN-Country Programme	150.000
Genève, Zwiterland (PV Genève)	Wereldwijd	Participation of Small Island Development States in the Human Rights Council	49.832
Khartoem, Soedan	Soedan	The Damages of Dictatorship: Quantifying the Losses and Damages for the People of Sudan	169.929
Kuala Lumpur, Maleisië	Maleisië	Freedom Film Fest	3.906
Ministerie van Buitenlandse Zaken	Saoedi-Arabië	Vertrouwelijk	20.000
Ministerie van Buitenlandse Zaken	Wereldwijd	Mensenrechtencursus 2020	21.936
Ministerie van Buitenlandse Zaken	Wereldwijd	Mensenrechtenrapportage 2019	1.873
Nur-Sultan, Kazachstan	Kazachstan	Capstone Projects - Improving Human Rights Courses for Education Institutions	58.750
Nur-Sultan, Kazachstan	Kazachstan	Roadmaps for Implementation of UN Treaty Bodies Decisions	30.550
Nur-Sultan, Kazachstan	Kazachstan	Human Rights Day 2020	821
Rabat, Marokko	Marokko	Le Cinéma - Plateforme pour la Promotion de la Culture des Droits de l'Homme et la Citoyenneté	47.809
Ramallah, Palestijnse Gebieden	Israël en Palestijnse Gebieden	UNDP - Civil Society Organizations for Inclusiveness, Democratic Governance and Human Rights	1.962.450

Post, land/regio	Project heeft betrekking op land/regio	Project/activiteit	Uitgaven in Euro's
Sanaa, Jemen	Jemen	Documenting, Supporting and Advocating Human Rights in Yemen	544.328
Sofia, Bulgarije	Bulgarije	Safeguard Human Rights during Covid-19	750
Sofia, Bulgarije	Bulgarije	Prevention of Human Rights Violations during Covid-19	12.000
Tbilisi, Georgië	Georgië	Combatting Far-right Extremism and Ultra Nationalism	7.338
Tel Aviv, Israel	Israël	Human Rights Consultancy 2019-2020	3.622
Tunis, Tunesië	Tunesië	Mobilizing Civil Society to Promote Human Rights and Democratic Reforms	2.834
Yangon, Myanmar	Myanmar	Vertrouwelijk	44.497
TOTAAL			**€ 3.608.491**

Thema: Mensenrechten en bedrijfsleven

Post, land/regio	Project heeft betrekking op land/regio	Project/activiteit	Uitgaven in Euro's
Abuja, Nigeria	Nigeria	Voluntary Principles on Security and Human Rights in Nigeria	11.721
Ankara, Turkije	Turkije	Vertrouwelijk	108.000
Brasília, Brazilië	Brazilië	Promoting the Respect to Diversity inside Companies	1.193
Brasília, Brazilië	Brazilië	The Role of Brazilian Multinational Companies and their Commitments to Human Rights	2.172
Brasília, Brazilië	Brazilië	Company Accountability; Impact of their Operations on Human Rights	1.444
Brasília, Brazilië	Brazilië	Expanding Employability for Detainees and Former Detainees	4.247
Brasília, Brazilië	Brazilië	Human Rights in Construction: Research on Rights of Children and Adolescents in the Construction Industry	7.764
Jakarta, Indonesië	Indonesië	Support to Implementation of Business and Human Rights Agenda	219.224
Kiev, Oekraïne	Oekraïne	Protection of Entrepreneurs from Illegal Takeovers	55.048
Kiev, Oekraïne	Oekraïne	Human Rights for Digital Tech	27.334
Kuala Lumpur, Maleisië	Maleisië	Business and Human Rights Conference	1.465
Moskou, Rusland	Rusland	Vertrouwelijk	27.200
New Delhi, India	India	Female Agriculture Entrepreneurs	3.777
New Delhi, India	India	Rehabilitation and Economic Empowerment of Women in Gujarat to Combat COVID-19	19.893
New Delhi, India	India	Empowerment of Female Workers in the Informal Sector	13.242
Panama-Stad, Panama	Panama	Entrepreneur Training Venezuelan Immigrants	2.225
Peking, China	China	Vertrouwelijk	36.446
Warschau, Polen	Wit-Rusland	Vertrouwelijk	12.000
Yangon, Myanmar	Myanmar	Creation of Centre for Responsible Business	33.300
TOTAAL			**€ 587.695**

Thema: Ernstigste schendingen

Post, land/regio	Project heeft betrekking op land/regio	Project/activiteit	Uitgaven in Euro's
Amman, Jordanië	Jordanië	Adaleh: Safeguarding the Rights of Detainees including Prevention of Torture Practices	6.040
Beiroet, Libanon	Libanon	Rehabilitation of Victims of Violence including Torture	49.880
Bujumbura, Burundi	Burundi	Vertrouwelijk	99.935
Ministerie van Buitenlandse Zaken	Wereldwijd	Global Anti Torture Evidence (GATE) project	48.820
Warschau, Polen	Wit-Rusland	Vertrouwelijk	3.000
TOTAAL			**€ 207.675**

Thema: Mensenrechten overig

Post, land/regio	Project heeft betrekking op land/regio	Project/activiteit	Uitgaven in Euro's
Algiers, Algerije	Algerije	Rencontre et Développement - Aid to Migrants from Sub-Sahara Africa	18.000
Bagdad, Irak	Irak	Together We Achieve Societal Co-Existence	10.000
Boekarest, Roemenie	Moldavië	Reintegration of Detained Children by Access to Qualitative Vocational Training	9.219
Boekarest, Roemenie	Roemenië	School of Freedom; Education of Youth	22.950
Buenos Aires, Argentinie	Argentinië	Safe Schools: Free from Bullying	16.520
Caracas, Venezuela	Venezuela	Protegiendo la libertad academica y la universidad como actor clave de la reconstruccion democratica en Venezuela	3.311
Caracas, Venezuela	Venezuela	Liderazgo juventil universitario: Promoviendo el derecho a la libertad de exprecion, el acceso a internet y a la informacion para una mayor participacion de los jovenes en la reconstrucion democratica en Venezuela	21.396
Dakar, Senegal	Senegal	Vocational Training for Economic and Social Integration of Asylum Seekers, Refugees and Migrants from the Sub-Region Living in Senegal	3.084
Dakar, Senegal	Senegal	Support System for Street Children and Combating Forced Begging	31.557
Dakar, Senegal	Senegal	Training Teachers for Better Understanding of the Rights of Children	19.513
Dakar, Senegal	Gambia	Human Rights Training for Police Officers and Prison Officials	874
Harare, Zimbabwe	Zimbabwe	Covid-19 - Various projects	25.507
Khartoem, Soedan	Soedan	Youth Empowerment by Capacity Building and Social Change	25.597
Kiev, Oekraine	Oekraïne	Countering Discrimination against Incurable Patients	5.546
Kiev, Oekraine	Oekraïne	Protection of the Right of People with Disabilities to have Accessible Cities	11.498
Ministerie van Buitenlandse Zaken	Wereldwijd	Evaluatie Receptorbenadering	10.246
Moskou, Rusland	Rusland	Bringing Marte Meo Parenting Programme to Russia	3.089
New Delhi, India	India	Program for Children Living on Construction Sites	1.681
New Delhi, India	India	COVID-19 Response Maharashtra	12.090

Post, land/regio	Project heeft betrekking op land/regio	Project/activiteit	Uitgaven in Euro's
Nur-Sultan, Kazachstan	Kazachstan	Right to Healthcare for Vulnerable Groups during Covid-19	44.650
Nur-Sultan, Kazachstan	Kazachstan	Coalition of Disability Rights Defenders	17.327
Rabat, Marokko	Marokko	Advancing Human Rights Jurisprudence in Morocco	69.172
Rabat, Marokko	Marokko	Formation du Personnel Pénitentiaire sur la Prévention de la Torture	4.204
Ramallah, Palestijnse gebieden	Palestijne Gebieden	Reconciliation Through Jointly Taking Care of Severly Disabled Children	7.793
Ramallah, Palestijnse gebieden	Palestijne Gebieden	Reconciliation Through Israeli and Palestinian Youth Dialogues	43.391
Ramallah, Palestijnse gebieden	Palestijne Gebieden	Diverse projecten vertrouwelijk in het kader van verzoening	64.950
Sarajevo, Bosnie en Herzegovina	Bosnië-Herzegovina	Youth Countering Violent Extremism	3.695
Tbilisi, Georgie	Georgië	Civic Education Program for Secondary Schools	4.276
Tel Aviv, Israel	Israël	Social Responsibility in Arab Society in Israel against Violence	22.005
Tunis, Tunesie	Tunesie	Vertrouwelijk	8.726
TOTAAL			**€ 541.866**

2 Overzicht uitgaven overige fondsen per thema

Totaal overige fondsen

Thema	Uitgaven in Euro's	Aantal projecten
Vrijheid van meningsuiting & internetvrijheid	13.868.762	40
Vrijheid van religie en levensovertuiging	58.594	2
Gelijke rechten voor vrouwen en meisjes	1.302.824	55
Mensenrechtenverdedigers	11.565.076	12
Gelijke rechten voor LHBTI's	571.989	28
Bevordering internationale rechtsorde / Strijd tegen straffeloosheid	7.145.577	25
Overig		
• Mensenrechten algemeen	8.744.267	5
• Mensenrechten en bedrijfsleven	2.179.880	6
• Ernstigste schendingen	126.805	3
• Mensenrechten overig	341.417	9
TOTAAL	**€ 45.905.190**	**185**

Thema: Vrijheid van meningsuiting & internetvrijheid

Post, land/regio	Project heeft betrekking op land/regio	Project/activiteit	Uitgaven in Euro's
Ankara, Turkije	Turkije	Diverse projecten vertrouwelijk	137.363
Belgrado, Servië	Servië	Spotlight on the Serbian Media Scene	6.250
Belgrado, Servië	Servië	Towards a Safe Environment for Free and Independent Journalism	44.790
Belgrado, Servië	Servië	Digital Rights Action: Enabling Free Flow of Information and Media Integrity	53.262
Belgrado, Servië	Servië	Strengthening of the Media and Information Literacy Education within the Formal School System	37.920
Belgrado, Servië	Montenegro	Media for ME!	79.800
Boekarest, Roemenië	Moldavië	World Press Photo	13.000
Bratislava, Slowakije	Slowakije	Checkbot against Fake News	2.000
Buenos Aires, Argentinië	Latijns-Amerika	World Press Photo Interactive Workshop: "Watching Latin America - Freedom of Expression and Human Rights"	8.455
Caracas, Venezuela	Venezuela	Vertrouwelijk	90.000
Dakar, Senegal	Mauritanië	Le Journalisme pour les Droits de l'Homme et l'Éducation à la Citoyenneté	19.490
Jakarta, Indonesië	Indonesië	Data for Human Rights Hackaton	10.914

Post, land/regio	Project heeft betrekking op land/regio	Project/activiteit	Uitgaven in Euro's
Jakarta, Indonesië	Indonesië, Maleisië en Filipijnen	World Press Freedom Day - Webinar on Press Freedom in South East Asia	4.984
Juba, Zuid-Soedan	Zuid-Soedan	Vertrouwelijk	982.831
Khartoem, Soedan	Soedan	World Press Photo Sudan	43.807
Kuala Lumpur, Maleisië	Maleisië	Vertrouwelijk	5.398
Kuala Lumpur, Maleisië	Maleisië, Indonesië en Filipijnen	World Press Freedom Day	2.670
Ministerie van Buitenlandse Zaken	Wereldwijd	Office of the High Commissioner of Human Rights - Freedom of Expression	1.000.000
Ministerie van Buitenlandse Zaken	Wereldwijd	World Press Freedom Conference	4.856.652
Ministerie van Buitenlandse Zaken	Wereldwijd	No News is Bad News	6.089.740
New Delhi, India	India	Digital India-Netherlands Cybersecurity Online School	5.000
Pristina, Kosovo	Kosovo	Empowering Media for Democracy	6.779
Pristina, Kosovo	Kosovo	CHIK - Advocacy Training Combating Hate in Kosovo	43.423
Pristina, Kosovo	Albanië en Kosovo	World Press Photo Tirana en Pristina	6.810
Riga, Letland	Letland	Latvian Journalist Association - Independent Media	698
Riga, Letland	Letland	Independent Russian Language Media	8.000
Riga, Letland	Letland	Hate Speech Awareness for Professionals	10.000
Riga, Letland	Letland	Legal Protection of Journalists in Latvia - Capacity Building	9.675
San José, Costa Rica	El Salvador	Memory, Truth and Justice for Four Dutch Journalists Murdered in El Salvador	21.311
Sarajevo, Bosnië en Herzegovina	Servië, Bosnië en Herzegovina en Kroatië	Journalism as a First Draft of History	67.079
Sarajevo, Bosnië en Herzegovina	Bosnië en Herzegovina	Suppressing Hate Speech through Youth Empowerment	59.846
Sarajevo, Bosnië en Herzegovina	Bosnië en Herzegovina	World Press Photo	12.082
Skopje, Noord-Macedonië	Noord-Macedonië	Empowering Parliamentary Reporters	4.249
Skopje, Noord-Macedonië	Noord-Macedonië	Safe Journalists for Credible Information	6.413
Tallin, Estland	Estland	World Press Photo	11.842
Tbilisi, Georgië	Georgië	Promoting Personal Data Protection in Georgia	62.200
Tbilisi, Georgië	Georgië	Privacy Rights in Georgia - NAAR PRIO FOE	17.244
Tirana, Albanië	Albanië	Constructive Journalism in Albania: Strengthening Social Pro-activity of Young Journalists	5.000
Tirana, Albanië	Albanië en Kosovo	World Press Photo	10.000
Tunis, Tunesië	Tunesië	World Press Photo	11.787
TOTAAL			**€ 13.868.762**

Thema: Vrijheid van religie en levensovertuiging

Post, land/regio	Project heeft betrekking op land/regio	Project/activiteit	Uitgaven in Euro's
Vilnius, Litouwen	Litouwen	World Press Photo	22.763
Bagdad, Irak	Irak	Capacity Building of Iraqi Journalists on Minority Reporting	35.831
TOTAAL			**€ 58.594**

Thema: Gelijke rechten voor vrouwen en meisjes

Post, land/regio	Project heeft betrekking op land/regio	Project/activiteit	Uitgaven in Euro's
Abuja, Nigeria	Nigeria	Programmes, Policies and Legislations for Gender Equality in Nigeria	38.776
Abuja, Nigeria	Nigeria	Protecting Women's Rights and Promote Gender Equality in Ekiti State	10.983
Abuja, Nigeria	Nigeria	Promoting Gender Equality and Accountability through Policy	23.420
Abuja, Nigeria	Nigeria	Increasing Advocacy Capacity of Young Women on Sexual and Reproductive Health and Rights	4.130
Amman, Jordanië	Jordanië	Production Video Women's Day 2020	3.870
Ankara, Turkije	Turkije	Diverse projecten vertrouwelijk	12.956
Ankara, Turkije	Turkije	Filmmor - Women's Film Festival	7.500
Bagdad, Irak	Irak	Khanem Fashion - Socio-Economic Empowerment of Women	19.763
Belgrado, Servië	Servië	Effective Policies and Unified Practice for Survivors of Domestic Violence	55.000
Brasília, Brazilië	Brazilië	Hague Talks - Violence Against Women: What Can You Do?	13.907
Buenos Aires, Argentinië	Argentinië	Girlhood, not Motherhood	5.022
Colombo, Sri Lanka	Sri Lanka	Activities International Women's Day	4.117
Colombo, Sri Lanka	Sri Lanka	Stories of Female Sri Lankan Role Models	5.344
Dakar, Senegal	Senegal	Promotion of Gender Equality at Decision Making Bodies at Municipal Level	12.720
Dakar, Senegal	Guinee-Bissau	Keeping Young Girls at School	17.835
Dar es Salaam, Tanzania	Tanzania	International Women's Day: Honoring the Unsung Sheroes	4.450
Hanoi, Vietnam	Vietnam	An Improved Legal Framework for Sexual Violence against Women and Girls	54.711
Harare, Zimbabwe	Zimbabwe	16 Days of Activism Against Gender Based Violence	9.019
Harare, Zimbabwe	Zimbabwe	Gender Based Violence Documentary	890
Harare, Zimbabwe	Zimbabwe	Women Empowered for Political Participation	134.591
Juba, Zuid-Soedan	Zuid-Soedan	Diverse kleine activiteiten	1.729
Kaboel, Afghanistan	Afghanistan	International Women's Day Activities	3.071
Kairo, Egypte	Egypte	Vertrouwelijk	20.000
Kairo, Egypte	Egypte	Vertrouwelijk	277.047
Khartoem, Soedan	Soedan	Favela Street Programme - Female Empowerment through Sports	76.961

Post, land/regio	Project heeft betrekking op land/regio	Project/activiteit	Uitgaven in Euro's
Khartoem, Soedan	Soedan	Empowering Migrant Women Economically through Equitable Access to Literacy and Diversified Livelihoods	40.100
Kiev, Oekraïne	Oekraïne	NO to Violence and Gender Discrimination!	13.966
Kinshasa, Democratische Republiek Congo	Democratische Republiek Congo	Twenty Years Security Council Resolution 1325 - Women, Peace and Security	1.780
Koeweit-Stad, Koeweit	Koeweit	The Hague Talk Kuwait 2020 - Would You Vote for Her?	6.469
Londen, Verenigd Koninkrijk	Verenigd Koninkrijk	Orange the World!	200
Luanda, Angola	Angola	Education and Empowerment of Women and Girls	50.000
Luxemburg, Luxemburg	Luxemburg	Orange the World!	1.716
Manilla, Filipijnen	Filipijnen	PINSAN 3D Strategy - Decriminalize, De-stigmatize and D-mystify Abortion in the Philippines	78.158
Manilla, Filipijnen	Filipijnen	Asserting Rights to Land, Food and Resources	13.893
New Delhi, India	India	Orange the World!	7.304
New Delhi, India	India	Ending Sexual Harassment: Making Institutions Accountable towards Female Workers in the Informal Sector	9.915
New Delhi, India	India	Barefoot Negotiators for Equal Rights for Women	20.337
New Delhi, India	Bhutan	Amplying the Voice of Rural Women for Inclusive Development	3.932
New Delhi, India	India	Ensuring Equal Rights for Women - Political Participation & Prevention of Violence against Women	4.014
New Delhi, India	India	Go-Girls-Go - Enhancing Agency of Adolescent Girls to Demand and Advocate for Equality	6.350
New Delhi, India	India	Male Youth Forums for Gender Equality	6.073
Rabat, Marokko	Marokko	Violences de Genre et Redevabilité envers les Femmes	8.389
Riga, Letland	Letland	Protection of Women - Installing a Safety Button	1.197
San Jose, Costa Rica	El Salvador	Women's Health and Life in El Salvador	6.565
San Jose, Costa Rica	Nicaragua	Women and Teens, Breaking Gaps and Generating Change	83.778
San José, Costa Rica	Honduras	Advocay and Capacity Building of Female Human Rights Defenders in Honduras	5.000
Sarajevo, Bosnië en Herzegovina	Bosnië en Herzego-vina	Development of Gender Action Plan	16.262
Tbilisi, Georgië	Armenië	Empowering Women from Marginalized Communities	2.500
Teheran, Iran	Iran	TEDxTehran Countdown and TEDxTehran Fearless Women	1.000
Tirana, Albanië	Albanië	SHE Leads - Female Empowerment	80.000
Tirana, Albanië	Albanië	Security Council Resolution 1325 - Women, Peace and Security	5.000
Tripoli, Libië	Libië	Female Leadership Program	1.043
Tripoli, Libië	Libië	International Women's Day Libya	5.000
Vilnius, Litouwen	Litouwen	Orange the World!	2.192
Warschau, Polen	Polen	International Women's Day	2.879
TOTAAL			**€ 1.302.824**

Thema: Mensenrechtenverdedigers

Post, land/regio	Project heeft betrekking op land/regio	Project/activiteit	Uitgaven in Euro's
Warschau, Polen	Polen	Human Rights and Business Manual on Equal Rights for LGBTI	8.015
Bagdad, Irak	Irak	Photography of Human Rights Defenders - Breaking down Ethnic, Cultural and Religious Barriers	10.362
Bogotá, Colombia	Colombia	Virtual Photo Exhibition - Human Rights Defenders Colombia	3.000
Juba, Zuid-Soedan	Zuid-Soedan	Vertrouwelijk	566.869
Luanda, Angola	Angola	Space for Civil Society - Path to Justice	24.950
Ministerie van Buitenlandse Zaken	Turkije	Vertrouwelijk	499.936
Ministerie van Buitenlandse Zaken	Wereldwijd	CIVICUS Program Support	1.866.000
Ministerie van Buitenlandse Zaken	Wereldwijd	Freedom from Fear	6.641.000
Ministerie van Buitenlandse Zaken	Wereldwijd	International Center for Not-for-Profit Law	845.000
Ministerie van Buitenlandse Zaken	Wereldwijd	Digital Defenders Partnership	1.000.000
Pristina, Kosovo	Kosovo	TrueAktiv: Critical Thinking and Human Rights Program for Youth	38.500
Tripoli, Libië	Libië	Strenghtening Human Rights Defenders	61.444
TOTAAL			**€ 11.565.076**

Thema: Gelijke rechten voor LHBTI's

Post, land/regio	Project heeft betrekking op land/regio	Project/activiteit	Uitgaven in Euro's
Ankara, Turkije	Turkije	Diverse kleine projecten	5.292
Bagdad, Irak	Irak	Diverse projecten vertrouwelijk	169.100
Belgrado, Servië	Servië	Remedy for Inequality - Access to Justice for LGBTI People	26.118
Belgrado, Servië	Servië	Legal Gender Recognition	42.780
Belgrado, Servië	Servië	Advocacy for Same Sex Partnership Law	26.149
Belgrado, Servië	Montenegro	Adapting to Change - LGBTI Community in Montenegro	47.405
Bogotá, Colombia	Colombia	Fiesta del Libro Medellín - LGBTI Participation	2.604
Bogotá, Colombia	Colombia	Promoting the Rights of LGBTI Victims of the Armed Conflict	112.878
Brasília, Brazilië	Brazilië	LGBTI Film Festival 2020 - Online Edition	915
Bratislava, Slowakije	Slowakije	Diverse kleine activiteiten	6.000
Buenos Aires, Argentinië	Argentinië	"Contrata Trans" (Hire Trans): Capacity Building	1.298
Colombo, Sri Lanka	Sri Lanka	Allies for Equality	7.305
Dakar, Senegal	Mauritanië	Protection et Renforcement des Droits des LGBTI en Mauritanie	4.966
Ljubljana, Slovenië	Slovenië	Pride Festival Ljubljana - Living Library and Transforming Hate Speech	5.697
Mexico-Stad, Mexico	Mexico	Coming Out Day 2020	3.521
New Delhi, India	India	Diverse kleine projecten	6.297
Nicosia, Cyprus	Cyprus	Diverse kleine projecten	1.750

Post, land/regio	Project heeft betrekking op land/regio	Project/activiteit	Uitgaven in Euro's
Ottawa, Canada	Canada	Diverse kleine projecten	3.355
Praag, Tsjechië	Tsjechië	Prague Pride Festival	2.084
Pristina, Kosovo	Kosovo	Advancing the LGBT Community's Position in Society	1.286
San José, Costa Rica	Costa Rica	Diverse kleine projecten	9.699
Seoel, Zuid-Korea	Zuid-Korea	Kissing Boys - Seoul Pride Parade	1.802
Singapore, Singapore	Singapore	Vertrouwelijk	1.000
Tel Aviv, Israël	Israël	Support aan lokale Pride Activities en andere kleine activiteiten	6.424
Tirana, Albanië	Albanië	Empowerment of Intersex People against Human Rights Violations	60.000
Tokio, Japan	Japan	Tokyo Pride House	7.300
Warschau, Polen	Polen	Diverse kleine projecten	3.305
Zagreb, Kroatië	Kroatië	Diverse kleine projecten	5.660
TOTAAL			**€ 571.989**

Thema: Bevordering internationale rechtsorde / Stijd tegen straffeloosheid

Post, land/regio	Project heeft betrekking op land/regio	Project/activiteit	Uitgaven in Euro's
Belgrado, Servië	Servië en Bosnië-Herzegovina	Model International Criminal Court - Western Balkans	39.724
Bogotá, Colombia	Colombia	Supporting the Special Jurisdiction for Peace	68.215
Bogotá, Colombia	Colombia	Participation of Women and Indigenous Victims in Integral Systems of Truth and Justice	142.023
Bogotá, Colombia	Colombia	Empowering Families of Victims of Enforced Disappearance and Missing Persons	17.874
Bogotá, Colombia	Colombia	Building Truth, Justice and Peace with Victims of the Armed Conflict in Urabá and Bajo Atrato	159.700
Bogotá, Colombia	Colombia	Justice for Children and Adolescents Affected by the Armed Conflict in Colombia	139.736
Caracas, Venezuela	Venezuela	Vertrouwelijk	4.909
Caracas, Venezuela	Venezuela	OAS - the Special Follow-up Mechanism for Venezuela	26.175
Kaboel, Afghanistan	Afghanistan	Support to the Afghan Independent Human Rights Commission	445.000
Kiev, Oekraïne	Oekraïne	Principle of Complementarity: Creating an Accountability Mechanism for Grave Crimes in Ukraine	97.700
Manilla, Filipijnen	Filipijnen	6th International Dialogue on Human Trafficking	9.975
Ministerie van Buitenlandse Zaken	Wereldwijd	Parliamentarians for Global Action	95.000
Ministerie van Buitenlandse Zaken	Wereldwijd	Justice Rapid Response (JRR)	250.000
Ministerie van Buitenlandse Zaken	Wereldwijd	Coalition for the International Criminal Court	95.000
Ministerie van Buitenlandse Zaken	Centraal Afrikaanse Republiek	Special Criminal Court in the Central African Republic	222.500
Ministerie van Buitenlandse Zaken	Wereldwijd	International Commission for Missing Persons (ICMP)	500.000
Ministerie van Buitenlandse Zaken	Irak	United Nations Investigative Team to Promote Accountability for Crimes Committed by Da'esh/ISIL	500.000

Post, land/regio	Project heeft betrekking op land/regio	Project/activiteit	Uitgaven in Euro's
Ministerie van Buitenlandse Zaken	Wereldwijd	Addressing the Impunity Gap	299.986
Ministerie van Buitenlandse Zaken	Wereldwijd	Internationaal Digitaal Forensisch Onderzoek	50.000
Ministerie van Buitenlandse Zaken	Syrië	Vertrouwelijk	300.000
Ministerie van Buitenlandse Zaken	Wereldwijd	Office of the High Commissioner for Human Rights - Capacity Building Accountability	2.000.004
Ministerie van Buitenlandse Zaken	Mali	International Commission of Inquiry Mali	1.068.000
Ministerie van Buitenlandse Zaken	Nigeria	Strenghtening Justice for International Crimes	400.762
Tripoli, Libië	Libië	Human Rights Archive	106.039
Tripoli, Libië	Libië	Accounting for Missing Persons in Libya	107.255
TOTAAL			**€ 7.145.577**

Thema: Mensenrechten algemeenThema

Post, land/regio	Project heeft betrekking op land/regio	Project/activiteit	Uitgaven in Euro's
Warschau, Polen	Wit-Rusland	Vertrouwelijk	5.750
Ankara, Turkije	Turkije	Vertrouwelijk	125.344
Ministerie van Buitenlandse Zaken	Wereldwijd	Office of the High Commissioner for Human Rights	5.150.000
Ministerie van Buitenlandse Zaken	Wereldwijd	Office of the High Commissioner for Human Rights - Speciale Procedures en Verdragscomités	2.499.999
Ramallah, Palestijnse gebieden	Palestijnse Gebieden	Independent Commission for Human Rights 2017-2019	963.174
TOTAAL			**€ 8.744.267**

Thema: Mensenrechten en bedrijfsleven

Post, land/regio	Project heeft betrekking op land/regio	Project/activiteit	Uitgaven in Euro's
Ministerie van Buitenlandse Zaken	Wereldwijd	Office of the High Commissioner of Human Rights - Speciaal Rapporteur voor Vrijheid van Religie en Levensovertuiging	2.000.004
Dakar, Senegal	Mauritanië	Projet de Lutte contre les Droits Travailleurs/ Travailleuses et les Libertés Syndicales	4.816
Manilla, Filipijnen	Filipijnen	Business for Peace: Capacity-Building for Moro Islamic Liberation Front Communities	70.834
Tirana, Albanië	Albanië	Promoting and Enhancing Corporate Social Responsibility in Albania	19.526
Tirana, Albanië	Albanië	Integrity Compliance in Energy	24.700
Tirana, Albanië	Albanië	Collective Actions to Promote Integrity and Combat Corruption	60.000
TOTAAL			**€ 2.179.880**

Thema: Ernstigste schendingen

Post, land/regio	Project heeft betrekking op land/regio	Project/activiteit	Uitgaven in Euro's
Amman, Jordanië	Jordanië	Partnering for Torture Prevention	114.325
Bogotá, Colombia	Colombia	Support for the Unit of Missing Persons for the Participation of Family Members	12.014
Moskou, Rusland	Rusland	Vertrouwelijk	467
TOTAAL			**€ 126.805**

Thema: Mensenrechten overig

Post, land/regio	Project heeft betrekking op land/regio	Project/activiteit	Uitgaven in Euro's
Algiers, Algerije	Algerije	Vertrouwelijk	96.653
Belgrado, Servië	Servië	Laywers for Human Rights - Free Legal Assistance	16.676
Bogotá, Colombia	Colombia	Forced Disappearance in Guaviare and Boyacá	98.950
Bogotá, Colombia	Colombia	Policy Advice on the Colombian Peace Process	59.466
Colombo, Sri Lanka	Sri Lanka	Taboos - Online Talk Show	8.001
Luanda, Angola	Angola	UNDP - Enhanced Human Rights Capacity in Law Enforcement in response to Covid-19	44.500
Ottawa, Canada	Canada	Human Rights Podcast Series	6.647
Praag, Tsjechië	Tsjechië	Various Human Rights Festivals and Film Screenings	7.774
Riga, Letland	Letland	Whistleblower's Mechanisms and Handbook	2.750
TOTAAL			**€ 341.417**

3 Lijst genoemde Kamermoties en toezeggingen

Kamerstuk motie	Hoofdindiener(s)	Onderwerp	Hoofdstuk	Pagina
32 735, nr. 291	Van Oijk	Noodmaatregelen Covid-19	1	5
35 300-V, nr. 33	Sjoerdsma	Persvrijheid, gelijke rechten LHBTI's en bescherming van religieuze minderheden als speerpunt in de VN-Mensenrechten-raad	1	8
35 300-V, nr. 35	Ploumen en Van Ojik	Versterking van de Mensenrechtenraad	1	8
34 775, nr. 44	Van der Staaij	Geleidelijk afbouwen van het aparte agendapunt 7 (Mensenrechtensituatie in de Palestijnse gebieden en andere bezette Arabische gebieden)	1	8
32 735, nr. 290	Van Oijk	Mensenrechtenbeleid in relatie met China	1	9
35000-V, nr. 30	Ploumen en Sjoerdsma	Organiseren van World Press Freedom Conference	2	13
35 570-V, nr. 48	Voordewind	Vrijheid van religie en levensovertuiging	3	22
35 570-V, nr. 30	Helvert	Intensiveren strijd tegen straffeloosheid	7	42
32 735, nr. 297	Ploumen	Straffeloosheid	7	42
33 750-V, nr.28	Servaes	Sportevenementen en mensenrechten	8	47
21 501-02, nr. 2125	Alkaya	Ratificatie en implementatie van ILO-conventies	8	50
35 300 XVII, nr. 35	Alkaya en Diks	VN-Verdrag bedrijven en mensenrechten	8	51
Datum of kenmerk van toezegging				
16112020/DMM4		Toezegging M om bij de toelichting op de jaarrapportage mensenrechten uitgebreid in te gaan op de positie van nietgeloven	3	19
16112020/DMM2		Toezegging M om contact op te nemen met zijn collega in het VK, met als doel samenwerking op het gebied van mensenrechtenkwesties, met name op het gebied van nietgeloven en zal de Kamer hierover informeren	3	19
2018D51445		Toezegging M om de vrijheid van religie en levensovertuiging centraal te stellen op 18 juni	3	20
T/DOB-BZ/14-11-2019/3		Ondersteuning Gambia in de genocide-zaak bij het Internationaal Gerechtshof tegen Myanmar	7	44

Deze brochure is een uitgave van:

Het ministerie van Buitenlandse Zaken

Postbus 20061 | 2500 EB Den Haag

© Buitenlandse Zaken | Juli 2021